

Økonomiske analyser

Nr. 10 — 1986

Konjunkturtendensene i utlandet

Finanspolitiske indikatorer

Statistisk Sentralbyrå

Postboks 8131 Dep. N-0033 Oslo 1 – Tlf. (02) 41 38 20

Økonomiske analyser

utgis av Forskningsavdelingen i Statistisk Sentralbyrå og kommer normalt med 10 nummer i året. Første nummer i året vil inneholde Økonomisk utsyn over året som gikk. Publikasjonen vil ellers inneholde konjunkturten- densene og aktuelle konjunkturtall for norsk og internasjonal økonomi. Kvartalsvise og årlige nasjonalregnskapstall vil bli publisert og kommentert etter hvert som de foreligger. Publikasjonen vil også bringe kortere artikler med samfunnsøkonomisk innhold og oversikter over publikasjoner fra forskningsvirksomheten i Statistisk Sentralbyrå.

Statistisk Sentralbyrå ønsker videst mulig spredning av data og analyser som offentliggjøres i Økonomiske analyser. Gjengivelse er tillatt uten restriksjoner. Av hensyn til leserne ber imidlertid Statistisk Sentralbyrå om at kilde blir oppgitt – publikasjonsserie og årgang/nummer – og at forfatterens navn framgår der det er aktuelt. Synspunkter i artikler med navngitt forfatter kan ikke uten videre tas som uttrykk for Statistisk Sentralbyrås oppfatning.

Redaksjon: Olav Bjerkholt, Ådne Cappelen, Per Richard Johansen, Olav Ljones, Svein Longva, Lorents Lorentsen.

Redaksjonssekretærer: Kirsten Hansen (artikkelstoff), Lisbeth Lerskau Hansen (konjunkturoversikter mv.).

Forsknings- avdelingen

ble opprettet i 1953 og er i dag organisert i fire enheter:

- o Seksjon for nasjonalregnskap
- o Økonomisk analysegruppe
- o Sosiodemografisk seksjon
- o Seksjon for ressurs- og miljøanalyse.

Statistisk Sentralbyrå har lange tradisjoner som forskningsinstitusjon, og forsknings- og analysevirksomheten har etter hvert fått et betydelig omfang. Virksomheten omfatter blant annet:

- o Nasjonalregnskap
- o Samfunnsøkonomi, makroøkonomiske modeller, konjunkturanalyse, skatteforskning, kryssløpsanalyse og økonomiske studier
- o Befolkningsutvikling, fruktbarhetsstudier, arbeidsmarked og utdanning
- o Naturressurser, energianalyse, arealregnskap, miljøøkonomi, miljø og levekår
- o Petroleumsøkonomi
- o Regional analyse

Økonomiske analyser

Nr. 10 — 1986

INNHOLD

Side

KONJUNKTURTENDENSENE I UTLANDET

Sammendrag	3
Råvareprisene	6
Sverige	7
Storbritannia	11
Forbundsrepublikken Tyskland	14
USA	18
Japan	22

FINANSPOLITISKE INDIKATORER

Av Yngvar Dyvi og Morten Reymert	26
--	----

NYE FORSKNINGSRAPPORTER	38
-------------------------------	----

TABELL- OG DIAGRAMVEDLEGG	43
---------------------------------	----

Statistisk Sentralbyrå

Postboks 8131 Dep. N-0033 Oslo 1 – Tlf. (02) 41 38 20

KONJUNKURTENDENSENE

Arbeidet med Konjunkturtendensene utføres ved Økonomisk analysegruppe i Statistisk Sentralbyrås Forskningsavdeling. Forespørsler om konjunkturutviklingen i utlandet kan rettes til Kjell Wettergreen og om utviklingen i Norge til Per Richard Johansen eller Hilde Olsen.

Arbeidet med denne rapporten ble avsluttet tirsdag 16. desember.

Oversikt over publiseringstidspunkter

Konjunkturtendensene	Utlandet	Norge
- forrige publisering	ØA nr. 8 - 1986 (september)	ØA nr. 9 - 1986 (november)
- neste publisering	ØA nr. 2 - 1987 (mars)	ØA nr. 1 - 1987 (januar)

KONJUNKURTENDENSENE I UTLANDET

SAMMENDRAG

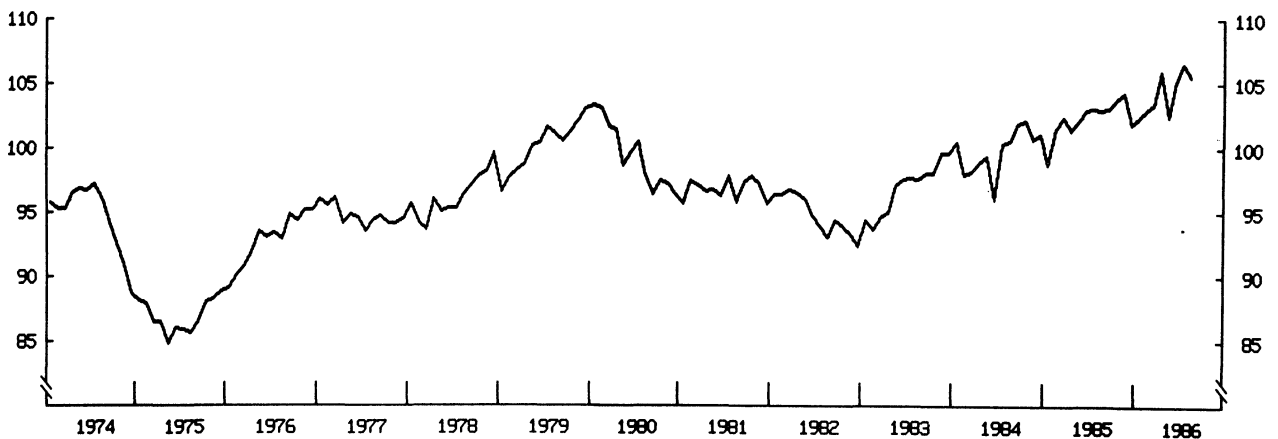
I Vest-Europa fortsetter den moderate oppgangen i etterspørsel og produksjon. Den private konsumetterspørselen er den viktigste drivkraft, stimulert bl.a. av virkningene på konsumprisene av oljeprisfallet. De seneste prognosene peker mot en svak forsterkning av både konsum- og investeringsetterspørselen i de største vest-europeiske landene i 1987. Prognosene er imidlertid uvanlig usikre; konjunkturutviklingen utover sommeren og høsten har i mange land vært atskillig svakere enn ventet. Mye avhenger også av utviklingen i oljeprisene og valutakursene. Eksportutviklingen viser stor ulikhet fra land til land og er preget av mangelen på stabilitet i valutamarkedet. Høy og stigende kurs på tyske mark har gitt nedgang i vest-tysk eksport, mens eksporten fra Storbritannia er blitt stimulert av synkende pundkurs. Også veksten i samlet produksjon varierer en del fra land til land. Det ser ut til at Stor-

britannia nå har sterkere vekst enn Forbundsrepublikken Tyskland. For Vest-Europa under ett vil veksttakten for totalproduksjonen neppe komme over 2-3 prosent verken i år eller i 1987.

Enda arbeidsløsheten fortsatt er svært høy, er den økonomiske politikken fortsatt forholdsvis stram i de fleste land. For Vest-Europa under ett ligger arbeidsløshetsprosenten rundt 11. Politikktutformingene ser ut til i første rekke å ta sikte på å holde prisstigningen nede på det nåværende uvanlig lave nivå (en årsrate på 1,5 - 2 prosent for Vest-Europa i gjennomsnitt). Blant de største landene er det hittil bare Storbritannia som har varslet om en mer ekspansiv politikk.

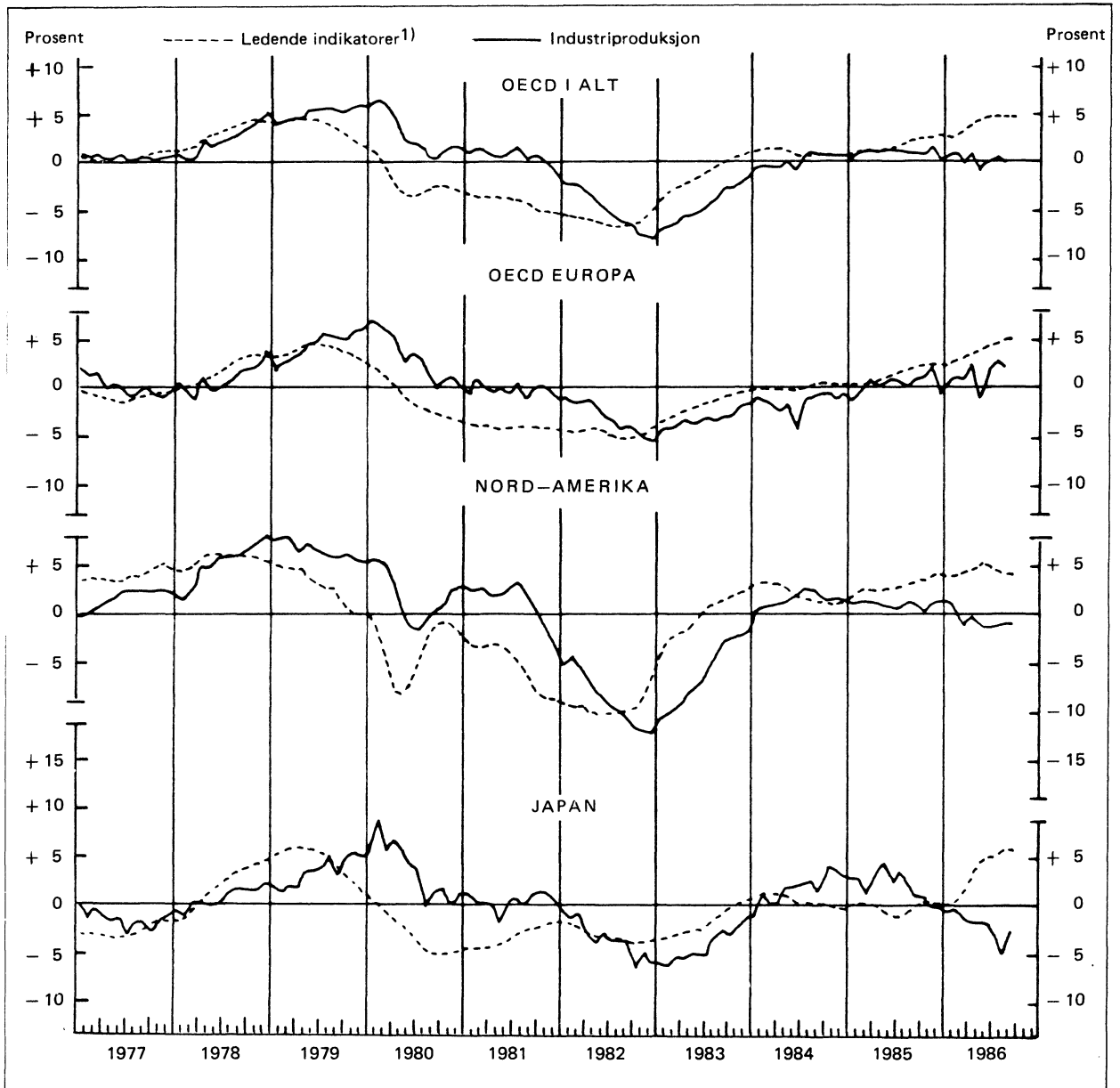
Den svake prisstigningen i Vest-Europa henger sammen med virkningene av oljeprisfallet, synkende dollarkurs, rentenedgang og bare moderat lønnsstigning. Men etterhvert som den prisdempende effekten av bl.a. oljeprisfallet ebber ut; vil konsumprisstigningen kunne bli noe sterkere, selv om den

Industriproduksjonen i Vest-Europa. 1)
Sesongjustert. 1980=100.

1) Kilde: OECD Main Economic Indicators.

LEDENDE INDIKATORER OG INDUSTRIPRODUKSJON I OECD-OMRÅDET (Prosentvis avvik fra trend)

1) En økonomisk indikator som er ledende i forhold til industriproduksjonen er en indikator som med større eller mindre regelmessighet passerer konjunkturtopper og konjunkturbunner tidligere enn industriproduksjonen. Den stiplede linjen i figuren representerer gjennomsnittlig avvik fra trend for et utvalg av ledende indikatorer.

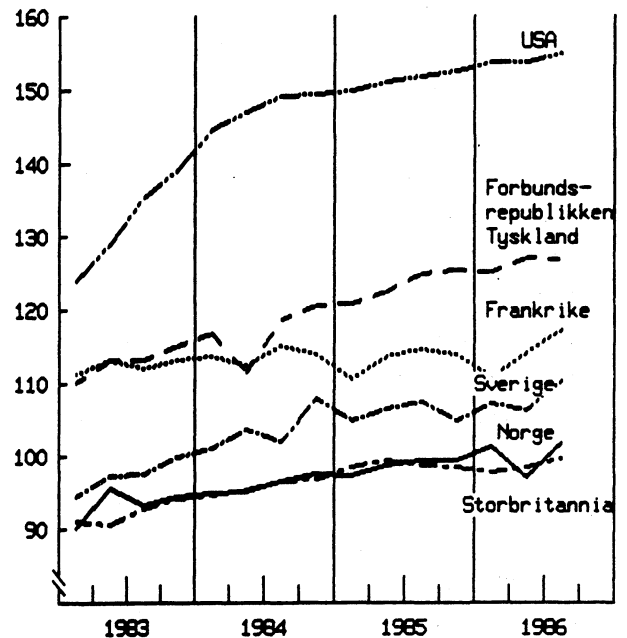
Kilde: OECD Main Economic Indicators, november 1986.

etter alt å dømme fortsatt vil holde seg moderat. Men ulikhetene fra land til land er store. I perioden mars-september var det fire vest-europeiske land (Island, Hellas, Norge og Tyrkia) som hadde sterkere stigning i konsumprisindeksen enn 5 prosent (ujustert for sesongsvingninger), mens fire land hadde prisnedgang (Forbundsrepublikken Tyskland, Luxembourg, Nederland og Sveits). Resten av Vest-Europa hadde en prisstigning mellom 0 og 4 prosent. For Norges viktigste handelspartnere sett under ett ligger stigningstakten i konsumprisene rundt 2 1/4 prosent regnet som årlig rate.

For Vest-Europa i alt er produksjonsveksten ikke sterk nok til å redusere den høye arbeidsløsheten vesentlig. Etter anslag i EF-kommisjonens siste årsrapport, som nylig er offentliggjort, vil produksjonsveksten i Vest-Europa bare øke med rundt 2 1/2 prosent fra 1985 til 1986 og med 2,8 prosent neste år. Dette er ikke nok til å sikre noen varig nedgang i arbeidsløsheten. For å kunne få til en økning i sysselsettingen på 1-1,5 prosent pr. år, slik at arbeidsløshetsprosenten vil ligge rundt 4 i 1990 mot 10-11 prosent i dag, mener EF-kommisjonen at Vest-Europa må ha en årlig vekst i bruttonasjonalproduktet på 3-3,5 prosent. En slik vekst forutsetter bl.a. en omlegging av den økonomiske politikken i ekspansiv retning. Etter Kommisjonens oppfatning har forholdene aldri ligget bedre til rette enn nå for en slik omlegging. Fortsatt høy arbeidsløshet, særlig ungdomsarbeidsløshet og langtidsarbeidsløshet, vil etter Kommisjonens vurdering kunne få "katastrofale politiske og sosiale langtidsfølger".

Men den finansielle handlefriheten er svært forskjellig i de ulike landene. Etter Kommisjonens vurdering er det foreløpig bare Forbundsrepublikken Tyskland, Storbritannia og

Industriproduksjon uten bergverksdrift og kraftforsyning i utvalgte land. 1) Sesongjustert. 1975=100.

1) Kilde: OECD.

Frankrike som er - eller om kort tid vil være - i stand til å sette i verk ekspansive tiltak. I 1987 og 1988 vil det derfor bare være få (men store) land som kan føre an i omleggingen mot en mer ekspansiv økonomisk politikk. Men dette vil kunne skape en kjedereaksjon, slik at flere land etter hvert vil kunne bidra, dersom en kan få til en samordning av politikken.

I USA ser den moderate veksten ut til å avta. Særlig svak er utviklingen i investeringsetterspørselen. Eksporten er derimot nå i sterk vekst som følge av nedgang i dollarkursen. Prisstigningen viser tegn til å forsterke seg litt, og den vil trolig øke ytterligere noe i 1987, men holde seg moderat. Importen er ventet å utvikle seg stadig svakere, og det er neppe grunn til å anta at amerikansk økonomi vil gi vesentlige vekstimpulser til resten av verden sett under ett i det nærmeste året; veksten i bruttonasjonalproduktet vil trolig bli omtrent som i Vest-Europa både i 1986 og i

1987. Også i USA er arbeidsløshetsprosenten høy (om lag 7).

=====
 RÅVAREPRISENE
 =====

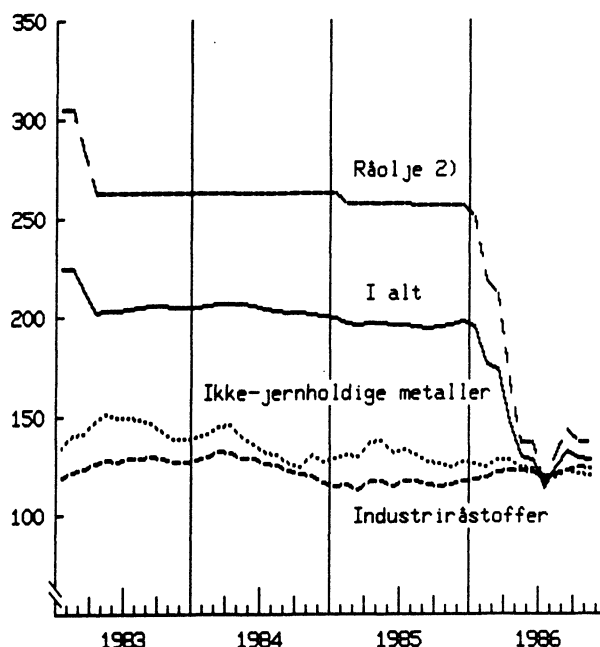
Den betydelige nedgangen i matvareprisene fortsatte også gjennom størsteparten av 1986. Målt med HWWA-Institut für Wirtschaftsforschungs dollarbaserte indeks lå matvareprisene i november 6-7 prosent lavere enn ett år tidligere, mens de målt i SDR (Pengefondets internasjonale betalingsenhet) lå hele 14 prosent lavere i begynnelsen av desember i år enn på samme tidspunkt i fjor.

Prisene på industriråvarer utenom olje sett under ett endret seg - målt i dollar - lite gjennom storparten av fjoråret, enda dollar-kursen var i sterk nedgang. Fra høsten 1985 og fram til mai i år var de i svak stigning, men har senere bare vist små svingninger uten noen klar tendens, bortsett fra en svak stigning igjen mot slutten av året. I gjennomsnitt for november lå de, målt med HWWA-Instituttets dollarbaserte indeks, 7 prosent høyere enn i november i fjor. The Economist's dollarbaserte indeks for industriråvarer lå i begynnelsen av desember også 7 prosent høyere enn ett år tidligere, men målt i SDR gikk de ned med bortimot 4 prosent i samme tidsrom.

Metallprisene var - selv regnet i dollar - i klar nedgang gjennom siste halvår i fjor, men har endret seg lite hittil i år. Etter The Economists dollarbaserte indeks lå de i begynnelsen av desember 3 prosent høyere enn ett år tidligere, mens de målt i SDR viste en nedgang på nesten 8 prosent i samme tidsrom.

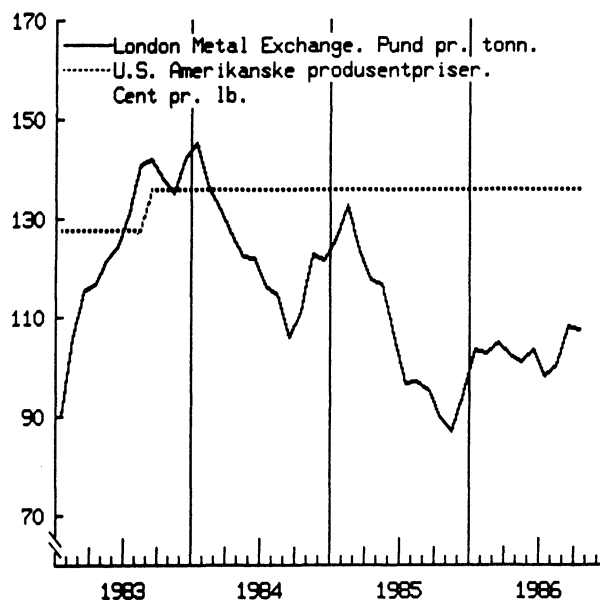
Aluminiumsprisene har vist noe fastere tendens i år enn i 1985, da de var i sterk

1)
 INDEKSER FOR RÅVAREPRISENER. PÅ VERDENSMARKEDET.
 1975=100.

Kilde: HWWA-Institut für Wirtschaftsforschung.
 1) På dollarbasis.
 2) Offisielle eksportpriser.

INDEKSER FOR ALUMINIUMSPRISER. 1979=100.

Kilde: World Metal Statistics, november 1986.

nedgang. De passerte et bunnpunkt i november i fjor, gikk noe opp i månedene omkring siste årsskifte og har senere endret seg lite, bortsett fra en tendens til stigning utover høsten i år. Den siste stigningen kan ha sammenheng med transportstreik i Canada. I oktober lå spotprisene for aluminium ved London Metal Exchange 23 prosent høyere enn bunnpunktet i november i fjor, men 13 prosent under gjennomsnittsnivået for 1984.

Blant årsakene til den svake utviklingen på råvaremarkedet utenom olje kan nevnes rikeligere tilbud som følge av tekniske forbedringer, konkurranse med materialer basert på billig olje og økte lagerkostnader. Dessuten er produksjonsøkningen for industrielle ferdigvarer svært moderat, og råvarebehovet øker derfor lite. Ettersom veksten i industrilandene er ventet å bli moderat også neste år, er det neppe grunn til å forutsette noen sterk oppgang i råvarepriser i tiden fremover.

Spotprisen på råolje har vært relativt stabil siden begynnelsen av august da OPEC-landene ble enige om igjen å overholde avtalte produksjonskvoter. Spotprisen gikk opp til nesten 15 dollar pr. fat etter å ha ligget i underkant av 10 dollar pr. fat sommeren 1986. OPEC-landene har stort sett respektert avtalen fra august, og OPECs samlede produksjon har ligget omkring 17 millioner fat pr. dag siden september.

Den 11. desember møttes OPECs oljeministre igjen i Geneve for å bestemme OPECs politikk framover. Avtalene i høst har vært av midlertidig karakter, og behovet for å komme fram til en mer varig løsning er stort. Det kan imidlertid bli vanskelig, bl.a. fordi Saudi Arabia har ønsket en heving av prisen opp til 18 dollar pr. fat, samtidig som landet vil øke sin kvote.

Utsiktene for oljeprisen på kort sikt avhenger i særlig grad av resultatet av OPEC-møtet i desember. Dersom OPEC-landene skulle bli enige om en avtale som begrenser produksjonen til omtrent det nivået den har nå, vil det kunne bli en viss økning i prisen gjennom vinteren. Et "sammenbrudd" i organisasjonen vil kunne senke prisen til under 10 dollar pr. fat igjen.

Utsiktene for 1987 avhenger også av hvordan utviklingen i produksjonen utenfor OPEC blir og av etterspørselsutviklingen - International Energy Agency anslår nå etterspørselsveksten til bare å bli knapt 2 prosent i første halvår 1987 sammenliknet med samme periode i 1986. Foreløpig har man heller ikke sett store utslag på tilbudsiden av den lave oljeprisen fra land utenfor OPEC. Det er derfor grunn til å vente at det svake markedet vil fortsette også i 1987.

=====

SVERIGE: MODERAT PRODUKSJONSOPPGANG MED KONSUMETTERSPORSELEN SOM VIKTIGSTE DRIVKRAFT. INVESTERINGENE ER I STAGNASJON, MEN VENTES Å TA SEG OPP IGJEN.

=====

I Sverige ser oppgangen i etterspørsel og produksjon ut til å ha forsterket seg noe utover i 1986, men den underliggende tendens er vanskelig å bedømme. Blant positive faktorer kan nevnes lav oljepris og de siste oppjusteringene av industriens investeringplaner. På den annen side blir eksportveksten bremsset av høyere prisstigningstakt enn i Sveriges viktigste konkurrentland og av uvanlig svak produksjonsvekst i resten av Norden. Svært høy kapasitetsutnyttning i de fleste industrigrener bremser veksten i industriproduksjonen. Den har likevel økt betydelig helt siden siste årsskifte, og lå i

S v e r i g e: Bruttonasjonalproduktet og dets hovedkomponenter. Volumøkning fra året før. Prosent.									
	1985	1986				1987			
	KI 1)	_____			_____				
	høsten okt.86	SI 3) aug.86	SHB 4) aug.86	FD 2) okt.86	KI 1) okt.86	SI 3) aug.86	SHB 4) aug.86	FD 1) okt.86	KI 1) okt.86
Privat konsum	2,7	1,9	2,5	2,7	2,8	2,5	2,0	2,5	2,5
Offentlig konsum	1,5	1,3	1,3	1,3	1,4	0,8	1,5	1,0	1,1
Investeringer i fast realkapital	6,5	-1,9	1,5	0,5	0,3	4,6	1,0	2,6	2,7
Eksport	2,8	4,1	2,0	3,4	3,1	5,4	0,5	2,7	1,9
Import	7,5	3,7	1,0	3,3	3,1	5,9	1,0	4,8	5,1
Bruttonasjonalprodukt	2,3	1,5	2,5	1,9	1,8	2,5	1,7	1,7	1,5

1) Konjunkturinstituttet
2) Finansdepartementet
3) Sveriges Industriförbund
4) Svenska Handelsbanken

3. kvartal om lag 5 prosent høyere enn i 2. kvartal, regnet som sesongjustert årlig rate. Men i september lå indeksen for industriproduksjonen bare 1 prosent høyere enn ett år tidligere; den var stort sett i nedgang gjennom annet halvår i fjor. Eksportvolumet tok til å stige igjen fra 2. kvartal. Etter detaljomsetningsindeksen å dømme har volumet av varekonsumet økt betydelig gjennom årets ni første måneder. Derimot utvikler investeringsetterspørselen seg foreløpig forholdsvis svakt.

Oppgangen i samlet innenlandsk etterspørsel har ikke vært så sterk som ventet etter Konjunkturinstituttets prognoser i mars eller det reviderte nasjonalbudsjettet fra i vår. Som følge av den uventet svake internasjonale konjunkturutviklingen ble også veksten i svensk eksport noe svakere enn ventet. Men importutviklingen ble overraskende svak - om

lag 7 prosentenheter lavere enn ventet - og produksjonsveksten ble derfor likevel omtrent som regnet med i revidert nasjonalbudsjett. Bruttonasjonalproduktet steg med om lag 1,5 prosent fra første halvår 1985 til første halvår 1986.

Blant de enkelte etterspørselskomponentene venter Konjunkturinstituttet at vare- og tjenesteeksporten vil øke med 3,1 prosent regnet i volum i 1986, eller noe sterkere enn året før (2,8 prosent). For vareeksporten regner KI med en økning på 4 prosent; i tillegg til en kraftig stigning i skipseksporten er det i første rekke utførselen av bearbeidde industrivarer som ventes å øke. Utførselen av slike varer til OECD-området antas å øke med hele 7 prosent, bl.a. som følge av en sterk stigning i eksporten til Sveriges nordiske naboland i første halvdel av 1986. Utførselen av bearbeidde industri-

varer til andre land sett under ett ventes derimot å falle. Dette gjelder spesielt OPEC-landene. Alt i alt ventes eksporten av bearbeidde varer å stige med 3-4 prosent. Markedsveksten beregnes til 5,5 prosent, men svensk industri vil fortsatt tape markedsandeler.

Også importen av varer og tjenester ventes å ville stige i volum med vel 3 prosent fra 1985 til 1986. For vareimporten er det regnet med en stigning på 3,5 prosent, mens tjenesteimporten ventes å stagnere.

For de totale bruttoinvesteringene i fast realkapital forutsettes nærmest stagnasjon i 1986, mot en økning på hele 6,5 prosent i fjor. For næringslivets investeringer ventes en svak vekst. For industrien alene vil investeringene trolig ligge på omtrent samme nivå som i fjor. Industriinvesteringene gikk noe ned gjennom første halvår i år, men vil trolig gå omtrent like sterkt opp i løpet av annet halvår.

Mens konsumprisene økte med 7,4 prosent fra 1984 til 1985, vil stigningen i år ventelig bare bli 4,2 prosent, først og fremst som følge av nedgangen i oljeprisene.

Som i fjor vil den private konsumetterspørselen bidra sterkest til produksjonsoppgangen. Behovet for erstatningskjøp ser ut til å være stort, både som følge av en nedpressing av inntekter og konsum i perioden 1982-84 og som følge av et syklisk erstatningsbehov for varige konsumvarer. Kjøp av slike varer har også blitt lettet gjennom liberalisering av kredittmarkedet. En forholdsvis sterk sysselsettingsøkning og en betydelig økning av lønnstakernes timefortjeneste - klart sterkere enn prisstigningen - gir betydelig oppgang i forbrukernes disponible realinntekter i år. En kraftig økning av pensjonsutbetalingene bidrar også til

dette. På denne bakgrunn ventes det private konsumet å øke enda litt sterkere i år (2,8 prosent) enn i fjor (2,7 prosent). Økningen ventes særlig å falle på annet halvår.

For hele 1986 sett under ett regnes det med svakere stigning i den innenlandske etterspørselen enn året før, som følge av sterk nedgang i investeringsveksten. Alt i alt antar Konjunkturinstitutet at den innenlandske etterspørselen vil øke med 1,7 prosent fra 1985 til 1986 og bruttonasjonalproduktet ubetydelig sterkere (med 1,8 prosent). Som følge av bare svak økning i produktiviteten regnes det med at selv en så svak stigning i bruttonasjonalproduktet som knapt 2 prosent vil føre til en ikke ubetydelig økning i sysselsettingen - med vel 30 000 personer. Dette innebærer at arbeidsløsheten vil synke ytterligere noe fra det lave nivået i 1985. Arbeidsløshetsprosenten ventes å bli 2,6 i år, mot 2,8 i 1985.

Bytteforholdet i utenrikshandelen for varer og tjenester under ett ventes å bedres med nærmere 6,5 prosent. For varehandelen vil bedringen bli enda sterkere; importprisene beregnes å falle med vel 7,5 prosent, mens eksportprisene ventes å stige litt eller holde seg uendret. På denne bakgrunn ventes driftsbalansen, til tross for like sterk økning i importvolumet som i eksportvolumet, å vise et overskudd på vel 10 milliarder kroner i 1986, mot et like stort underskudd i 1985.

For 1987 venter Konjunkturinstitutet at den innenlandske etterspørselen vil øke noe sterkere enn i 1986; stigningstakten er beregnet til 2,6 prosent. Prognosene er basert på forutsetningen om at den økonomiske politikken ikke endres utover det som allerede er besluttet. Dette innebærer at finanspolitikken vil virke noe mindre restriktivt neste år enn i 1986, bl.a. som

følge av nedgang i marginalsattesatsene. Forutsetningene innebærer også en viss rentenedgang fra 1986 til 1987, som følge av en trinnvis nedsettelse av diskontoen gjennom 1986; Sveriges Riksbanks diskonto ble senket i flere omganger fra 10,5 prosent i januar til 7,5 prosent i september.

Videre forutsetter KI at oljeprisene stabiliserer seg på \$15 pr. fat, og at dollarkursen blir liggende på vel 7 SEK pr. dollar. Instituttet regner også med at prisene på andre råvarer snur litt oppover igjen. Dette vil innebære at inflasjonsbremsende faktorer utenfra vil få svakere virkning i 1987 enn i år. Etter KIs prognoser vil konsumprisindeksen øke med 3,4 prosent i løpet av 1987 (mot 3,1 prosent i løpet av 1986) og med 3,3 prosent fra 1986 til 1987 (mot 4,2 prosent fra 1985 til 1986). En prisstigningstakt på 3,4 prosent vil være betydelig lavere enn i perioden 1980-85. Likevel vil den være klart høyere enn den prisstigningstakten som ventes i de store OECD-landene.

Reallønnen pr. time etter skatt ventes å stige med 1 - 1,5 prosent. Samtidig vil sysselsettingen øke noe, og alt i alt ventes forbrukernes disponible realinntekter å ville stige omtrent like sterkt som som i år, dvs. med 2,8 prosent. Forbrukernes sparerate har bare endret seg lite de siste årene. For 1987 ventes spareraten å øke litt. På dette grunnlag venter KI at det private konsumet vil øke med 2,5 prosent, dvs. litt mindre enn i de to foregående årene.

Veksten i det offentlige konsumet har avtatt noe i de seneste årene, og denne utviklingen ventes å fortsette. Alt i alt ventes offentlig konsum å øke med bare 1,1 prosent i 1987, mot om lag 1,5 prosent i de nærmest foregående årene.

For bruttoinvesteringene i fast realkapital ventes betydelig øking (2,7 prosent, mot 0,3 prosent i 1986). Det er særlig et markert omslag i boliginvesteringene og industriinvesteringene som bidrar til denne utviklingen. For boliger ventes en investeringsøkning med vel 6 prosent, etter en omtrent like stor nedgang i 1986. Industriens investeringer var i høst ventet å ville øke med om lag 8 prosent, etter å ha vært omtrent uendret fra 1985 til 1986. Statistiska Centralbyråns seneste investeringsundersøkelse fra november peker imidlertid mot en stigning i industriinvesteringene på 10 prosent. Som i 1986 vil verkstedindustrien etter prognosene svare for den sterkeste veksten.

Utenrikshandelen ventes å gi et klart negativt bidrag til etterspørselsveksten i 1987. Markedsveksten ventes neste år å avta for bearbejdede varer, særlig som følge av svakere vekst i Sveriges naboland. Samtidig ventes Sveriges markedsandeler innenfor OECD-området å fortsette å gå ned i omtrent i samme takt som i år. Mens stigningstakten for eksportvolumet etter KIs siste prognoser vil gå ned fra 3,1 prosent til 1,9 prosent, ventes stigningstakten for importen å øke fra 3,1 prosent til 5,1 prosent.

Etter KIs prognoser vil eksportprisene stige med 2 prosent og importprisene med knapt 1 prosent. Forutsetningene om volum- og prisutviklingen gir et overskudd på handelsbalansen i 1987 på 31 milliarder kroner, 3 milliarder mindre enn i 1986 men mer enn dobbelt så stort som i 1985. For hele driftsbalansen regnes det med en nedgang i overskuddet fra 10,4 milliarder kroner til 5,1 milliarder kroner.

Med de forutsetninger som er gjort om etterspørsel, priser og konkurranseforhold kan det ventes en noe svakere produktjonsvekst i 1987 enn i 1986; neste år ventes brutto-

nasjonalproduktet å stige med 1,5 prosent, mot 1,8 prosent i 1986 og 2,3 prosent i 1985. Nedgangen i veksttakten er mest markert for industrien, der produksjonsveksten i 1987 er ventet å bli 0,9 prosent, mot om lag 2 prosent både i 1985 og 1986.

Til tross for bare moderat produktivitetsøkning, vil arbeidsløsheten trolig stige noe i løpet av neste år, som følge av økt tilbud av arbeidskraft. KIs prognoser peker mot en sysselsettingsøkning regnet i timeverk på 0,7 prosent, men en øking i arbeidsløshetsprosenten fra 2,6 til 2,8.

=====

STORBRIANNIA: OPPSVING I DEN INNENLANDSKE ETTERSPORSELEN GIR BETYDELIG PRODUKSJONSVEKST, MEN ENDA STERKERE IMPORTSTIGNING.

=====

I Storbritannia skjøt konjunkturoppgangen ny fart igjen utover sommeren og høsten etter en svak utvikling gjennom storparten av fjoråret og vinteren og våren 1986. Industriproduksjonen passerte en topp i fjor vår

og var resten av året i nedgang. Omkring årsskiftet snudde den oppover igjen, men veksten var relativt svak i de første månedene. Senere har industriproduksjonen økt betydelig. I tredje kvartal lå indeksen for industriproduksjon hele 5 prosent (sesongjustert årlig rate) høyere enn i annet kvartal og i september 1,5 prosent høyere enn i september i fjor. Bruttonasjonalproduktet økte med vel 3 prosent fra 1984 til 1985, men fra første til annet kvartal i år var veksten bare 1,5 prosent, regnet som sesongjustert årlig rate. Etter de seneste anslagene har veksttakten økt til 2,5 prosent (årlig rate) i tredje kvartal i år. Arbeidsløshetsprosenten var i svak oppgang i årets to første kvartaler, men i sommermånedene endret den seg lite og gikk noe ned utover høsten. Men den er fortsatt svært høy; arbeidsløshetsprosenten var i oktober 11,3, mot 11,5 i de tre sommermånedene. Etter foreløpige opplysninger ser det ut til at den har gått litt ned også i november.

Det er innenlandsetterspørselen - og da særlig den private konsumetterspørselen - som

Storbritannia: Bruttonasjonalproduktet og dets hovedkomponenter. Volumøkning i prosent.

	1985		1986		1987	
	OECD mai 86	OECD mai 86	F.dept.1) nov. 86	OECD mai 86	F.dept.1) nov. 86	
Privat konsum	2,8	3,8	5,0	3,5	4,0	
Investeringer i fast realkapital ...	1,0	4,5	2,0	2,8	2,5	
Eksport	6,0	4,3	2,0	2,0	3,0	
Import	3,0	5,0	5,0	5,3	5,0	
Bruttonasjonalprodukt	3,2	3,0	2,5	2,3	3,0	

1) Det britiske finansdepartementet

er den viktigste drivkraften bak forsterkingen av produksjonsoppgangen. Etter detaljomsetningsvolumet å dømme tok veksten i konsumeterspørselen til å bli sterkere utover vinteren og våren, og den kraftige veksten i det private konsumet har fortsatt i sommer og høstmånedene. I tremånedersperioden august-oktober lå volumet av detaljomsetningen hele 8,2 prosent (sesongjustert årlig rate) høyere enn i foregående tremånedersperiode og i oktober 7 prosent høyere enn ett år tidligere. For 1986 under ett anslår det britiske finansdepartementet volumveksten i det private konsumet til hele 5 prosent fra året før. Gjennomsnittet av anslagene fra 18 uavhengige forskningsinstitutter ligger noe lavere (3,9 prosent).

Den sterke konsumveksten henger i første rekke sammen med svakere prisstigningstakt; lønnsstigningen har fortsatt i omtrent samme tempo som i fjor, med en årsrate på rundt 7,5 prosent. Konsumprisene var i sterk stigning gjennom første halvår 1985, men vekstakten har senere gått betydelig ned. I tremånedersperioden august-oktober lå konsumprisindeksen bare 2 prosent høyere enn i foregående tremånedersperiode (årlig rate), og den lå i oktober 3 prosent høyere enn ett år tidligere. Endringen i prisstigningstakten hittil i år må sees på bakgrunn av oljeprisfallet, som førte til sterk nedgang i stigningstakten for importprisene, til tross for en betydelig nedgang i pundkursen frem til sensommeren i år. For 1986 under ett venter finansdepartementet en stigning i konsumprisindeksen på 2,3 prosent fra året før, mens de uavhengige instituttene venter en prisstigning på 2,9 prosent.

Etter ordreutviklingen til verkstedindustrien å dømme har også investeringsetterspørselen vært i oppgang utover våren og sommeren. Ordreutviklingen viser imidlertid svært sterke svingninger og er noe vanskelig

å tolke. I tremånedersperioden mai-juli lå volumet av tilgangen på nye ordrer til verkstedindustrien hele 23 prosent (sesongjustert årlig rate) høyere enn i foregående tremånedersperiode og 6 prosent høyere enn ett år tidligere. Igangsettingen av nye boliger har gått sterkt opp hittil i år. I tremånedersperioden juni-august lå tallet på igangsatte nye boliger hele 39 prosent høyere enn i foregående tremånedersperiode og i august 6 prosent høyere enn ett år tidligere. For de samlede investeringer i fast realkapital regner Finansdepartementet med en stigning på 2 prosent fra 1985 til 1986, dvs. omtrent samme vekst som etter prognosen fra de 18 instituttene.

Høy pundkurs og lavere oljepriser førte til sterk nedgang i eksportverdien og stagnasjon i eksportvolumet gjennom 1985. Fra høsten 1985 tok pundkursen til å synke, og eksportverdien viste tegn til utflating utover i 1986. Fra fjerde kvartal i fjor til første kvartal i år sank eksportverdien med 16-17 prosent regnet som årlig rate, fra første til annet kvartal med 9 prosent og fra annet til tredje kvartal med vel 3 prosent. For 1986 sett under ett venter Finansdepartementet en stigning i volumet av vare- og tjenesteeksporten på 2 prosent fra året før.

Også importverdien var i nedgang gjennom 1985, men slo om til stigning fra begynnelsen av 1986 regnet både i volum og i verdi. Stigningen i importvolumet henger sammen med veksten i den innenlandske etterspørselen, mens importverdien også har blitt presset opp av nedgangen i pundkursen. I tredje kvartal lå importverdien hele 31 prosent høyere (sesongjustert årlig rate) enn i annet kvartal og i september 12 prosent høyere enn i september i fjor. For 1986 under ett venter Finansdepartementet en stigning i volumet av vare- og tjenesteimporten på 5 prosent fra 1985.

Etter Finansdepartementets anslag vil denne etterspørsels- og importutviklingen gi en stigning i bruttonasjonalproduktet på 2,5 prosent. Særlig som følge av lavere anslag for den private konsumutviklingen venter de 18 uavhengige instituttene en litt lavere vekst (2,3 prosent).

I november gjorde regjeringen det klart at den tar sikte på å legge politikken om i ekspansiv retning i den kommende treårsperioden. Den vil nå øke de offentlige utgiftene med 1,3 prosent pr. år regnet i faste priser i gjennomsnitt for de tre kommende budsjettårene. Utgiftsøkningen vil bli sterkest i utdanningssektoren og helse- og sosialsektoren og for offentlig boligbygging, mens veksten i forsvarsutgiftene planlegges redusert.

Den nåværende regjering prøvde i begynnelsen av sin regjeringstid å redusere de offentlige utgiftene. Men dette lyktes ikke, og en søkte siden å unngå utgiftsøkning regnet i faste priser. Denne målsettingen har regjeringen fastholdt helt frem til det nye budsjettforslaget. Det heter nå at de offentlige utgiftene kan tillates å øke også i faste priser, men svakere enn bruttonasjonalproduktet. Skattelettelse har også vært én av regjeringens prioriterte økonomiske målsettinger. Denne gang har myndighetene foreløpig ikke lovet noen ny skattelette, men det er alminnelig antatt at en slik skattelette vil komme nærmere parlamentsvalget.

Den private kredittetterspørselen økte sterkt utover våren og sommeren. Særlig gjaldt dette etterspørselen etter lån til boliger og til varige konsumvarer. Sammen med nedgangen i pundkursen er dette trolig bakgrunnen for at rentenivået ble justert opp fra 10 prosent til 11 prosent midt i oktober. Det antas at nye renteøkninger vil bli satt i verk dersom pundkursen fortsetter å

gå ned.

Etter den varslede omleggingen av den økonomiske politikken regner myndighetene med at den kraftige veksten i etterspørselen vil fortsette i 1987. Men prisstigningen ventes å øke litt igjen; konsumprisene antas å ville stige med 3,3 prosent mot årsskiftet og videre til 3,8 prosent i siste kvartal neste år. Det ventes fortsatt betydelig reallønnsvekst, men med litt avtakende veksttakt (7,5 prosent i 1986 og 6,5 prosent i 1987). Som følge av reallønnsveksten venter myndighetene en fortsatt sterk øking i det private konsumet, med 4 prosent neste år, etter en vekst på 5 prosent i år.

Til tross for fortsatt reduksjon i investeringene i oljeindustrien vil veksten i de samlede investeringene i fast realkapital etter de siste prognosene forsterke seg noe. De ventes å øke med 2,5 prosent fra 1986 til 1987 mot 2 prosent i år.

De private forskningsinstituttene er ikke fullt så optimistiske som regjeringen. Men for den innenlandske etterspørselen i alt ligger deres prognoser ikke så langt unna de offisielle. For det private konsumet venter de 18 forskningsinstituttene en øking på 3,6 prosent fra 1986 til 1987 mens investeringene er ventet å øke med 3,4 prosent. Men forskningsinstituttene tror det vil bli vanskelig å unngå at importen - med den ventede utviklingen av den innenlandske etterspørsel - øker sterkere enn forutsatt av Finansdepartementet. For bruttonasjonalproduktet venter forskningsinstituttene derfor en lavere vekst (2,6 prosent) enn departementet. Instituttene antar at en så sterk vekst vil skje på bekostning av økende underskudd i driftsbalansen og av økende prisstigningstakt i langt større grad enn regjeringen venter. Regjeringens prognose for prisstigningen (3,8 prosent mot slutten av 1987)

forutsetter at høye rentesatser vil holde pundkursen oppe på det nåværende nivå, og at oljeprisen stabiliserer seg på 15 dollar pr. fat. Den forutsetter også en fortsatt nedgang i lønnsstigningstakten, som sammen med produksjonsøking vil føre til sterk nedgang i kostnad pr. produsert enhet. Forskningsinstituttene synes å tro mer på fortsatt nedgang i pundkursen og en mindre gunstig utvikling av produktiviteten, og dermed også på betydelig høyere prisstigning enn det regjeringen venter. For driftsunderskuddet venter regjeringen en endring fra 0 i 1986 til et underskudd på 1,5 milliarder pund i 1987, mens det etter de uavhengige instituttene prognoser vil komme opp i 2,3 milliarder i 1987. National Institute of Economic and Social Research venter et underskudd på hele 6 milliarder pund i 1987. Etter instituttene prognoser vil konsumprisene med den forutsatte etterspørselsvekst øke med 4,5 prosent fra 1986 til 1987, mot 3,8 prosent etter Finansdepartementets prognoser.

=====
 FORBUNDSREPUBLICKEN TYSKLAND: STERK INVESTERINGSEKSPANSJON MEN FORTSATT BARE MODERAT PRODUKSJONSVEKST.
 =====

Konjunkturoppgangen i Forbundsrepublikken ble litt sterkere igjen utover våren etter å ha vist svikt i vintermånedene. Som nevnt i ØA nr. 8, 1986, hang svikten i vinter både sammen med uvanlig dårlig vær og med svakere vekstimpulser til vest-tysk eksportindustri fra utlandet. Verdenshandelen viste liten tilvekst, samtidig som kursen på tyske mark steg, særlig overfor dollar. Eksporten stagnerte, uten at dette ble motvirket av en tilsvarende forsterkning av innenlandsetter-spørselen. De gunstige virkningene på de private inntektene av nedgangen i oljeprisene, og av billigere importvarer som følge av valutakursutviklingen, viste seg først etter hvert utover våren. Da tok innenlandsetter-spørselen seg markert opp. Særlig var veksten sterk i det private forbruket, og dette førte etter hvert til at også investe-

F o r b u n d s r e p u b l i k k e n T y s k l a n d: Bruttonasjonalproduktet og dets hovedkomponenter. Volumendring fra året før. Prosent.

	1985		1986		1987	
	Ty.inst.1) okt. 86	OECD mai 86	Ty.inst.1) okt. 86	OECD mai 86	Ty.inst.1) okt. 86	
Privat konsum	1,8	4,5	4,5	4	4	
Offentlig konsum	2,2	2,8	2	2,8	2	
Investeringer i fast realkapital	-0,3	4,5	4	6,5	5	
Eksport	7,3	2,8	0,5	2,0	3	
Import	4,7	5,5	4,5	6,0	5,5	
Bruttonasjonalprodukt	2,5	3,5	3	3,0	3	

1) De fem største vest-tyske økonomiske forskningsinstituttene

ringsetterspørselen tok seg opp. Innenlands-
etterspørselen ble også stimulert ved skat-
tereduksjoner (se ØA nr. 8, 1986) og en
viss ekspansjon i offentlige investeringer.

For første halvår under ett økte brutto-
nasjonalproduktet likevel med bare 2,5
prosent fra samme halvår i fjor, det vil si
om lag ett prosentpoeng mindre enn de fem
største vest-tyske forskningsinstituttene
ventet tidligere på året. Derimot var pris-
utviklingen gunstigere enn ventet; virknin-
gen på forbrukerprisene av oljeprisnedgangen
og dollarkursnedgangen ble sterkere enn tid-
ligere antatt.

Myndighetene ga i november uttrykk for at
den økonomiske veksten forsterket seg i 3.
kvartal, men foreløpige tall for BNP for 3.
kvartal, som nettopp er offentliggjort,
viser en vekst på bare 1 prosent, sesongjus-
tert og regnet som årlig rate, fra foregåen-
de kvartal. München-instituttets indikator
for næringslivets konjunkturvurdering ("If
business climate indicator") gikk kraftig
ned utover høsten og vinteren 1985/86. Den
tok seg litt opp i vårmånedene i år, men har
siden endret seg lite og lå i oktober be-
tydelig lavere enn på høstparten i fjor.
Også industriproduksjonen tok seg opp utover
våren, men har senere endret seg lite. Den
lå i 3. kvartal omtrent på samme nivå som i
2. kvartal. Eksporten er fortsatt i stagna-
sjon eller nedgang. Etter detaljomsetnings-
indeksen å dømme var også konsumvareetter-
spørselen i stagnasjon eller svak nedgang
utover i 3. kvartal, og det samme gjaldt
samlet ordreutvikling.

For hele året 1986 regnet de fem vest-tyske
forskningsinstituttene i oktober med en
volumstigning på 3 prosent fra året før, mot
2,5 prosent i 1985. Senere anslag fra andre
uavhengige kilder peker imidlertid mot en
vekst på 2,5 prosent også i 1986.

Drivkreftene kommer fra den innenlandske
etterspørselen; samlet volum av vare- og
tjenesteeksport antas etter forskningsinsti-
tuttens siste prognoser å ville øke med
bare 0,5 prosent i 1986, mot 7,3 prosent
året før, mens importvolumet ventes å øke
med 4,5 prosent, det vil si omtrent som året
før. Både svak utvikling av verdenshandelen
og stigende og høy kurs på tyske mark
bremser eksportutviklingen. Økningen av
mark-verdien overfor dollar fra mars 1985
til august 1986 kom opp i hele 60 prosent.
Samtidig har de oljeeksporterende land raskt
begrenset sin import, mens de stimulerende
virkningene av oljeprisnedgangen i de vest-
lige industriland først har vist seg med et
betydelig etterslep; hittil har vest-tysk
eksport til industrilandene bare økt svakt.
Utførselen til utviklingsland har gått ned,
blant annet som følge av svak råvareprisut-
vikling og høye gjeldsutgifter i utviklings-
landene.

Vest-tyske eksportbedrifter har, ved å sette
ned sine priser regnet i tyske mark, hittil
stort sett unngått å miste markedsandeler. I
løpet av ett år, fra 3. kvartal 1985 til 3.
kvartal 1986, gikk verdien av vareeksporten
ned med 4 prosent, mens eksportvolumet viste
en svak økning. Fra 2. kvartal til 3. kvar-
tal gikk eksportverdien ned med 3,6 prosent
(sesongjustert årlig rate), og den lå i sep-
tember 2,7 prosent lavere enn ett år tidli-
gere.

Det var som nevnt i første rekke en kraftig
ekspansjon av det private forbruket som lå
bak produksjonsoppgangen utover våren i år.
Forskningsinstituttene regnet i høst med en
underliggende tendens til en vekst på hele 5
prosent årlig rate i det private forbruket.
Økningen av forbrukernes kjøpekraft gjennom
prisnedgang og skattenedsettelse har særlig
slått ut i økte kjøp av varige forbruks-
goder. Salg av personbiler har økt kraftig.

Et annet forhold som presset totalkonsumet oppover i vår var at mange forbrukere benyttet seg av de lave oljeprisene til å fylle opp sine oljelagre. Dette har ført til en tilsvarende nedgang i oljeomsetningen i de siste måneder. Utviklingen av detaljomsetningsindeksen avspeiler den kraftige forbruksekspansjonen i løpet av første halvår i år; fra 4. kvartal i fjor til 2. kvartal i år økte volumet av detaljomsetningen med over 10 prosent regnet som sesongjustert årlig rate. Fra 2. til 3. kvartal gikk imidlertid detaljomsetningsindeksen ned med 2,6 prosent (regnet som sesongjustert årlig rate). Den lå i september vel 3 prosent høyere enn ett år tidligere.

De samlede investeringene i bruttorealkapital har i år vist stigning for første gang på lang tid. Stigningen i totalinvesteringene gjenspeiler i stor grad et omslag oppover for investeringene i bygge- og anleggsvirksomhet; etter stort sett å ha ligget på et svært lavt nivå gjennom 1985, gikk de sterkt opp fra sist vinter, og i 3. kvartal lå volumet av nye ordrer til byggevirkomheten hele 41 prosent (sesongjustert årlig rate) høyere enn i foregående kvartal. I september lå ordrevolumet 1 prosent høyere enn ett år tidligere. Økningen i investeringsetterspørselen for bygg og anlegg omfatter både offentlig og privat byggevirkomhet. Når det gjelder næringslivets byggevirkomhet har tyngdepunktet skiftet fra erstatnings- og rasjonaliseringsinvesteringer til kapasitetsutvidelse. I første halvår lå investeringene i bygg for næringslivet 5 prosent høyere enn i første halvår i fjor. Investeringer i boligbygg fortsetter imidlertid å gå ned.

Investeringene i maskiner og utstyr har fortsatt å stige betydelig; i første halvår lå investeringene i maskiner og utstyr 7,7 prosent høyere enn ett år tidligere.

En stigende del av investeringene i maskiner og utstyr faller imidlertid på importerte investeringsvarer. I 2. kvartal økte importen av investeringsvarer med over 20 prosent fra samme kvartal i fjor. Høy kapasitetsutnyttning for innenlandske produsenter og lang leveringstid, samt en valutakursutvikling som gjør importerte investeringsvarer billigere, er de viktigste faktorene bak denne utviklingen.

For hele 1986 ventet forskningsinstituttene i oktober en stigning i investeringene i fast realkapital på 4 prosent fra året før, mot en nedgang på 0,3 prosent i 1985.

Det var i høst rundt 100 000 færre arbeidsløse enn ett år tidligere. Arbeidsløshetsprosenten var i november 8,7, mot 9,0 i juni og 9,2 i månedene rundt siste årsskifte.

Prisutviklingen har hittil i år vært preget av den sterke nedgangen i importprisene, særlig oljeprisene. Prisene på importert råolje og mineraloljeprodukter lå i høst på omtrent halvparten av nivået mot slutten av 1985. Importprisene lå gjennomsnittlig omtrent 1/5 lavere enn ett år tidligere. I tremåneders perioden august-oktober lå konsumprisindeksen 1 prosent (sesongjustert årlig rate) lavere enn i foregående tremåneders periode og oktoberindeksen lå også nær 1 prosent lavere enn i oktober i fjor.

Ekspansjonen i den innenlandske etterspørselen har ført til en betydelig økning i importen. Om en ser bort fra de ekstraordinære oljekjøpene, økte vareinnførselen siste sommer med en årlig rate på rundt 6 prosent etter forskningsinstituttenes siste anslag. For året under ett venter instituttene en økning i volumet av importen av varer og tjenester på 4,5 prosent fra året før, det vil si omtrent som i 1985.

Mens volumet av vareimporten økte med om lag 5,5 prosent fra januar-august i fjor til samme tidsrom i år gikk importverdien kraftig ned, nemlig med hele 11 prosent. I 3. kvartal lå importverdien hele 17 prosent lavere enn i 2. kvartal, regnet som sesongjustert årlig rate og importverdien i september lå 10 prosent lavere enn ett år tidligere. På tross av volumutviklingen i utenrikshandelen økte derfor overskuddet på driftsbalansen; i de første 8 månedene av året kom driftsoverskuddet opp i 45 milliarder tyske mark. For året under ett ventes et overskudd på rundt 70 milliarder tyske mark.

Både myndighetene og de vest-tyske forskningsinstituttene antar at forholdene vil ligge godt til rette for en fortsatt konjunkturoppgang i 1987. Stigningen i etterspørsel og produksjon er etter deres oppfatning tilstrekkelig sterk til å gjøre oppgangen "selvoppholdende". Videre er det fortsatt ekspansive senvirkninger av oljeprisnedgangen. Men etter hvert som vekstimpulsene fra oljeprisnedgangen ebber ut, ventes veksttaket å bli noe svakere.

For vest-tysk eksport ventes det ikke lenger stagnasjon, men moderat økning. For 1987 under ett venter de fem forskningsinstituttene en stigning i volumet av vare- og tjenesteeksporten fra året før på 3 prosent, mot som nevnt 0,5 prosent fra 1985 til 1986.

Også neste år ventes det at forholdene vil ligge vel til rette for en investerings-ekspansjon, og særlig i form av kapasitetsutvidelser. Finansieringsvilkårene vil fortsatt være gunstige, til tross for en ventet mindre oppgang i rentenivået. Alt i alt ventes det en klar stigning i investeringene i maskiner og utstyr også i 1987, men veksttempoet vil trolig synke noe i løpet av året.

Det nye oppsvinget i byggevirksomheten vil trolig fortsette, og stigningen i investeringene i bygg og anlegg er ventet å ville forsterke seg noe i 1987. For boligbyggingen ventes bunnen å være nådd, men investeringene i boliger vil neppe stige særlig sterkt i 1987. For hele året under ett ventes samlede investeringer i fast realkapital å stige med hele 5 prosent fra året før, mot 4 prosent fra 1985 til 1986.

Men også neste år antas det private forbruket å ville bidra mest til økningen i samlet innenlandsk etterspørsel, selv om øknings-takten trolig vil gå noe ned etter hvert som vekstimpulsene fra oljeprisnedgangen og skattenedsettelsene ebber ut. Tarifflønnene vil øke noe sterkere enn i år, og økningen i sysselsettingen vil fortsette, men i langsommere veksttakt. Alt i alt ventes forbrukernes nominelle disponible inntekter å øke litt sterkere enn i 1986, med omkring 5 prosent, men siden konsumprisene trolig vil ta til å stige noe igjen, vil tilveksten i disponible realinntekter likevel bli klart svakere enn i år. Det anses imidlertid som sannsynlig at forbrukerne vil redusere sparingen noe, og forskningsinstituttene antar at konsumet vil stige nesten like sterkt i 1987 som i 1986, nemlig med 4 prosent (mot 4,5 prosent i år).

Finanspolitikken vil trolig bli noe strammere i 1987 enn i 1986 ettersom det ikke ventes nye skattenedsettelsener. Alt i alt beregnes utgiftene på statsbudsjettet å øke 1/2 prosentenheter mindre enn inntektene, og underskuddet på statsbudsjettet er ventet å gå ned fra 20 milliarder tyske mark i 1986 til 16 milliarder i 1987.

Med den etterspørselsutviklingen og den økonomiske politikken som er ventet, vil totalproduksjonen etter forskningsinstituttene prognoser fortsatt vise klar stigning i

1987, men med synkende veksttakt i løpet av året. Det ventes ikke at vekstimpulsene fra utlandet vil være sterke nok til å hindre en avflating av konjunkturoppgangen i 1987. For året under ett venter forskningsinstituttene likevel en like sterk oppgang (3 prosent regnet i volum fra året før), som fra 1985 til 1986. Dette må ses på bakgrunn av det store overhenget ved slutten av året. Senere prognoser fra andre uavhengige kilder peker mot en noe svakere produksjonsvekst (2,2 prosent). Avviket har sammenheng med at eksportveksten etter de seneste prognosene vil bli svakere enn tidligere ventet fordi kursen på tyske mark vil kunne stige sterkere enn forutsett.

Avflatingen av produksjonsutviklingen vil føre til at også sysselsettingsøkningen etter hvert blir langsommere, til tross for arbeidskraftspolitiske tiltak og forkortelse av arbeidstiden i enkelte industrigrener. Alt i alt regner forskningsinstituttene med en økning i tallet på sysselsatte på 250 000 i 1987, mot 300 000 i år. Tallet på registrerte arbeidsløse er ventet å gå tilbake med rundt 100 000. Dette innebærer en nedgang i arbeidsløshetsprosenten fra 9,0 i år til 8,5 i 1987.

Valutakursutviklingen har ført til at mange utenlandske eksportører har forbedret sin konkurranseposisjon på det vest-tyske markedet og økt sine markedsandeler. Sammen med stigningen i den innenlandske etterpørselen vil dette bidra til kraftig vekst i vareimporten. For året under ett ventes en økning på 5,5 prosent i volumet av samlet vare- og tjenesteimport, mot 4,5 prosent fra 1985 til 1986.

Nedgangen i importprisene, som var svært sterk, har trolig nå nådd bunnen, og i løpet av neste år ventes en svak stigning, selv om importprisstigningen vil bli brems

av senvirkninger av oljeprisnedgangen. Også bare svak prisøkning for andre industriråstoffer vil bidra til å bremse importprisstigningen. Alt i alt ventes importprisene for 1987 under ett i gjennomsnitt bare å ligge ubetydelig høyere enn i 1986. Dette gjelder også eksportprisene, som gikk litt ned fra 1985 til 1986.

Som følge av dårligere bytteforhold ventes overskuddet på driftsbalansen å synke fra om lag 70 milliarder tyske mark i 1986 til 60 milliarder i 1987.

Stigningen i den viktigste innenlandske kostnadsfaktor, nemlig arbeidslønn, vil virke mer prisdrivende i 1987 enn i 1986; lønnskostnadene pr. produksjonsenhet ventes å stige med 2,5 prosent. Alt i alt ventes konsumprisene å stige med 2 prosent i løpet av 1987 og med 1,5 prosent fra 1986 til 1987, mot en antatt nedgang på 1/2 prosent fra 1985 til 1986.

=====

USA: PRODUKSJONSVEKST TIL TROSS FOR INVESTERINGSSVIKT - KONSUMENTERSPØRSEL OG UTENLANDSETTERS SPØRSEL GIR BETYDELIGE VEKSTIMPULSER.

=====

I USA peker den underliggende konjunkturtendensen fortsatt bare forholdsvis svakt oppover, selv om veksten i tredje kvartal var betydelig. Den viktigste drivkraften bak oppgangen er fremdeles den private konsumeterspørselen, men med den sterke nedgangen i dollarkursen som har funnet sted, kommer det sterke vekstimpulser også fra utenlandsetterspørselen. Investeringene utvikler seg derimot svakt. Prisstigningstakten, som fortsatt er moderat, har tatt til å øke litt igjen. Arbeidsløsheten holder seg relativt stabil på et forholdsvis høyt nivå. På bakgrunn av synkende rentenivå siden 1984,

U S A: Bruttonasjonalproduktet og dets hovedkomponenter. Prosentvis volumendring fra året før.							
	1985		1986		1987		
	DRI	DRI	DRI	Wharton	DRI	DRI	Wharton
	nov.86	juni 86	nov.86	okt.86	juni 86	nov.86	okt. 86
Samlet konsum	3,5	3,2	3,9	3,5	2,7	2,2	3,0
Boliginvesteringer ..	3,9	9,7	8,2	9,5	1,8	0,1	5,9
Andre investeringer .	9,3	-0,3	-0,7	-1,3	0,4	-1,6	3,9
Eksport	-2,0	5,4	2,3	3,4	10,4	11,2	7,3
Import	3,8	7,6	9,7	10,2	0,6	-1,3	4,0
Bruttonasjonalprodukt	2,7	2,5	2,6	2,4	2,9	2,6	3,7

Kilde: DRI (Data Resources Incorporation) og Wharton Econometrics Quarterly Model Outlook.

nedgang i dollarkursen siden februar/mars 1985, og særlig som følge av den kraftige nedgangen i oljeprisene som tok til mot slutten av 1985, var det ventet at veksten i produksjon og etterspørsel ville øke gradvis i løpet av 1986. Men de positive virkningene på den amerikanske økonomien av disse faktorene har blitt svakere - og har kommet senere - enn ventet. Det viser seg også at de negative virkningene av oljeprisfallet på deler av produksjons- og investeringsvirksomheten ble undervurdert; den amerikanske energisektoren har blitt hardt rammet av de lave oljeprisene.

Etter de siste anslagene fra slutten av november økte bruttonasjonalproduktet i USA forholdsvis sterkt i tredje kvartal, med 2,9 prosent regnet som årlig rate, etter en vekst på bare 0,6 prosent i annet kvartal. Det siste anslaget for tredje kvartal representerer en oppjustering fra et tidligere foreløpig anslag på 2,4 prosent. Oppjusteringen innebærer neppe noen endring i den underliggende veksttendensen; sterkere

økning i forsvarsutgiftene enn ventet svarer for mer enn hele oppjusteringen. For øvrig henger veksten i tredje kvartal sammen med en rekke tilfeldige faktorer, bl.a. en sterk økning i bilsalgene som følge av en forbigående lettelse i finansieringsvilkårene. Det private konsumet gikk etter detaljomsetningsindeksen å dømme betydelig ned igjen fra september til oktober.

Næringslivets investeringer i maskiner og utstyr utviklet seg derimot betydelig svakere enn i foregående kvartal, og tallet på påbegynte nye boliger var i sterk nedgang utover høsten; i tremånedersperioden august-oktober lå dette tallet hele 26 prosent lavere, regnet som sesongjustert årlig rate, enn i foregående tremånedersperiode.

Volumet av vare- og tjenesteeksporten steg med hele 15 prosent (sesongjustert årlig rate) fra annet til tredje kvartal, men importen økte enda sterkere - med hele 20 prosent, og underskuddet på driftsbalansen

fortsatte å stige.

Industriproduksjonen lå i tredje kvartal 2,4 prosent høyere (sesongjustert årlig rate) enn i annet kvartal, men den endret seg likevel lite utover sommeren og høsten. I oktober lå den på samme nivå som i september, og bare 1-1,5 prosent høyere enn i juli (regnet som sesongjustert årlig rate). Arbeidsløshetsprosenten har i perioden juni-oktober variert mellom 6,7 prosent (august) og 7,0 prosent (juni).

Stigningen i konsumprisene har forsterket seg noe, og de lå i tredje kvartal 3 prosent (sesongjustert årlig rate) høyere enn i annet kvartal. I oktober lå konsumprisindeksen 1,5 prosent høyere enn ett år tidligere.

De fleste prognoser for årets siste kvartal peker mot en vekst på 3-3,5 prosent i bruttonasjonalproduktet, særlig som følge av sterkere vekst i det private konsumet og i næringslivets investeringer. Den økte veksttakten for innenlandsetterspørselen i 4. kvartal har sammenheng med de vedtatte endringene i skattesystemet for neste år.

En del prognoser peker mot konjunkturedgang i første halvår 1987 som følge av bremsevirkningene på den økonomiske aktiviteten av den nye skatteloven (se Økonomiske Analyser nr. 8, 1986). Andre prognoser forutsetter at bremsevirkningene av skatteloven bare vil være moderate og foreløpige, og ikke sterke nok til å føre til direkte konjunkturedgang.

De amerikanske myndigheter nedjusterte i august sin vekstprognose for hele 1986 fra 4 prosent til 3,2 prosent. Selv den siste vekstprognosen vil innebære en svært sterk vekst i årets 4. kvartal (hele 5,6 prosent årlig rate), og den er derfor trolig betyde-

lig for optimistisk. DRI venter en stigning i bruttonasjonalproduktet fra 1985 til 1986 på 2,6 prosent, med konsumetterspørselen som viktigste drivkraft (+3,9 prosent). Investeringene utenom boliger ventes å gå noe ned for året under ett (med 0,7 prosent) mens boliginvesteringene ventes å øke vel 8 prosent. Som følge av dollarkursutviklingen ventes eksporten å slå om fra nedgang til oppgang (+2,3 prosent), mens importen etter disse prognosene vil øke betydelig sterkere (med 9,7 prosent).

I løpet av 1987 ventes kursnedgangen på amerikanske dollar siden vinteren 1985 å slå fullt ut i amerikansk utenriksøkonomi. For volumet av vare- og tjenesteeksporten venter DRI en øking på hele 11,2 prosent fra 1986 til 1987. Denne sterke veksten må sees på bakgrunn av en ventet moderat produksjonsvekst i USAs markedsland, men først og fremst henger den sammen med bedret amerikansk konkurranseevne; det antas at kursnedgangen for dollar vil føre til gjenerobring av amerikanske markedsandeler. Også Wharton-instituttet venter betydelig sterkere eksportøkning i 1987 enn i 1986, men er ikke fullt så optimistisk som DRI.

For volumet av vare- og tjenesteimporten venter DRI en liten nedgang (1,3 prosent), mot en stigning på 10 prosent året før. Omslaget henger til en viss grad sammen med ventet svakere utvikling av den innenlandske etterspørselen i 1987 enn i 1986, men først og fremst med senvirkninger av kursnedgangen på dollar. Utenlandske eksportører har hittil forsvart sine markedsandeler ved å presse fortjenestemarginene. Men det ventes at de nå snart nærmer seg grensen for hvor meget de kan redusere sin fortjeneste; i tiden fremover vil de trolig måtte svare på en kursnedgang på dollar ved å øke prisene og dermed svekke sin konkurranseevne overfor amerikanske bedrifter. Wharton-instituttet

venter fortsatt importvekst også i 1987, men i et betydelig lavere tempo enn året før.

Utviklingen av det private konsumet i 1987 vil bli preget av at veksttakten trolig vil dempes både for sysselsettingen og lønnsstigningen, samtidig som stigningstakten for konsumprisene er ventet å ta seg noe opp igjen. De disponible realinntektene vil derfor etter DRIs prognoser øke med bare 2,1 prosent i 1987 mot 3,2 prosent i 1986. Spareraten har ligget på et rekordlavt nivå og antas nå å ville øke igjen. Også en uvanlig høy forbrukergjeld vil kunne bidra til å bremse konsumveksten. Økingen i det private konsumet vil bli særlig svak i første del av 1987, etter uvanlig store kjøp av varige konsumvarer, bl.a. biler, mot slutten av 1986; som ledd i skatteomleggingen (se Økonomiske Analyser nr. 8, 1986) vil fradragsretten for renter på lån til bilkjøp og andre konsumvarer falle bort ved årsskiftet. På denne bakgrunn venter DRI en vekst i samlet konsum på 2,2 prosent i 1987 mot 3,9 prosent i 1986. Wharton-instituttet, som er noe mer optimistisk når det gjelder skatteomleggingens virkninger, venter en betydelig vekst for det private konsumet i 1987 (3,7 prosent), men noe lavere enn i 1986 (4,2 prosent). Etter begge instituttenes prognoser vil det private konsumet fortsatt være den viktigste drivkraften bak produksjonsveksten.

For investeringene utenom boliger regner DRI med at nedgangen vil være ved, og i litt sterkere tempo enn i 1986. For 1987 under ett venter DRI en nedgang på 1,6 prosent i slike investeringer, mot en nedgang på 0,7 prosent i 1986. Disse pessimistiske prognosene må sees på bakgrunn av at industriens kapasitetsutnyttning etter hver har gått sterkt ned, og dette har redusert foretakenes investeringslyst betydelig. Dessuten har vanskelighetene med å redusere

budsjettunderskuddet ført til at den offentlige etterspørselen etter kapital fortsatt er stor, og at det - etter DRIs oppfatning - derfor er mindre igjen til private investeringer. Utviklingen i første halvdel av 1987 vil også være preget av den sterke investeringsøkningen i siste halvdel av 1986 før skatteomleggingen, som for øvrig medfører bortfall av betydelige investeringsincitamentene. Wharton-instituttet venter derimot en oppgang i investeringer utenom boliger på 3,9 prosent etter en nedgang på 1,3 prosent året før. Wharton-instituttet legger vekt på at næringslivet venter økt fortjeneste som følge av fortsatt vekst i aktivitetsnivået sammen med svært moderate lønnskrav. En fortsatt rentenedgang vil også kunne bidra til at fortjenestemarginene stiger igjen. Dessuten er Wharton-instituttet som nevnt mer optimistisk i sin vurdering av skatteomleggingens virkninger på investerings- etterspørselen enn DRI er.

Også når det gjelder boliginvesteringene er DRI mer pessimistisk enn Wharton-instituttet. DRI antar at igangsettingen av nye boliger vil påvirkes negativt av skatte- reformen og venter praktisk talt uendret investeringsnivå fra 1986 til 1987, mot en økning på 8 prosent året før. Wharton venter også en nedgang i veksttakten, men bare til 5,9 prosent (mot 9,5 prosent året før).

Ulikhetene i vurderingen av utviklingen i den innenlandske etterspørselen fører også til at Whartons prognoser for bruttonasjonalproduktet er mer optimistiske enn DRIs. Mens DRI venter samme vekst i 1987 som i 1986 (2,6 prosent) regner Wharton med en økning på hele 3,7 prosent i 1987, mot 2,4 prosent i 1986. Forskjellen henger i stor grad sammen med Whartons mer optimistiske vurdering av virkningene av skatteomleggingen. DRI venter imidlertid at produksjons-

veksten vil ta seg opp mot slutten av 1987 som følge av et nytt oppsving i den innenlandske etterspørselen. DRI mener ellers at det er mer sannsynlig at instituttets prognoser for 1987 vil være for optimistiske enn for pessimistiske.

Alle kjente prognoser peker mot en svak nedgang i arbeidsløsheten som følge av produksjonsutviklingen. Etter DRIs prognoser vil arbeidsløshetsprosenten gå ned fra 7,0 i 1986 til 6,8 i 1987, mens Wharton venter en nedgang fra 7,1 til 6,6.

For prisutviklingen er DRIs og Whartons prognoser praktisk talt like. Forutsatt uendret oljepris vil konsumprisene på nytt ta seg opp etter hvert som kursnedgangen på dollar slår fullt igjennom i prisnivået. Etter DRIs anslag gikk dollarkursen ned med 17 prosent fra 1985 til 1986 og vil fortsette å gå ned med mellom 5 og 10 prosent fra 1986 til 1987. Prisene på enkelte importvarer har allerede begynt å stige, og importprisstigningen ventes å skyte betydelig fart neste år. Mot slutten av året vil prisutviklingen også påvirkes av den ventede sterkere veksten i den innenlandske etterspørselen. Begge instituttene regner med en vekst på rundt 3,5 prosent i konsumprisindeksen i 1987, mot 2 prosent i år.

Finanspolitikken i 1987 vil være preget av fortsatte forsøk på å redusere underskuddet på budsjettbalansen. Det synes å være stor enighet blant de økonomiske instituttene om at det ikke vil være mulig å realisere Gramm-Rudman-Hollingslovens måltall for reduksjon av budsjettunderskuddet (se Økonomiske Analyser nr. 8, 1986). Budsjettunderskuddet kom i 1985 opp i 198 milliarder dollar. DRI venter en reduksjon på 45 milliarder dollar fra finansåret 1986 til 1987, men både for 1987 og 1988 venter instituttet at budsjettunderskuddet likevel vil ligge 35

milliarder høyere enn måltallene. Wharton-instituttet regner med noe sterkere reduksjon av budsjettunderskuddet enn DRI, men heller ikke dette instituttet venter at måltallene vil bli nådd.

En gunstigere utvikling av eksportvolumet enn av importvolumet vil bidra til at underskuddet på driftsbalansen går ned. Etter DRIs prognoser vil det gå ned til 125 milliarder dollar i 1987 fra 141 milliarder i 1986, mens Wharton venter nedgang fra 136 milliarder til 115 milliarder.

=====

JAPAN: VEKSTEN I ETTERSPOERSEL OG PRODUKSJON KLART SVEKKET, MEN DEN KAN TA SEG OPP IGJEN ETTER OMLEGGING AV DEN ØKONOMISKE POLITIKKEN.

=====

I Japan har veksten i etterspørsel og produksjon etter hvert blitt svakere, og det ser ut til å være små sjanser for at OECDs mai-prognose for veksten i bruttonasjonalproduktet i 1986 (3,3 prosent) vil slå til. På bakgrunn av utviklingen i de siste månedene kan også Osaka-instituttets prognose fra august i år (2,3 prosent) vise seg å være noe for optimistisk. Særlig ser eksportutviklingen ut til å trekke produksjonsveksten sterkere ned enn ventet, men også den innenlandske etterspørselsutviklingen har vært svakere enn antatt i sommer.

Industriproduksjonen har stort sett vært i stagnasjon siden sommeren 1985. I tremånedersperioden august-oktober lå den 4,3 prosent lavere enn i foregående tremånedersperiode (sesongjustert årlig rate) og i oktober 0,9 prosent lavere enn i oktober i fjor.

Svikten i eksporten henger til dels sammen med konjunkturavmatningen i USA, men i

J a p a n: Bruttonasjonalproduktet og dets hovedkomponenter. Volumøkning fra året før. Prosent.					
	1985		1986		1987
	OECD	OECD	Osaka-	OECD	Osaka-
	mai 86	mai 86	universitetet aug. 86	mai 86	universitetet aug. 86
Privat konsum	2,7	3,5	3,0	4,0	3,9
Offentlig konsum	2,6	2,3	1,7	2,8	1,5
Boliginvesteringer	} 5,8	} 6,8	5,3	} 4,3	5,4
Andre priv. investeringer			4,4		0,6
Offentlige investeringer			7,3		6,8
Eksport i alt	5,9	-2,3	-5,1	0,5	0,7
Import i alt	0,5	3,0	-3,2	7,0	4,5
Bruttonasjonalprodukt ...	4,6	3,3	2,3	3,0	2,7

Kilder: OECD og Institute of Social and Economic Research, Osaka University.

første rekke med den sterke kursstigningen på yen helt fram til august i år. Fra mars 1985 til midt i 1986 steg kursen på yen i forhold til US-dollar med hele 70 prosent. Japans eksport har også blitt rammet av kinesiske importrestriksjoner. Særlig som følge av kursutviklingen har eksportprisene vært i nedgang, og i tremånedersperioden august-oktober lå verdien av vareeksporten 19 prosent lavere enn i foregående tremånedersperiode, og i oktober 18 prosent lavere enn ett år tidligere. OECD ventet i mai en nedgang i volumet av vare- og tjenesteeksporten på 2,3 prosent, mens Osaka-instituttet i august ventet en nedgang på hele 5,1 prosent. Det er ikke utelukket at nedgangen kan bli enda sterkere, selv om valutakursene nå ser ut til å stabilisere seg. For 1987 var det i sommer ventet omslag til svak stigning i eksportvolumet, men denne prognosen virker nå urealistisk. Derimot kan det være grunn til å vente at

nedgangstakten i eksporten vil avta i 1987.

Den uventet sterke eksportsvikten har påvirket investeringsutviklingen. Industriens investeringer er nå i nedgang som følge av sviktende fortjeneste og stadig svakere kapasitetsutnyttning. Tilgangen på nye ordrer på maskiner lå i tredje kvartal hele 29 prosent lavere enn i annet kvartal (sesongjustert årlig rate). På denne bakgrunn kan OECDs prognose for veksten i 1986 for private investeringer i fast realkapital utenom boliger (9,5 prosent) vise seg å være for optimistisk. Prognosene for 1987 har større sjanser for å slå til (5,8 prosent). Det er derimot neppe grunn til å anta at OECDs prognose for veksten i de offentlige investeringene (2 prosent i 1986 og 0,5 prosent i 1987) er for optimistiske; på bakgrunn av den omleggingen av den økonomiske politikken i ekspansiv retning som har funnet sted i det siste kan det tenkes at økingen kan bli

noe sterkere enn dette, i hvert fall i 1987. Av samme grunn er det også mulig at investeringsveksten for boliger vil bli noe sterkere enn ventet av OECD (4 prosent i 1986 og 4,5 prosent i 1987). Men for samtlige investeringer i fast realkapital sett under ett synes OECDs prognose (6,8 prosent) å ligge for høyt. Osaka-instituttets vekstprognose på 5,2 prosent er trolig mer realistisk. For 1987 kan OECDs prognose (4,3 prosent) synes å ha større sjanse for å ville slå til.

På den annen side har den langt sterkere nedgangen i importprisene enn eksportprisene ført til en betydelig stigning i Japans realinntekt. Oljeprisnedgangen har slått særlig sterkt ut i Japan, fordi landet er en meget stor oljeforbruker sett i internasjonal sammenheng. I oktober lå verdien av vareimporten hele 32 prosent lavere enn på samme tid i fjor, mens verdien av vareeksporten som nevnt hadde sunket med 18 prosent. Men det ser ikke ut til at den sterke realinntektsøkningen for landet sett under ett i særlig grad har kommet forbrukerne til gode - i hvert fall ikke foreløpig; mens engrosprisene helt fram til i høst har ligget 10-12 prosent lavere enn et år tidligere, har konsumprisene endret seg lite. I august-oktober lå konsumprisindeksen 1,4 prosent lavere enn i mai-juli (sesongjustert årlig rate) og i oktober 0,6 prosent høyere enn i oktober i fjor. Lønnsforhandlingene i år har ført til en viss nedgang i lønnsstigningstakten (til 4,5 prosent). Det ser også ut til at bedriftenes bonusutbetalinger og betaling for overtidarbeid har blitt vesentlig redusert. OECDs prognose for veksten i det private konsumet i 1986 (3,5 prosent) kan derfor synes å være i overkant. Men når importprisnedgangen får slått sterkere igjennom i konsumprisene utover i 1987 kan dette gi grunnlag for sterkere konsumvekst - kanskje opp til 4 prosent slik som ventet av

OECD i mai.

Utviklingen på arbeidsmarkedet har heller ikke bidratt til å styrke konsumveksten. Arbeidsløsheten - som fortsatt er lav etter internasjonal målestokk - er i oppgang. Arbeidsløshetsprosenten var i 3. kvartal 2,9, mot 2,6 i 3. kvartal i fjor.

Med den etterspørselsutviklingen som er antydnet foran kan det som nevnt neppe ventes så sterk produksjonsvekst i 1986 som etter OECD-prognosene i mai. Også for 1987 synes OECDs prognose for produksjonsveksten å være noe optimistisk, men med en betydelig forsterking av den innenlandske etterspørselen vil takten i produksjonsveksten kunne øke noe, kanskje til 2,5-3 prosent.

Som nevnt er eksportvolumet i sterk nedgang i år, mens importvolumet neppe endrer seg så mye. Likevel vil overskuddet på driftsbalansen øke i 1986, fordi nedgangen i importprisene har vært langt sterkere enn i eksportprisene. I 1985 kom overskuddet opp i 50 milliarder dollar og er nå beregnet å stige til et rekordnivå rundt 85 milliarder i 1986 (mot 77 milliarder dollar etter OECDs mai-prognose). Både som følge av stigning i den innenlandske etterspørselstakten og trolig en mer stabil yen-kurs er det grunn til å anta at overskuddet vil bli noe redusert i 1987 - kanskje til rundt 70 milliarder dollar (som antatt i OECDs mai-prognose).

Veksten i etterspørsel og produksjon i 1987 vil kunne bli noe sterkere enn det som er antydnet foran dersom den omleggingen av den økonomiske politikken som er i gang eller planlagt viser seg å bli effektiv. Omleggingen tar bl.a. sikte på å gjøre japansk økonomi mindre avhengig av eksportnæringene. Som nevnt i Økonomiske Analyser nr. 6, 1986, satte myndighetene i verk en rekke stimule-

ringstiltak både i oktober i fjor og i april i år og vedtok en ny "stimulansepakke" i slutten av mai. I midten av september ble enda en ny "pakke" med stimuleringsstiltak offentliggjort, som ble anslått å koste et beløp svarende til 1 prosent av bruttonasjonalproduktet. De siste tiltakene tar blant annet sikte på å stimulere offentlig boligbygging og å gi rentelettelser til privat boligbygging. Dessuten omfatter den støtte-tiltak for mindre bedrifter som har tapt på valutakursutviklingen. Erfaringsmessig er det imidlertid vanskelig å tolke rekkevidden av japanske stimuleringsstiltak.

På det kredittpolitiske område har det funnet sted en gradvis, men betydelig, re-

duksjon av diskontoen i 1986, fra 5 prosent i januar til 3 prosent i november. Den lå da lavere enn noen gang tidligere i etterkrigstiden. Det har også vært gjennomført en viss liberalisering av utenrikshandelen, men også omfanget av denne er vanskelig å vurdere. Blant de siste tiltakene kan nevnes at det etter presseopplysninger å dømme er blitt vedtatt en reduksjon av toll på aluminium fra 9 prosent til 5 prosent fra 1. april neste år og fra 5 prosent til 1 prosent fra 1. januar 1988. For øvrig har bilaterale forhandlinger mellom USA og Japan ført til prinsipiell enighet om stabilisering av yenkursen, men noe mer konkret om hva som skal gjøres - eller hvilket nivå for yenkursen som ansees hensiktsmessig - foreligger ikke.

FINANSPOLITISKE INDIKATORER

Av

Yngvar Dyvi og Morten Reymert*

1. INNLEDNING

I Nasjonalbudsjettet har det gjennom flere år blitt publisert indikatorer for finanspolitikken. Slike indikatorer viser på en summarisk måte innretningen av finanspolitikken i det foreslåtte økonomiske opplegget. Indikatorene er også nyttige i det løpende arbeidet med utformingen av den økonomiske politikken.

Formålet med finanspolitiske indikatorer er som nevnt kun å gi et summarisk mål for innretningen av finanspolitikken. Det er ikke nødvendigvis noen entydig sammenheng mellom forløpet i indikatorene og utviklingen i økonomien. Virkningene på innenlandsk etterpørsel, aktivitetsnivå og pris- og kostnadsutvikling av et gitt finanspolitisk opplegg vil bl.a. avhenge av innretningen av penge- og kredittpolitikken, kapasitetsutnyttelsen i næringslivet, stramheten i arbeidsmarkedet og konjunktursituasjonen for øvrig. Når en på en mer fullstendig og grundig måte skal anslå de samlede virkningene av et gitt finanspolitisk opplegg, må derfor anslag på utviklingen i de finanspolitiske indikatorene suppleres med annen informasjon, blant annet modellberegninger.

Et problem ved vurdering av de finanspoli-

tiske indikatorene slik de har vært målt er at disse ikke alene bestemmes av det finanspolitiske opplegget, men også påvirkes av konjunkturutviklingen. For å få indikatorer som i større grad gjenspeiler innretningen av finanspolitikken alene beregner OECD, IMF og flere av medlemslandene i disse organisasjonene indikatorer korrigert for konjunkturmessige forhold.

Den sterke konjunkturoppgangen i norsk økonomi de siste årene har i betydelig grad påvirket utviklingen til indikatorene for finanspolitikken i Norge slik de blir beregnet. Tilsvarende virkninger har den sterke fordringsoppbyggingen på statens hånd hatt. På bakgrunn av dette ble en tidligere omtale av finanspolitiske indikatorer i vedlegg til Nasjonalbudsjettet 1982 supplert med et nytt vedlegg til Nasjonalbudsjettet 1987. I vedlegget til Nasjonalbudsjettet 1987 (vedlegg I) ble det lagt fram beregninger som viste hvordan budsjettindikatorene har blitt påvirket av konjunkturmessige forhold og endringer i statens fordringsposisjon de siste årene.

I denne artikkelen går en nærmere inn på hovedinnholdet i det nevnte vedlegget og på enkelte områder suppleres omtalen. Vedlegget til Nasjonalbudsjettet 1987 med enkelte ut-

* Forfatterne er ansatt i Økonomiavdelingen, Finansdepartementet.

videlser vil bli publisert i serien Arbeidsnotater fra Økonomiavdelingen, Finansdepartementet.

2. INDIKATORER FOR FINANSPOLITIKKEN

En fullgod vurdering av virkningene av finanspolitikken krever som nevnt bruk av detaljerte økonomiske modeller. I tillegg vil det imidlertid også være nyttig å gjøre bruk av mer enkle mål for vurderingen av finanspolitikken. Slike enkle mål, finanspolitiske indikatorer, benyttes i dag av internasjonale organisasjoner og enkeltland for å illustrere innretningen av finanspolitikken i tidligere år og for på en enkel måte å gi en presentasjon av hovedtrekkene i finanspolitikken som foreslås gjennomført i tiden framover. Finanspolitiske indikatorer er også hjelpemidler i den økonomiske planlegging ved vurdering av alternative finanspolitiske opplegg.

I et vedlegg til Nasjonalbudsjettet 1982 ble følgende indikatorer for finanspolitikken i Norge omtalt:

- Overskudd før lånetransaksjoner på stats- og trygdebudsjettet
- Statlig kjøp av varer og tjenester
- Bidraget fra budsjettoverskuddet til veksten i publikums likviditet

Dette er alle tre indikatorer som er ment å skulle gi informasjon først og fremst om korttidseffektene på samlet etterspørsel av finanspolitikken. Videre er de alle kjennetegnet ved å være konstruert med utgangspunkt i svært aggregerte budsjettstørrelser. Den enkle konstruksjonen begrunnes med at det ikke bør være særlig arbeidskrevende å utarbeide slike indikatorer, men innebærer samtidig at en del informasjon ved bruk av

mer disaggregerte indikatorer kan gå tapt.

De to første indikatorene ovenfor retter oppmerksomheten mot finanspolitikken sine virkninger på samlet etterspørsel gjennom vare- og tjenestemarkedene i økonomien. Bidraget fra budsjettunderskuddet til veksten i publikums likviditet er på den annen side en indikator som retter oppmerksomheten mot hvorledes finanspolitikken kan påvirke den samlede etterspørsel gjennom pengemengdebeholdningen i privat sektor. Sammenhengen mellom utviklingen i pengemengden og etterspørselen antas imidlertid ofte å være mer usikker på kort sikt enn den mer direkte sammenhengen mellom finanspolitikken og samlet etterspørsel.

Økte statlige utgifter til kjøp av varer og tjenester vil normalt endre både samlet etterspørsel og fordelingen på ulike sluttleveranser. Skatteøkning fører på sin side til inndragning av kjøpekraft fra privat sektor. Endring i overskudd før lånetransaksjoner er derfor et mål på "netto" etterspørselseffekt av statlige budsjetter. En kan si at finanspolitikken er mer ekspansiv jo mer overskuddet før lånetransaksjoner reduseres, eller jo mer underskuddet før lånetransaksjoner økes.

Det er imidlertid ikke tilstrekkelig bare å se på endring i saldoen for statens utgifter og inntekter. Av beregningene i vedlegget til Nasjonalbudsjettet 1982 framgår det at en balansert budsjettendring, for eksempel ved at både statlige utgifter og inntekter øker med 1 milliard kroner, vil kunne ha en ekspansiv effekt. Følgelig vil finanspolitikken, for et gitt overskudd før lånetransaksjoner, blant annet kunne være mer ekspansiv jo høyere nivået på utgiftene til kjøp av varer og tjenester er i budsjettåret.

En har også lagt vekt på utviklingen i de

samlede utgiftene for stats- og trygdeforvaltningen. I tillegg til de statlige utgiftene til kjøp av varer og tjenester inkluderer en også her overføringer til privat sektor og til kommuner samt enkelte andre utgiftsposter (renter mv.).

For at de nevnte indikatorene skulle gi et best mulig bilde av etterspørselsvirkningene av finanspolitikken har det vært nødvendig å foreta enkelte korreksjoner av indikatorene. Ved beregning av indikatorene for statlige utgifter har en valgt å holde utgiftene til statlig petroleumsvirksomhet utenom. For budsjettunderskuddet har en på tilsvarende måte holdt skatter og avgifter fra petroleumssektoren, utgifter og inntekter fra statens deltakelse i petroleumsvirksomheten og overføringer fra Norges Bank utenom. Begrunnelsen for å holde oljeskatter utenom er at disse inntektene antas ikke å ha samme etterspørselsdempende virkninger som andre skatteinntekter. Dette er nærmere omtalt i vedlegget til Nasjonalbudsjettet 1982. Tilsvarende vurderinger kan gjøres for overføringene fra Norges Bank. Inntekter og utgifter til statens direkte engasjement i petroleumsvirksomheten er holdt utenom blant annet fordi utviklingen i disse utgiftene og inntektene er særlig avhengig av budsjettekniske forhold og er spesielt påvirket av den omorganisering av statens engasjement i oljevirksomheten som fant sted fra og med 1985.

For at indikatorene skal være sammenlignbare over tid og ikke i for stor grad være avhengig av prisstigningen mv. har en valgt å beregne indikatorene som andeler av bruttonasjonalproduktet utenom olje og sjøfart. Underskuddet på statsbudsjettet før lånetransaksjoner korrigerert for oljeskatter, utgifter til statlig petroleumsvirksomhet og overføringer fra Norges Bank som andel av bruttonasjonalproduktet utenom olje og

sjøfart har vært den mest benyttede finanspolitiske indikator og blir her omtalt som oljekorrigert budsjettunderskudd i resten av denne artikkelen.

3. BEHOV FOR YTTERLIGERE KORREKSJONER AV INDIKATORENE

3.1 Svakheter ved de nåværende indikatorene

Ved å korrigere balansen på regnskap og budsjetter for stats- og trygdeforvaltningen for de forhold som er nevnt i foregående avsnitt er de finanspolitiske indikatorene mer egnede mål for hvorledes finanspolitikken påvirker aktivitetsnivået i økonomien. Erfaringene fra andre land og også fra Norge viser imidlertid at de aggregerte budsjettstørrelsene som er omtalt i avsnitt 2 også bør korrigeres ytterligere for at de mest hensiktsmessig kan benyttes som mål for innretningen av finanspolitikken. Spesielt har det, som nevnt innledningsvis, vist seg at finanspolitiske indikatorer som det oljekorrigerte budsjettunderskuddet er svært avhengig av den underliggende økonomiske situasjon, blant annet hvorvidt økonomien gjennomgår en periode med høy- eller lavkonjunktur.

De siste årene har norsk økonomi vært inne i en høykonjunktur med sterk vekst i innenlandsk produksjon og samlet anvendelse og i sysselsettingen. Denne utviklingen har påvirket både utgifts- og inntektssiden på budsjettet betydelig. Den gunstige sysselsettingsutviklingen har blant annet bidratt til å redusere de samlede statlige utgifter ved at utbetalingen av dagpenger til arbeidsledige er blitt redusert. De største utslagene av konjunkturoppgangen har en imidlertid fått på budsjettets inntektsside via sterk vekst i direkte og indirekte skatter. Høy sysselsettingsvekst har bidratt til sterk økning i husholdningenes inntek-

ter. Dette har igjen medført høy vekst i direkte skatter. Den sterke veksten i privat konsum i 1985 og i 1986 har også bidratt til en spesielt høy vekst i indirekte skatter. Veksten i indirekte skatter har blitt ytterligere forsterket ved at konsumentene i noen år midlertidig har vridt sine innkjøp i retning av særlig avgiftstunge varer, først og fremst biler. Alle de nevnte forholdene har i betydelig grad isolert sett bidratt til å redusere størrelsen på det oljekorrigerte budsjettunderskuddet.

De finanspolitiske indikatorene beregnes som andeler av bruttonasjonalprodukt utenom olje og sjøfart. Nivået på indikatorene og endringene i disse påvirkes derfor også av produksjons- og prisutviklingen i økonomien selv ved gitte statlige utgifter og et gitt budsjettunderskudd. Høykonjunktoren de siste årene har medført en sterkere vekst i bruttonasjonalproduktet både målt i volum og verdi enn det en ville hatt i en mer normal konjunktursituasjon. Dette har isolert sett bidratt til å redusere både statlige utgifter og budsjettunderskudd som andeler av bruttonasjonalprodukt. Den sterke konjunkturoppgangen de siste årene har således alt i alt bidratt til at forløpet i de indikatorene som har vært benyttet for å beskrive finanspolitikken har gitt inntrykk av at det har vært ført en strammere finanspolitikk enn det utformingen av de økonomiske oppleggene isolert sett skulle tilsi.

Utviklingen i budsjettindikatorene de senere år har også som nevnt innledningsvis i betydelig grad blitt påvirket av renteutgifter og -inntekter. Oljeskattene har bidratt til at statsbudsjettet og -regnskapet totalt sett har vist høye overskudd. Disse overskuddene har styrket statens fordringsposisjon og dermed bidratt til å øke statens nettorenteinntekter.

Økningen i statens renteinntekter motsvares delvis av høyere rentebetalinger fra privat sektor. Dette har, på tilsvarende måte som økning i direkte og indirekte skatter, etterspørselsinndragende virkninger. En vesentlig del av økningen i statens nettorenteinntekter består imidlertid av økte nettorentebetalinger fra utlandet og fra Norges Bank. Endringer i disse rentebetalinger har ingen tilsvarende direkte virkning på den innenlandske etterspørselen. I en periode med økende nettorenteinntekter fra disse kildene vil derfor utviklingen i det oljekorrigerte budsjettunderskuddet kunne undervurdere de innenlandske etterspørselsvirkningene av finanspolitikken.

3.2 Metoder for å beregne aktivitetskorrigerte budsjettindikatorer

På bakgrunn av at tradisjonelle finanspolitiske indikatorer, som budsjettbalansen regnet som andel av bruttonasjonalproduktet, i stor grad blir påvirket av konjunkturmessige forhold har flere internasjonale organisasjoner og mange enkeltland beregnet såkalte konjunkturkorrigerte eller aktivitetskorrigerte budsjettindikatorer.

Valg av prinsipper ved beregning av aktivitetskorrigerte budsjettunderskudd vil i stor grad være basert på skjønn. I hovedtrekk går de fleste metoder som benyttes ut på å beregne utviklingen i samlet produksjon, anvendelse og sysselsetting ved full eller "normal" kapasitetsutnyttelse og deretter anslå hvordan avviket mellom beregnet konjunkturkorrigert og faktisk verdi for bruttonasjonalprodukt og sysselsetting via såkalte automatiske stabilisatorer påvirker offentlige inntekter og utgifter og dermed budsjettbalansen. Det sier seg selv at det er stor grad av usikkerhet forbundet med slike beregninger, først og fremst fordi det er usikkerhet knyttet til å gi anslag for

hva utviklingen i produksjon og sysselsetting ville ha vært i en normal konjunktursituasjon. Det kan også være vanskelig å foreta en klar avgrensning av hvilke deler av offentlige utgifter og inntekter som automatisk endres som følge av endret økonomisk aktivitetsnivå. Utviklingen i det konjunkturkorrigerte eller aktivitetskorrigerte budsjettunderskuddet vil derfor i betydelig grad være påvirket av hvilke korreksjonsmetoder en velger. Likevel har det vist seg at bruk av aktivitetskorrigerte budsjettindikatorer har fått betydelig gjennomslag i internasjonale organisasjoner og at de blir mye brukt i enkeltland.

Et tidlig forsøk på å korrigere finanspolitiske indikatorer for konjunkturmessige forhold fant sted i USA i begynnelsen av 1960-årene hvor Kennedy-administrasjonen tok i bruk overskudd på statlige budsjetter ved full sysselsetting som indikator for finanspolitikken (se Schultze (1961) og Stein (1961)). Ved bruk av denne indikatoren søkte en å skille ut utviklingen i inntekts- og utgiftskomponenter på offentlige budsjetter som skyldes endret virkemiddelbruk fra utviklingen i komponenter som skyldes effekten av automatiske stabilisatorer innebygd i det offentliges inntekts- og utgiftsstruktur som følge av at aktivitetsnivået i økonomien avvek fra full sysselsetting eller full kapasitetsutnyttelse.

Et problem forbundet ved å benytte overskudd på offentlige budsjetter ved full sysselsetting som indikator for finanspolitikken er at endringer i skattestrukturen kan gi svært ulike effekter på offentlige inntekter avhengig av om økonomien er karakterisert ved lav eller full sysselsetting (kapasitetsutnyttelse). Dette kan belyses nærmere ved et enkelt eksempel: Anta at økonomien er kjennetegnet ved lav kapasitetsutnyttelse og at skattesystemet endres i retning av høyere

bedriftsskattesatser og lavere skattesatser for lønnstakere. Dette vil kunne gi seg utslag i at faktisk overskudd på offentlige budsjetter reduseres ettersom grunnlaget for bedriftsbeskatningen ofte er særlig lavt i lavkonjunkturer. Overskudd på offentlige budsjetter ved full sysselsetting behøver imidlertid ikke reduseres i samme grad som følge av den nevnte omleggingen av skattestrukturen og kan endog øke fordi grunnlaget for bedriftsbeskatningen er relativt høyere i en situasjon med full kapasitetsutnyttelse.

I løpet av 1970-årene innledet også OECD et arbeid med å utvikle finanspolitiske indikatorer korrigert for konjunkturmessige forhold. Siden 1980 har organisasjonen publisert aktivitetskorrigerte indikatorer for medlemslandenes finanspolitikk i OECD-publikasjonen Economic Outlook (se OECD (1980)).

OECD har for sine beregninger av aktivitetskorrigerte indikatorer konstruert begrepet "potensielt BNP" og korrigerer faktisk overskudd for det offentlige for inntekts- og utgiftskomponenter som skyldes et gap mellom faktisk BNP og "potensielt BNP" for hvert år. Av vesentlig betydning for OECDs beregninger er beregningen av størrelsen på "potensielt BNP" og hvor mye balansen på offentlige budsjetter endres ved den aktivitetsøkningen som må til for å fylle "BNP-gapet". Potensielt BNP beregnes av OECD i hovedsak ved en enkel eksponentiell trendforlengelse. OECD benytter parametre fra INTERLINK-modellen til å beregne effekten på utgifter og inntekter for de ulike medlemslands offentlige sektorer av at "BNP-gapet" fylles av autonome etterspørsimpulser.

IMF beregner også finanspolitiske indikatorer korrigert for konjunkturmessige forhold (se Heller et. al. (1986) og Chand (1986)).

I sine beregninger tar IMF utgangspunkt i balansen på de offentlige budsjetter i et "normalår" hvor faktisk BNP vurderes å være lik "potensielt BNP" og hvor finanspolitikken antas verken å gi positive eller negative impulser til aktivitetsnivået i økonomien. Konjunkturnøytral finanspolitikk er ifølge IMFs beregningsopplegg kjennetegnet ved at offentlige utgifter til kjøp av varer og tjenester vokser i takt med nominelt "potensielt BNP", mens netto skatteinntekter vokser i takt med faktisk BNP. Det er utviklingen i differansen mellom overskuddet på offentlige budsjetter kjennetegnet ved nøytral finanspolitikk definert som ovenfor og faktisk overskudd på offentlige budsjetter som av IMF benyttes som mål for hvorvidt finanspolitikken utvikler seg i ekspansiv eller kontraktiv retning.

Både ved OECDs og IMFs metode er formålet å skille mellom endringer i budsjettbalansen som skyldes konjunkturmessige forhold - automatiske stabilisatorer - og det som kan sies å skyldes endringer i innretningen av finanspolitikken. I hovedtrekk må en anta at metoden stort sett gir samme resultat. På noen områder er imidlertid metodene noe ulike. Et eksempel kan belyse noe av forskjellen mellom OECDs og IMFs metode: Ved et generelt progressivt skattesystem vil en forvente at offentlige inntekter reduseres mer enn skattegrunnlaget ved en lavkonjunktur selv ved uendrede satser. I en slik situasjon vil følgelig offentlige inntekter som andel av faktisk BNP kunne synke. Ved IMFs beregningsopplegg vil dette i tilfelle bli karakterisert som en endring i innretningen av finanspolitikken. Ved OECDs metode vil en derimot beregne virkningene på skatteinntektene ved satser mv. som i prinsippet nettopp tar hensyn til progressiviteten i skattesystemet og ved uendrede satser mv. vil derfor beregningene ikke vise noen endringer i innretningen av

finanspolitikken.

Ved OECDs metode vil derfor det som karakteriseres som en endring i innretningen av finanspolitikken, endringer i konjunkturkorrigert eller strukturell budsjettbalanse, i prinsippet skyldes vedtak om faktiske utgiftsendringer (regnet i forhold til BNP) eller vedtak om reelle endringer i avgifts- og skattesatser mv. Ved IMFs metode vil derimot virkningen av en innebygget progressivitet i skattesystemet bli karakterisert som en endring i innretningen av finanspolitikken når konjunktorene endres. Det er også andre forskjeller mellom IMFs og OECDs metode som vi imidlertid ikke kommer nærmere inn på her (se Heller et. al. (1986), s. 2-9 og Chand (1986), s. 5).

Beregningsopplegget for de finanspolitiske indikatorene - både etter OECDs og IMFs opplegg - kan åpne for interessante utvidelser ved å også beregne tilsvarende indikatorer for impulsene fra andre deler av den økonomiske politikken og for eksogene etterspørselskomponenter som eksport og investeringer. På den måten kan en på en enkel og oversiktlig måte gi en aggregert framstilling av de viktigste impulsene mot økonomien. I ettertid kan slike oppstillinger blant annet gi informasjon om i hvilken grad finanspolitikken har bidratt til å motvirke endringer i eksogene etterspørselskomponenter. Vi vil imidlertid ikke gå nærmere inn på disse problemstillingene i denne artikkelen.

3.3 Korreksjoner for konjunkturmessige forhold mv. i finanspolitiske indikatorer for norsk økonomi

Korreksjonene av finanspolitiske indikatorer for konjunkturmessige forhold som ble omtalt i Vedlegg I til Nasjonalbudsjettet 1987 bygger i prinsippet på den metoden som er

benyttet i OECD. I motsetning til OECD ble det imidlertid valgt å ikke beregne budsjettbalansen ved full kapasitetsutnyttelse. I stedet ble det beregnet utslag i budsjettbalansen som antas å kunne tilbakeføres til at økonomien avviker fra det som kan kalles en konjunkturnøytral utvikling. I høykonjunkturperioder vil dermed faktisk aktivitetsnivå ligge over det trendberegnete aktivitetsnivå, og budsjettunderskuddet vil følgelig da være særlig lavt. I lavkonjunkturperioder vil faktisk aktivitetsnivå ligge under det trendberegnete aktivitetsnivå, og dermed isolert sett redusere budsjettbalansen.

Utviklingen i det konjunkturnøytrale aktivitetsnivået som ble benyttet i beregningene til Vedlegg I til Nasjonalbudsjett 1987 er anslått blant annet ved å føye en lineær trend til de faktiske observasjoner av logaritmen til totalt utførte årsverk i perioden 1977-1987 (for 1986 og 1987 er det benyttet anslag). Det trendberegnete nivået i 1987 for totalt utførte årsverk er spesielt korrigert for anslåtte virkninger av arbeidstidsforkortelsen fra og med 1. januar dette året. Metoden som ble benyttet ved beregningene i vedlegget til Nasjonalbudsjettet 1987 innebærer at konjunkturbestemte inntekts- og utgiftskomponenter nivåforskyves jevnført med OECDs beregninger, mens endringer fra ett år til et annet neppe påvirkes i vesentlig grad.

Ved beregning av aktivitetskorrigerte budsjettindikatorer skulle en i prinsippet korrigere totale offentlige utgifter for utgifter som automatisk endres av konjunkturbestemte utslag i økonomien. I beregningene som er foretatt er det imidlertid bare korrigert for én utgiftspost, utbetalinger til ledighetstrygd. En rekke andre utgifter kan imidlertid sies nesten automatisk å bli påvirket av konjunkturrelle

forhold. Dette gjelder særlig bevilgninger til arbeidsmarkedstiltak, i noe mindre grad overføringer til kommuner mv. Slike bevilgninger er imidlertid holdt utenom de korreksjonene som er presentert i denne artikkelen, blant annet fordi disse typer bevilgninger er avhengig av faktiske vedtak selv om konjunkturrelle forhold må antas i mange sammenhenger å ha betydelig og ofte avgjørende innvirkning på vedtakene.

På inntektssiden i de offentlige budsjettene er den direkte avhengigheten av konjunkturrelle forhold langt sterkere enn for utgiftssiden. I prinsippet framkommer det meste av offentlige inntekter som resultat av vedtatte satser og regler og ikke i form av vedtak som direkte bestemmer inntektene i kroner. Selve nivået på skatte- og avgiftsinntekter vil dermed være påvirket av aktiviteten i økonomien og dermed også av konjunkturmessige forhold. Ved korrigerings av offentlige inntekter for beregning av aktivitetskorrigerte indikatorer har en for de fleste skatte- og avgiftsarter beregnet provenyvirkingene av konjunkturutslagene i økonomien dvs. virkningene på offentlige inntekter av at aktivitetsnivået i økonomien avviker fra det konjunkturnøytrale. Beregningene er foretatt ved hjelp av virkningsstabeller for MODIS IV. Det er i beregningene forutsatt at avstanden mellom trendmessig og faktisk bruttonasjonalprodukt dekkes ved absolutt like store endringer i etterspørselen til konsum, investeringer og eksport. For bilavgiftene er det foretatt en særskilt korreksjon ved å beregne virkningene på avgiftsinngangen av avvik mellom faktisk (anslått) bilsalg og en beregnet trendmessig utvikling i bilsalget.

Konjunkturrelle forhold vil også kunne påvirke pris- og kostnadsveksten i Norge. Eventuelle korreksjoner her bør imidlertid vurderes på bakgrunn av at det er vanskelig

å ha noen oppfatning om den mer trendmessige pris- og kostnadsveksten. I tillegg er formålet med beregningene først og fremst å beregne korreksjoner i budsjettbalansen som andel av bruttonasjonalproduktet. I denne sammenheng vil det derfor være av størst betydning hvorvidt konjunkturelle forhold påvirker det nominelle forløp for statlige utgifter, statlige inntekter og bruttonasjonalproduktet ulikt. En har valgt ikke å forsøke å korrigere for slike forhold.

Som det framgår av omtalen ovenfor forutsetter bruk av aktivitetskorrigerede indikatorer at det er godt samsvar mellom utviklingen i realøkonomien slik den måles i nasjonalregnskapet eller anslås i nasjonalbudsjettanslag og utviklingen i de offentlige inntektene. I de senere år har det imidlertid vist seg å være betydelige uoverensstemmelser på dette området. Blant annet har inngangen av indirekte skatter, særlig moms og investeringsavgift vært særlig høy. Dette bidrar til å vanskeliggjøre tolkningen av de korrigerede tallene, jfr. avsnitt 4.

Drøftingen i avsnitt 3 tilsa at en også burde korrigere det oljekorrigerede budsjettunderskuddet slik det presenteres i statsregnskaps- og statsbudsjettpublikasjoner for rentebetalinger som ikke direkte påvirker realetterspørselen i privat sektor i norsk økonomi for å få en egnet indikator for etterspørselsvirkningene av finanspolitikken. Det er imidlertid vanskelig å finne en fullgod måte å gjennomføre denne korreksjonen på. I beregningene som er gjengitt i neste avsnitt har en valgt å trekke ut statlige renteinntekter og -utgifter overfor utlandet og overfor Norges Bank. Et alternativ ville være å korrigere for nettorenteinntekter for en konsolidert statlig sektor overfor utlandet. Beregninger som er foretatt viser imidlertid at dette ikke ville endre vesentlig forløpet for de korrigerede

budsjettindikatorene.

Ved beregning av korrigerede budsjettindikatorer for andre land foretas det også i flere sammenhenger korrigerende av rentestrømmene. Disse korreksjonene er imidlertid som oftest motivert av at endringer i inflasjonstakten påvirker realverdien av finansielle formuer i privat sektor. I perioder med tiltakende prisstigning vil nettorentene til privat sektor, dersom offentlig sektor er i en nettogjeldsposisjon, kunne øke uten at dette har ekspansive virkninger fordi høyere inflasjon isolert sett reduserer realverdien av privat sektors formue. Det er imidlertid betydelig usikkerhet knyttet til hvordan privat sektor reagerer på endringer i realverdien av formuen som skyldes inflasjonen.

Rentekorreksjonene som er omtalt ovenfor har et noe annet utgangspunkt enn det som har vært formålet med liknende korreksjoner utført for andre land. Intensjonene i våre beregninger er å trekke ut inntektsstrømmer i form av rentebetalinger som antas å gå til sektorer hvor de ikke har direkte etterspørselsmotiverende virkninger mot den økonomien som det lages indikatorer for. Problemerkene med å behandle rentestrømmer overfor utlandet vies forholdsvis liten oppmerksomhet ved beregning av finanspolitiske indikatorer i OECD og IMF.

Ved beregningen av de korrigerede indikatorerne har en også så langt praktisk mulig trukket ut de budsjettmessige virkningene av endringer i føringsmåten og betalingsmåten i stats- og tryggebudsjettet som vurderes ikke å ha direkte ekspansive eller inndragende virkninger.

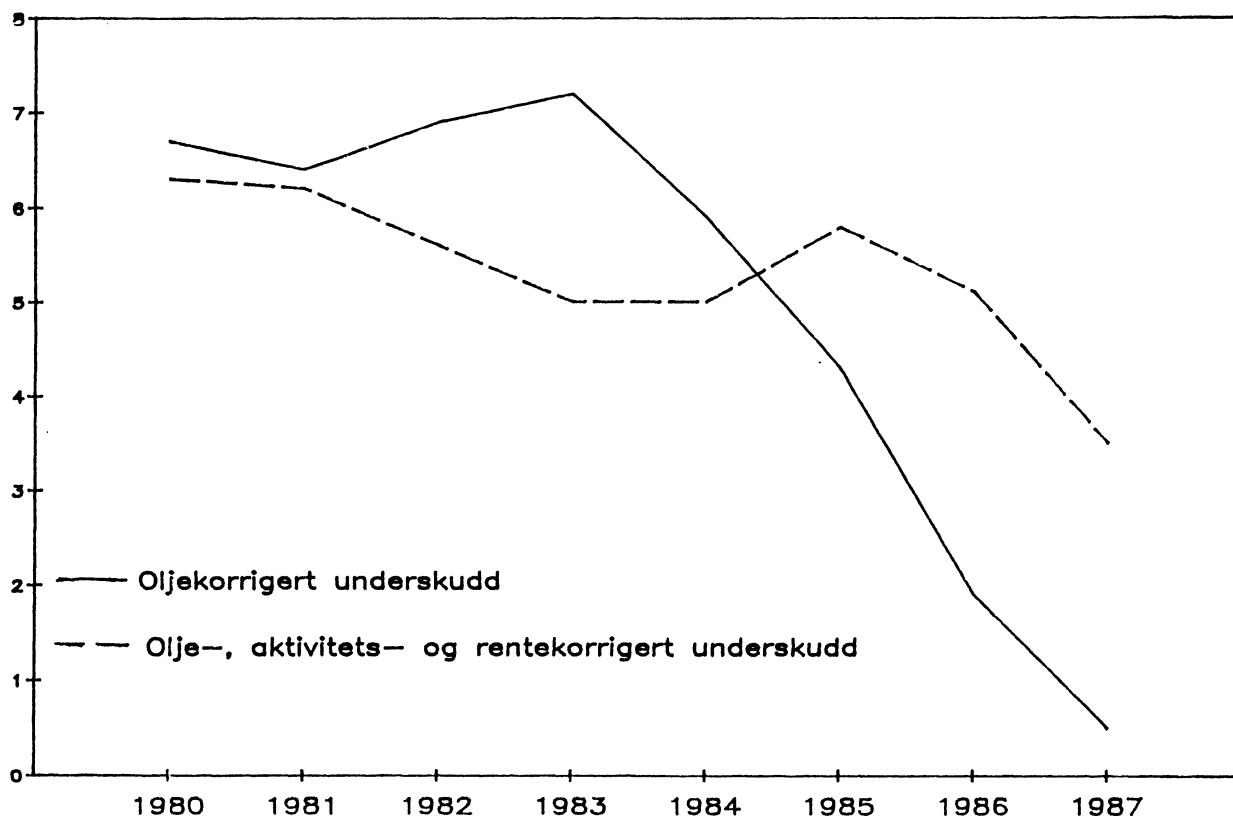
4. HOVEDTREKK I FINANSPOLITIKKEN 1980-86 BELYST VED DE AKTIVITETS- OG RENTEKORRIGERTE INDIKATORER

Tabell 1 viser hvordan endringer i budsjett- og regnskapsføring, konjunkturmessige forhold og endringer i nettorenteinntekter vis å vis utlandet og Norges Bank kan anslås å ha påvirket utviklingen i det oljekorrigerede underskuddet på stats- og trygderegnskap og -budsjetter i perioden fra 1980-87. Både tabell 1 og figur 1 og 2 belyser utviklingen i den aktivitets- og rentekorrigerede budsjettbalansen og sammenlignet med det oljekorrigerede budsjettunderskuddet. Blant annet som følge av at staten har en rekke utgifter og inntekter som ikke inngår i de korrigerede indikatorene gir imidlertid ikke utviklingen i noen av disse korrigerede indi-

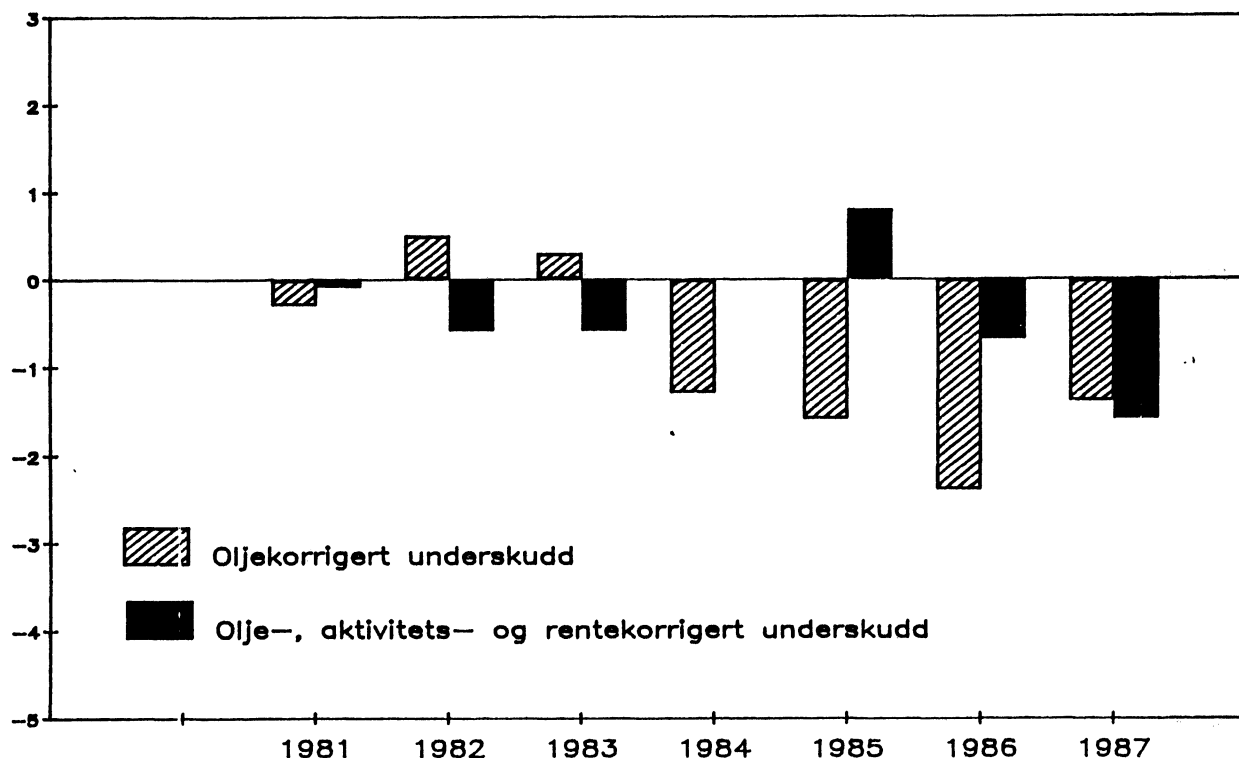
katorene direkte uttrykk for statens finansielle situasjon. Tallene for 1986 og 1987 er basert på Salderingsproposisjonen for 1987.

Det framgår av tabell 1 og figur 1 og 2 at når en korrigerer for de nevnte forhold får en et klart annet bilde av utviklingen i finanspolitikken i 1980-årene enn det som framgår av det oljekorrigerede underskuddet alene, både i den langsiktige tendensen og i endringene fra år til år. Ut fra utviklingen i det oljekorrigerede underskuddet alene kan det se ut som finanspolitikken i årene 1981-83 hadde en svak dreining i ekspansiv retning, mens det deretter fant sted en markert tilstrømning gjennom de neste fire årene. Når en imidlertid korrigerer for de beregnede virkningene konjunkturmessige forhold og

Figur 1. Underskudd for stats- og trygdeforvaltningen i prosent av BNP uten sjøfart og olje

Figur 2. Underskudd for stats- og trygdeforvaltningen i prosent av BNP uten sjøfart og olje.
Endring fra året før

endringer i nettorenteinntekter fra utlandet mv. har hatt for utviklingen i budsjettunderskuddet, blir bildet endret. Tallene for det aktivitets- og rentekorrigerte budsjettunderskuddet indikerer at det i perioden 1980-84 skjedde en svak tilstramning av finanspolitikken. For 1985 viser tallene en viss dreining i ekspansiv retning i 1985, mens for 1986 viser de konjunktur- og rentekorrigerte indikatorene igjen en viss tilstramning i finanspolitikken. Fra 1986 til 1987 anslås tilstramningene å bli enda sterkere basert på budsjettoplegget i Salderingsproposisjonen for 1987.

Det framgår av tabell 1 at endringen i det aktivitets- og rentekorrigerte underskuddet fra 1986 til 1987 er av om lag samme størrelse som endringen i det oljekorrigerte

underskuddet. Det er imidlertid betydelige forskjeller i årsakene til endringene i disse to indikatorene. En av faktorene bak nedgangen i det oljekorrigerte budsjettunderskuddet er de ekstra innbetalingene av moms som skyldes endringer i betalingsterminene. Dette er det korrigert for ved beregning av det aktivitets- og rentekorrigerte underskuddet, jfr. tabellen. På den annen side vil ifølge de realøkonomiske anslagene i Salderingsproposisjonen for 1987 konjunkturmessige forhold bidra til å svekke budsjettbalansen i 1987, først og fremst som følge av anslått nedgang i personbilsalget, men også forholdsvis svak utvikling i privat konsum og sysselsetting målt i timeverk.

Det framgår av tabellen og figurene at korreksjonene alt i alt gir spesielt store

utslag for nivået på det oljekorrigerte underskuddet i 1983, 1986 og 1987. For årene 1985 og 1986 har sterk vekst i statens netto renteinntekter fra Norges Bank gitt betydelige utslag. De konjunkturmessige utslagene i budsjettbalansen er beregnet til å være særlig store i 1983, 1984 og 1986. I 1983 og 1984 førte forholdsvis lav sysselsetting mv. til en svekkelse av budsjettbalansen, men for 1986 har det særlig høye nivået for sysselsetting og innenlandsk etterspørsel styrket budsjettet betydelig. Fra lavkonjunkturen i 1983 til høykonjunkturen i 1986 anslås konjunkturmessige forhold isolert

sett å ha bedret budsjettbalansen med om lag 3 pst. av bruttonasjonalproduktet utenom olje og sjøfart.

Ved vurdering av utviklingen i de finanspolitiske indikatorene slik de er gjengitt i tabell 1 og figur 1 og 2, både de oljekorrigerte og de som er korrigert for renter og konjunkturmessige forhold, må det som nevnt tidligere i denne artikkelen tas hensyn til at det både for 1985 og 1986 har vist seg vanskelig å finne god sammenheng mellom utviklingen i realøkonomien slik det måles eller anslås i nasjonalregnskap eller real-

Tabell 1. Korreksjoner av budsjettunderskuddet som andel av bruttonasjonalprodukt uten olje og sjøfart

	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987
Oljekorrigert underskuddet i stats- og trygdebudsjettet	6,7	6,4	6,9	7,2	5,9	4,3	1,9	0,5
Beregnete korreksjoner i oljekorrigert underskudd: 1)								
- Endringer i budsjett- og regnskapsføring mv.	-	-	-0,5	-0,2	0,3	0,4	-	0,7
- Konjunkturmessige forhold	0,6	0,3	-0,5	-1,5	-1,4	0,2	1,4	0,6
- Korreksjon for endringer i nettorenteinntekter	-1,0	-0,5	-0,3	-0,5	0,2	1,0	1,7	1,7
Sum korreksjoner	-0,4	-0,2	-1,3	-2,2	-0,9	1,6	3,2	3,0
Indikator for budsjettunderskuddet korrigert for olje mv., overføringer fra Norges Bank, konjunkturmessige forhold og renter 1)	6,3	6,2	5,6	5,0	5,0	5,9	5,1	3,5
Memo: Endringer i oljekorrigerte underskudd fra foregående år, pst. poeng		-0,3	0,5	0,3	-1,3	-1,6	-2,4	-1,4
Endring i aktivitets- og rentekorrigert underskudd fra foregående år, pst. poeng...		-0,1	-0,6	-0,6	-0,0	0,9	-0,8	-1,6

1) Regnet som andeler av konjunkturkorrigert bruttonasjonalprodukt utenom sjøfart og olje.

Kilde: Finansdepartementet

økonomiske anslag og avgiftsinngangen, særlig moms. For begge disse årene har avgiftsinngangen vokst klart sterkere enn det realøkonomiske regnskapstall og anslag isolert sett skulle tilsi. Siden de konjunkturmessige korreksjonene er knyttet til det realøkonomiske forløpet slik det framgår av nasjonalregnskapet for 1985 og 1986 og 1987-anslagene i Salderingsproposisjonen 1987, og

avgiftsinngangen utvikler seg sterkere enn disse størrelsene skulle tilsi, kan de konjunkturmessige korreksjonene være undervurdert, både for 1985 og 1986. Dette vil kunne innebære at finanspolitikken i 1985 har vært mer ekspansiv enn det de aktivitets- og rentekorrigerede indikatorene isolert sett tilsier og at tilstrømningen i 1986 har vært mindre.

REFERANSER

Chand, S. (1986): "Using Financial Indicators to Assess Policy in Norway." Upublisert utkast til Arbeidsnotat i Norges Bank.

Heller, Peter S., Richard O. Haas og Ahsam S. Mansur (1986): "A Review of the Fiscal Impulse Measure," Occasional Papers 44, IMF.

OECD (1980): Economic Outlook 27.

Schultze, Charles L. (1961): "Testimony in Current Economic Situation and Short-Run Outlook," Hearings before the Joint Economic Committee, 86 Cong. 2. sess.

Stein, Herbert (1961): "Testimony in January Report of the President and the Economic Situation and Outlook," Hearing before the Joint Economic Committee, 87. Cong. 1. sess.

NYE FORSKNINGSRAPPORTER

SAMFUNNSØKONOMISKE STUDIER

ERIK HERNÆS: FRAMSKRIVING AV BEFOLKNINGENS UTDANNING. REVIDERT MODELL. SAMFUNNSØKONOMISKE STUDIER NR. 60, SIDETALL 95, 1986. ISBN 82-537-2296-6. PRIS KR. 25,00.

I dette arbeidet presenteres det en ny utgave av modellen for framskriving av befolkningens utdanning (MONS). Formålet med modellen er å lage langsiktige framskrivinger av den voksne befolknings fordeling etter kjønn, alder og utdanning. Elever og studenter er gruppert etter den utdanningen de holder på med, og alle andre etter den høyeste utdanningens de har fullført. Både strukturen i modellen og resultater fra en framskriving til år 2000 er presentert.

Den nye modellutgaven har en mer detaljert utdanningsgruppering enn tidligere utgaver og gir dessuten fullstendig kryssfordeling etter kjønn, alder og utdanning. Som i tidligere modellutgaver består kjernen i modellen av overgangsrater mellom ulike trinn og mellom ulike utdanningsveier, og inn i og ut av utdanningssystemet. Forutsetninger om framtidig utvikling av disse overgangsratene er avgjørende for resultatet av en framskriving.

MONS er en integrert del av systemet av modeller som er utviklet for befolkning og yrkesdeltaking. En befolkningsframskriving etter kjønn og alder fordeles i MONS videre etter utdanning. I neste trinn brukes dette i modellen for framskriving av arbeidsstyrken (MATAUK).

TIRIL VOGT: VANNKVALITET OG HELSE. ANALYSE AV EN MULIG SAMMENHENG MELLOM ALUMINIUM I DRIKKEVANN OG ALDERSDEMENS. SAMFUNNSØKONOMISKE STUDIER NR. 61, SIDETALL 77, 1986. ISBN 82-537-2370-9. PRIS KR. 30,00.

Rapporten presenterer resultater fra en undersøkelse om vannkvalitet og helse. Undersøkelsen viser en statistisk sammenheng mellom aluminium i drikkevann og forekomst av sykdommene senil demens og presenil demens i Sør-Norge. Undersøkelsen gjelder for perioden 1969-1983. Grunnlaget for analysene har vært Byråets dødsårsaksregister og miljødata fra ulike kilder.

ARTIKLER

TIRIL VOGT AND TORBJØRN ØSTDAHL: PRESENTATION OF ENVIRONMENT STATISTICS: ENVIRONMENTAL DATA MAPS. ARTIKLER NR. 151, SIDETALL 31, 1986. ISBN 82-537-2315-6. PRIS KR. 20,00.

Artikkelen omhandler metoder for presentasjon av miljødata og miljøanalyser - ved bruk av miljødatakart. Formålet med metodene er å presentere flere datasett/dataserier samtidig, selv om dataene representerer forskjellige aggregeringsnivåer. Fire typer miljødatakart er definert for forskjellige hierarkiske nivåer: registreringskart, evalueringskart, syntesekart og konsekvenskart.

Forsuringsprosessen i Sør-Norge er fremstilt spesielt som eksempel på bruk av miljødatakart. Eksempelet illustrerer forsurings-

problemet i seg selv, årsaker til forsurening og mulige virkninger av sur nedbør på folks helse.

RAPPORTER

EVA IVÅS OG TORUNN BRAGSTAD: MODIS IV. DETALJERTE VIRKNINGSTABELLER FOR 1984. RAPPORTER 85/27, SIDETALL 268, 1986. ISBN 82-537-2252-4. PRIS KR. 45,00.

Rapporten presenterer tabeller som illustrerer virkemåten til modellen MODIS IV. Disse tabellene kalles virkningstabeller, og uttrykker hvordan endringer i en eller flere eksogene eller utenfra gitte variable virker på de endogene eller modellberegnete variable. De eksogene variable eller grupper av variable betegnes virkningsvariable. Virkningstabellene viser virkninger på de modellberegnete variable av partielle endringer i virkningsvariablene. Som regel endres virkningsvariablene med 10 prosent ut fra nivået i det året som ligger til grunn for modellberegningene, dvs. modellens basisår.

Virkningstabellene som er gjengitt i denne rapporten, er beregnet med 1984 som basisår, dvs. at nasjonalregnskapet for 1984 ligger til grunn for estimeringen av modellens parametre og variable.

FRODE FINSÅS OG TOR SKOGLUND: VARESTØMMER MELLOM FYLKER. RAPPORTER 86/10, SIDETALL 72, 1986. ISBN 82-537-2342-3. PRIS KR. 25,00.

I regionaløkonomisk forskning er det i mange tilfeller behov for informasjon om geografiske handelsmønstre. For å kunne gjennomføre analyser av næringslivet i en region eller i et system av regioner, vil det bl.a. være av interesse å vite hvor

bedriftene selger sin produksjon og hvor de kjøper sine innsatsvarer. Med utgangspunkt i anslag for intraregional, interregional og internasjonal handel kan det lages ulike typer av regionale kryssløpsmodeller. Denne rapporten inneholder en oversikt over og vurdering av forskjellige datakilder og databearbeidingsmetoder som kan brukes til å lage anslag på regionale handelsstrømmer. Hovedinteressen er knyttet til fylkesnivået og det er gjengitt noen forsøksvise beregningsresultater på dette geografiske nivået. Rapporten går spesielt inn på hvordan ulike beregningsmetoder har slått ut for Nord-Trøndelag fylke. Rammen for beskrivelsen er det fylkesfordelte nasjonalregnskapet, som utarbeides av Statistisk Sentralbyrå med 3-4 års mellomrom.

SKATTER OG OVERFØRINGER TIL PRIVATE. HISTORISK OVERSIKT OVER SATSER MV. ÅRENE 1970-1986. RAPPORTER 86/12, SIDETALL 81, 1986. ISBN 82-537-2356-3. PRIS KR. 25,00.

Publikasjonen er en oppdatert og noe omredigert utgave av en tilsvarende rapport fra 1985 (RAPP 85/17). Den innledes med en statistisk oversikt over utviklingen i totale skatter og overføringer til private fordelt på de viktigste skatte- og stønadsformer. De øvrige avsnitt viser utviklingen i formelle satser, fribeløp mv. for de enkelte skatte-, avgifts- og stønadsordninger - herunder satser for subsidier og kompensasjon for merverdiavgift på forbruksvarer. Publikasjonen inneholder også et vedlegg med tabeller over inntektsskatter, medlemsavgifter til folketrygden og disponible inntekter etter husholdningstype og inntektstrinn for årene 1984, 1985 og 1986.

JOHN DAGSVIK, OLAV LJONES, STEINAR STRØM OG ROLF AABERGE: GIFTE KVINNERS ARBEIDSTILBUD, SKATTER OG FORDELINGSVIRKNINGER. RAPPORTER

86/14, SIDETALL 88, 1986. ISBN 82-537-2377-6. PRIS KR. 25,00.

I denne rapporten analyseres gifte kvinners arbeidstilbud. Datamaterialet som utnyttet er hentet fra Levekårsundersøkelsen 1980 og Inntektsundersøkelsen 1979. Dette datamaterialet gir mulighet for å analysere sammenhengene mellom arbeidstilbudet for gifte kvinner og økonomiske variable som lønn, skatt, inntekt og sosioøkonomiske kjennetegn som alder, barnetall, utdanning og helse. Modellen som benyttes er en mikroøkonomisk modell.

Resultatene i denne analysen viser at gifte kvinners arbeidstilbud påvirkes sterkt av deres marginallønn (lønn etter skatt), men ikke av deres arbeidsfrie inntekt (eks. mannens inntekt). Arbeidstilbudet påvirkes også av variable som barnetall og helse. Resultatene kan brukes til å beregne virkninger på arbeidstilbudet av en omlegging av familiebeskatning til et rent individualsystem. Dette vil øke arbeidstilbudet betydelig. I analysen er det også vist hvilke konsekvenser en slik endring i sysselsettingen vil ha for inntektsfordelingen.

JON INGE LIAN: FLYTTING OVER FYLKESGRENSER. 1967-79. RAPPORTER 86/19, SIDETALL 66, 1986. ISBN 82-537-2382-2. PRIS KR. 25,00.

Denne rapporten redegjør for flytteanalyser i tilknytning til DRØM (demografisk-regional-økonomisk-modellsystem). Formålet med prosjektet er å forbedre flyttekomponenten i befolkningsframskrivingene. Analysen er en kombinert tverrsnitts- og tidsseriestudie av brutto- og nettoflytting over fylkesgrenser. Det er anvendt en modell som legger stor vekt på å forklare variasjoner i flyttestratene over tid. Arbeidsmarked, boligbygging og utdanningstilbud er trukket inn som forklaringsvariable. Beregningene gav som

resultat at bare effekten av arbeidsmarkedet på nettoflyttingen ble modellert i første utgave av DRØM.

ØYSTEIN KRAVDAL: FRAMSKRIVING AV BEFOLKNINGEN ETTER KJØNN, ALDER OG EKTESKAPELIG STATUS 1985-2050. RAPPORT 86/22, SIDETALL 132, 1986. ISBN 82-537-2387-3. PRIS KR. 25,00.

Denne rapporten inneholder hovedsakelig resultater fra en befolkningsframskriving utført ved hjelp av en modell kalt MAKE. En kort modellbeskrivelse er også tatt med. De viktigste resultatene er oppsummert nedenfor.

Hvis dagens ekteskaps- og skillemønster opprettholdes, vil det om 50 år bare være halvparten av alle nordmenn over 20 år som er gift. I dag er den tilsvarende andelen nesten to tredeler. Over 20 prosent av befolkningen vil aldri bli gift. Dersom de siste fem års endringer i giftermålshyppigheten fortsetter med samme styrke i ti år til, vil over 35 prosent aldri bli gift. Den sterke nedgangen i giftermålsaktiviteten de senere år kan blant annet skyldes en utsettelse av ekteskapsinngåelsen. I årene framover kan det derfor vise seg at det blir større giftermålshyppighet i de høyere aldersgruppene enn det som er forutsatt i framskrivingene. Endringene i giftermålsatferd har trolig nær sammenheng med økt utbredelse av samliv uten vigsel.

Blant kvinner over 80 år er det i dag 19 prosent som aldri har vært gift, og som derfor stort sett er barnløse. Denne andelen vil avta til under 11 prosent i år 2000, og fortsette å synke enda noen år, i og med at det i dag er svært få middelaldrende kvinner som er ugift. Samtidig som det blir færre ugifte blant disse eldste kvinnene, vil det bli en økning i andelen

som er enker.

Dersom det blir konstant giftermåls- og skilsmissehyppighet framover, vil det også bli en økning i antall skilte. Det er nå under 5 prosent av befolkningen over 20 år som er skilt. Denne andelen vil øke til over 7 prosent ved århundreskiftet, og nå en topp på 9 prosent omkring 2025.

MORTEN JENSEN OG VIDAR KNUDSEN: EVALUERING AV KVARTS. EN MAKROØKONOMISK MODELL. RAPPORTER 86/23, SIDETALL 79, 1986. ISBN 82-537-2390-3. PRIS KR. 25,00.

Arbeidet med å utvikle en makroøkonomisk kvartalsmodell for norsk økonomi førte i 1984 til en første versjon, KVARTS-75. Denne modellen, med modellgrunnlag fra nasjonalregnskapet for 1975, har vært brukt til en rekke analyser av norsk økonomi. I denne rapporten presenteres en omfattende uttesting av modellen. Det testes hvordan modellen klarer å simulere den faktiske økonomiske utviklingen både innenfor og utenfor estimeringsperioden. Rapporten går også inn på hvordan skiftanalyse kan nyttes for å teste regresjonsresultater, bl.a. er det undersøkt hvordan modellen håndterer meget store skift ("sjokk") i eksogene variable.

Det konkluderes med at modellen har brukbare egenskaper, men svakheter ved modellen kommer også klart til syne. Resultatene av testingen er lagt til grunn i det videre arbeid med modellen, som etterhvert har kommet til å spille stor rolle i Byråets arbeid med konjunkturanalyse.

AKTUELLE SKATTETALL 1986. RAPPORTER 86/25, SIDETALL 51, 1986. ISBN 82-537-2397-0. PRIS KR. 20,00.

Publikasjonen er en oppdatert og noe om-

arbeidet utgave av en tilsvarende rapport fra 1985. (RAPP 85/33.) Den presenterer et tallmateriale som tar sikte på å belyse hovedtrekkene i utviklingen av det norske skattesystemet og de enkelte skatteordningene og gi et bilde av skattesystem og skattesatser i Norge i dag sammenlignet med en del andre land.

ADNE CAPPELEN OG NILS-HENRIK MØRCH VON DER FEHR: KAPASITETSUTNYTTELSE I NORSKE NÆRINGER. EN KVARTS/MODAG-RAPPORT. RAPPORTER 86/26, SIDETALL 124, 1986. ISBN 82-537-2400-4. PRIS KR. 30,00.

I Statistisk Sentralbyrås makroøkonomiske modellarbeid, såvel som i det løpende arbeidet med konjunkturovervåking, er det behov for tall for kapasitetsutnyttelse i ulike næringer. Informasjon om kapasitetsutnyttelsen er av betydning for å bedømme utviklingen i sentrale størrelser som f.eks. priser, produksjon og investeringer. I flere av strukturrelasjonene i makromodellene KVARTS og MODAG inngår derfor kapasitetsutnyttelse som variabel.

I denne rapporten diskuteres relativt nøye hva som skal menes med produksjonskapasitet. Utfra denne mer prinsipielle diskusjonen, gjennomgås ulike metoder for beregning av kapasitetsutnyttelse. Basert på denne gjennomgangen er det valgt å benytte en såkalt Modifisert Wharton-metode. Rapporten presenterer tall beregnet med denne metoden og en sammenligning av disse med tall beregnet med andre metoder.

REPRINT

IULIE ASLAKSEN AND OLAV BJERKHOLT: CERTAINLY EQUIVALENCE PROCEDURES IN DECISION-MAKING UNDER UNCERTAINTY: AN EMPIRICAL APPLICATION. REPRINT NO. 14,

1986. ISBN 82-537-2329-6.

Artikkelen tar utgangspunkt i et arbeid av Leif Johansen om bruk av sikkerhetsekvivalenter i problemstillinger om tilpasning under usikkerhet. Dette anvendes for å bestemme optimal avveining mellom et lands "oljeformue" og annen kapital. Teorien illustreres ved beregninger som tar utgangspunkt i Perspektivutvalgets innstilling (NOU 1983:37). Beregningene gir bl.a. anslag for risikoaversjon i avveining mellom framtidig høyt konsum og store formuesreserver.

Reprint fra F. R. Førsund, M. Hoel and S. Longva (EDS): Production, Multi-Sectoral Growth and Planning. Economic Analysis No. 154. Elsevier Science Publishers B.V. (North-Holland), 1985.

OLAV BJERKHOLT AND SIGURD TVEITEREID: THE USE OF THE MSG-MODEL IN PREPARING A "PERSPECTIVE ANALYSIS 1980-2000" FOR THE NORWEGIAN ECONOMY. REPRINT NO. 15, 1986. ISBN 82-537-2331-8.

Artikkelen omhandler bruken av MSG i Perspektivutvalgets arbeid. Den legger særlig vekt på å drøfte problemer og begrensninger ved anvendelse av en modell av MSG-type.

Reprint fra F. R. Førsund, M. Hoel and S. Longva (EDS): Production, Multi-Sectoral Growth and Planning. Economic Analysis No. 154. Elsevier Science Publishers B.V. (North-Holland), 1985.

SVEIN LONGVA, LORENTS LORENTSEN AND ØYSTEIN OLSEN: THE MULTI-SECTORAL GROWTH MODEL MSG-4 FORMAL STRUCTURE AND EMPIRICAL CHARACTERISTICS. REPRINT NO. 17, 1986. ISBN 82-537-2333-4.

Likevektsmodellen MSG har i mer enn 15 år stått sentralt i utarbeidingen av langsiktige økonomiske analyser i tilknytning til regjeringens langtidsprogrammer. Modellen er også mye brukt til energianalyser, analyser av petroleumsøkonomiske problemstillinger etc.

I første del av artikkelen er det gitt en kort historisk oversikt over utviklingen av MSG, fra den først ble utviklet av Leif Johansen på slutten av 1960-tallet og fram til den nåværende versjon MSG-4. I denne sammenheng er det også gitt en prinsipiell diskusjon av utformingen av strukturen i en anvendt generell likevektsmodell for norsk økonomi.

I den andre delen presenteres den formelle modellstrukturen, med vekt på å få fram hovedtrekkene. Siste del av artikkelen inneholder en analyse av modellens empiriske egenskaper.

Reprint fra F. R. Førsund, M. Hoel and S. Longva (EDS): Production, Multi-Sectoral Growth and Planning. Economic Analysis No. 154. Elsevier Science Publishers B.V. (North-Holland), 1985.

TABELL- OG DIAGRAMVEDLEGG

Innhold	Side
B. KONJUNKTURINDIKATORER FOR NORGE	
Tabell B1: Olje- og gassproduksjon	1*
Tabell B2: Produksjonsindeksen etter næring og anvendelse	1*
Tabell B3: Industriproduksjon - produksjonsindeksen	1*
Tabell B4: Ordretilgang - industri	2*
Tabell B5: Ordrereserver - industri	2*
Tabell B6: Lagerbeholdning	3*
Tabell B7: Arbeidsmarkedet - arbeidskraftundersøkelsen	3*
Tabell B8: Arbeidsmarkedet - arbeidskontorenes registreringer	3*
Tabell B9: Industriinvesteringer i verdi - investeringsundersøkelsen	4*
Tabell B10: Boligbygging	4*
Tabell B11: Detaljomsetningsvolum - sesongjustert indeks	4*
Tabell B12: Detaljomsetningsvolum mv. - endring fra foregående år	4*
Tabell B13: Timefortjeneste	5*
Tabell B14: Konsumprisindeksen	5*
Tabell B15: Engrospriser	5*
Tabell B16: Utenrikshandelen - verditall	6*
Tabell B17: Utenrikshandelen - indekser	6*
Diagrammer	
Olje- og gassproduksjon	7*
Produksjonsindeksen	7*
Ordreindeksen - industri	8*
Byggearealstatistikk og boliglån, nye boliger	9*
Ordreindeksen - anleggsvirksomhet	9*
Arbeidsledighet og sysselsetting	10*
Antatte og utførte investeringer i industrien	10*
Lager	10*
Detaljomsetning m.v.	10*
Lønninger	11*
Konsum- og engrospriser	11*
Utenrikshandel	11*
C. INDIKATORER FOR OLJEVIRKSOMHET	
Tabell C1: Produksjon av råolje på norsk sokkel	12*
Tabell C2: Produksjon av naturgass på norsk sokkel	13*
Tabell C3: Leteaktivitet på norsk sokkel	14*
Tabell C4: Påløpte kostnader til leting etter olje og gass på norsk sokkel	15*
Tabell C5: Påløpte investeringskostnader til feltutbygging på norsk sokkel	15*
Tabell C6: Råoljepriser pr. fat	16*
D. NASJONALREGNSKAPSTALL FOR UTLANDET	
Tabell D1: Bruttonasjonalprodukt	17*
Tabell D2: Privat konsum	17*
Tabell D3: Offentlig konsum	17*
Tabell D4: Bruttoinvesteringer	17*
Tabell D5: Eksport av varer og tjenester	18*
Tabell D6: Import av varer og tjenester	18*

	Side
E. KONJUNKTURINDIKATORER FOR UTLANDET	
Tabell E1: Sverige	19*
Tabell E2: Storbritannia	19*
Tabell E3: Forbundsrepublikken Tyskland	19*
Tabell E4: Frankrike	19*
Tabell E5: USA	20*
Tabell E6: Japan	20*

1*
KONJUNKTURINDIKATORER FOR NORGE

TABELL B1: OLJE- OG GASSPRODUKSJON

Produksjon av råolje i millioner tonn og naturgass i milliarder standard kubikkmeter. Tallene for årene viser gjennomsnittlig månedproduksjon.

	1981	1982	1983	1984	1985	1986					
						Mai	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt
Råolje	2.0	2.0	2.6	2.9	3.2	3.3	3.6	3.9	3.9	3.4	3.9
Naturgass	2.2	2.1	2.1	2.3	2.2	2.3	2.1	2.1	2.0	2.0	2.6

TABELL B2: PRODUKSJONSINDEKS ETTER NÆRING OG ANVENDELSE

Sesongjusterte indekser. 1980=100.

Årsindeksene er et gjennomsnitt av månedsindeksene for året.

	1981	1982	1983	1984	1985	1986					
						Mai	Juni	Juli	Aug.	Sep.	Okt.
Produksjon etter næring:											
Bergv.dr., industri og kraftf. 1)	101	100	101	104	105	106	105	107	108	106	106
Bergverkedrift 1)	101	99	114	116	120	134	140	125	131	125	132
Industri	99	97	95	98	101	104	101	104	105	103	103
Kraftforsyning	110	112	127	128	124	115	120	117	116	121	112
Produksjon etter anvendelse:											
Eksport 1)	101	103	109	116	117	117	116	120	118	119	118
Konsum	100	99	100	101	103	103	106	105	106	105	105
Investering 2)	199	116	111	114	119	126	121	117	121	116	117
Vareinnsats i bygg og anlegg	105	102	101	99	102	108	103	109	112	107	109
Vareinnsats ellers	89	95	92	94	96	97	97	96	98	96	95

1)Utenom utvinning av olje og naturgass.

2)Se merknad etter tabell 17.

TABELL B3: INDUSTRIPRODUKSJON - PRODUKSJONSINDEKSEN

Endring i prosent fra foregående år og fra samme periode året før i et tremåneders glidende gjennomsnitt 1).

	1983	1984	1985	1986					
				Apr.	Mai	Juni	Juli	Aug.	Sep.
Industri ialt	-0.8	2.6	2.3	-0.2	4.8	2.4	2.5	2.0	0.6
Næringsmidler, drikkev. og tobakk	-4.9	-1.3	-0.8	-3.8	6.6	4.1	8.3	3.8	0.4
Tekstilvarer, bekledn.v., lær mv.	-7.7	-1.3	2.8	-1.9	5.1	0.0	-1.9	-0.3	-2.0
Trevarer	-6.2	-1.0	1.4	4.2	9.5	1.3	0.7	2.8	1.4
Treforedling	5.7	10.6	3.7	-2.0	2.6	-2.2	-1.7	-4.4	-3.1
Grafisk produksjon og forlagev.	1.7	0.7	2.1	2.3	6.4	3.1	3.5	3.5	3.3
Kjemiske prod., mineraloljep. mv.	6.9	5.9	1.5	2.4	4.1	-0.3	-0.5	-0.8	-5.9
Mineralske produkter	-2.1	-5.5	7.3	11.9	15.0	10.1	11.1	9.8	9.2
Jern, stål og ferrolegeringer	21.0	11.4	0.9	-9.7	-7.6	-3.3	-7.2	-6.1	-4.5
Ikke-jernholdige metaller	29.1	10.7	-2.4	-2.2	-1.5	1.9	1.1	2.4	2.6
Metallvarer	-10.4	3.0	4.8	-0.5	5.9	4.9	4.2	2.9	2.7
Maskiner	-10.6	4.2	7.3	-0.7	5.7	4.7	5.2	4.3	2.1
Elektriske apparater og materiell	-0.1	3.5	7.9	-0.3	8.4	7.8	8.6	7.3	6.8
Transportmidler	-13.7	-5.0	-3.6	-5.3	0.7	-0.4	-2.7	-2.5	-3.0
Tekn. og vitensk. instr. mv.	11.2	0.6	3.7	7.7	10.6	5.0	7.8	7.3	3.8
Industriproduksjon ellers	0.5	-1.3	7.7	5.2	9.2	2.6	3.8	9.4	10.6

1)Tallene i kolonnene for månedene viser endring i prosent fra samme periode året før for summen av produksjonen for den aktuelle måneden, måneden før og måneden etter.

KONJUNKTURINDIKATORER FOR NORGE

TABELL B4: ORDRETLGANG - INDUSTRI

Ordretilgang til utvalgte industrigrupper, fordelt på eksport- og hjemmemarkedet. Sesongjusterte verdiindekser. 1976=100. Tallene for årene viser gjennomsnittet av kvartalstallene for det samme året.

	1982	1983	1984	1985	--1984--				-----1985-----				-----1986-----		
					3.kv	4.kv	1.kv	2.kv	3.kv	4.kv	1.kv	2.kv	3.kv		
Produksjon av kjemiske råvarer:															
Ordretilgang i alt	180	189	215	233	204	248	225	248	229	229	204	217	219		
For eksport	178	195	237	239	224	267	197	274	248	236	188	223	241		
Fra hjemmemarkedet	184	181	185	225	178	220	265	212	205	218	229	207	189		
Produksjon av metaller:															
Ordretilgang i alt	133	198	224	231	223	231	244	239	226	215	198	235	221		
For eksport	142	218	243	246	246	244	264	259	236	226	211	226	234		
Fra hjemmemarkedet	102	133	158	181	164	171	181	171	209	162	159	266	193		
Produksjon av verkstedprodukter ekskl. transportmidler og oljerigger mv.:															
Ordretilgang i alt	145	147	168	200	163	189	192	210	194	203	201	205	189		
For eksport	158	164	213	231	200	250	223	212	253	235	206	262	206		
Fra hjemmemarkedet	140	141	150	188	146	165	177	214	168	192	198	187	180		

1) Ikke sesongjustert

TABELL B5: ORDRERESERVER - INDUSTRI

Ordreserver i utvalgte industrigrupper, fordelt på eksport- og hjemmemarkedet. Verdiindekser. 1976=100. Tallene for årene viser gjennomsnittet av kvartalstallene for det samme året.

	1982	1983	1984	1985	--1984--				-----1985-----				-----1986-----		
					3.kv	4.kv	1.kv	2.kv	3.kv	4.kv	1.kv	2.kv	3.kv		
Produksjon av kjemiske råvarer:															
Ordreserver i alt	175	182	221	258	229	274	264	249	259	260	239	218	227		
For eksport	183	189	259	247	269	328	265	231	249	244	185	168	189		
Fra hjemmemarkedet	164	172	172	272	180	205	263	273	271	279	308	280	275		
Produksjon av metaller:															
Ordreserver i alt	104	127	141	132	141	120	151	140	130	107	121	117	117		
For eksport	115	152	167	151	168	141	176	161	148	120	137	121	127		
Fra hjemmemarkedet	78	63	71	81	69	65	85	86	81	72	77	104	91		
Produksjon av verkstedprodukter ekskl. transportmidler og oljerigger mv.:															
Ordreserver i alt	163	169	175	222	173	186	199	224	230	234	251	250	248		
For eksport	190	187	202	260	192	224	240	256	265	278	295	316	302		
Fra hjemmemarkedet	151	161	164	205	165	169	181	210	215	215	233	221	224		

3*
KONJUNKTURINDIKATORER FOR NORGE

TABELL 86: LAGERBEHOLDNING

Lagerbeholdning i industri og engroshandel. Verdiindekser. 1982=100.

	1982	1983	1984	1985	--1984--		-----1985-----				-----1986-----		
					3.kv	4.kv	1.kv	2.kv	3.kv	4.kv	1.kv	2.kv	3.kv
Industri og engroshandel:													
Lager i alt:	100	90	87	86	92	87	88	84	87	85	86	82	89
Norskproduserte varer:													
For innenlandsk bruk	100	101	96	94	102	96	97	91	95	93	94	86	100
For eksport	100	74	72	73	78	75	75	72	79	67	68	65	70
Importerte varer:													
Lager i alt	100	90	87	86	89	83	86	85	81	90	89	92	88
Industri:													
Lager i alt	100	87	84	81	86	83	83	83	80	79	79	78	84
Lager av egne produkter	100	86	83	82	85	83	84	83	83	78	81	77	79
Lager av råstoffer	100	89	87	80	90	82	81	83	75	80	77	80	93
Lager etter vare:													
Jern og stål	100	86	79	84	80	76	92	82	82	78	80	78	82
Andre uedle metaller	100	57	59	62	65	71	68	59	60	60	59	55	62
Tre- og treforedl.prod.	100	93	86	79	85	75	85	81	77	72	78	78	75

TABELL 87: ARBEIDSMARKEDET - ARBEIDSKRAFTUNDERSØKELSEN

Tallet på arbeidsskere uten arbeidsinntekt og tallet på sysselsatte.
1000 personer.

	1982	1983	1984	1985	--1984--		-----1985-----				-----1986-----		
					3.kv	4.kv	1.kv	2.kv	3.kv	4.kv	1.kv	2.kv	3.kv
Arbeidsskere uten arbeidsinntekt:													
Kvinner	25	33	28	28	35	24	26	23	38	23	22	23	30
Menn	27	35	33	24	35	27	31	21	25	18	17	16	18
Totalt	52	67	61	52	70	51	58	44	63	42	39	39	48
Tallet på sysselsatte:	1946	1957	1970	2012	1947	1979	1991	2009	2007	2042	2058	2085	2053

TABELL 88: ARBEIDSMARKEDET - ARBEIDSKONTORENES REGISTRERINGER

Tallet på registrerte arbeidsløse og ledige plasser. Arbeidsløshetsprosenten.

	1983	1984	1985	-----1986-----					
				Juni	Juli	Aug.	Sep.	Okt.	Nov.
Sesongjusterte tall:									
Registrerte arbeidsløse 1000 pers.	63.6	66.6	51.4	37.1	37.3	35.0	38.3	38.5	37.0
Ujusterte tall:									
Registrerte arbeidsløse 1000 pers.	63.5	66.6	51.4	30.6	33.8	38.4	34.1	33.8	33.2
Herav: Permitterte 1000 pers.	10.8	8.3	5.6	2.1	1.9	2.2	2.7	3.1	3.3
Ledige plasser 1) 1000 pers.	3.3	4.3	5.8	10.5	9.3	10.2	10.0	9.8	9.3
Arbeidsløshetsprosent	3.8	3.9	3.0	1.8	2.0	2.2	2.0	2.0	1.9
Arb.løse/led.plasser 1)	22.0	16.1	8.9	2.9	3.6	3.8	3.4	3.5	3.6

1) Tallene for ledige plasser fra og med januar 1983 er ikke uten videre sammenliknbare med tall for tidligere år på grunn av endringer i beregningsmetoden.

4*
KONJUNKTURINDIKATORER FOR NORGE

TABELL B9: INDUSTRIINVESTERINGER I VERDI - INVESTERINGSUNDERSØKELSEN

Antatte og utførte industriinvesteringer. Mill.kr. Sesongjustert.
Tallene for årene viser gjennomsnittet av kvartalstallene for det samme året.

	1983	1984	1985	-----1984-----				-----1985-----			
				1.kv	2.kv	3.kv	4.kv	1.kv	2.kv	3.kv	4.kv
Utførte	1554	1854	2371	1638	1637	1880	2263	1892	2305	2429	2859
Antatte	1739	2001	2654	1876	1922	2032	2174	2399	2395	2785	3037

TABELL B10: BOLIGBYGGING

Antall boliger i 1000. Sesongjustert. 1). Tallene for årene
viser gjennomsnittet av månedstallene for det samme året.

	1983	1984	1985	-----1986-----						
				Mai	Juni	Juli	Aug.	Sep.	Okt.	
Boliger satt igang		2.6	2.2	2.2	2.6	2.1	2.4	2.3	2.5	2.7
Boliger under arbeid		33.9	29.8	27.6	30.3	29.4	28.7	32.4	30.1	30.2
Boliger fullført		2.7	2.6	2.2	1.9	1.6	2.5	2.2	2.1	1.8

1) Seriene er sesongjustert uavhengig av hverandre.

TABELL B11: DETALJOMSETNINGSVOLUM

Sesongjustert indeks. 1979=100. Tallene for årene viser gjennomsnittet av
månedstallene for det samme året.

	1981	1982	1983	1984	1985	-----1986-----						
						Mai	Juni	Juli	Aug.	Sep.	Okt.	
Omsetning ialt		102	102	101	102	113	128	118	116	114	117	120

TABELL B12: DETALJOMSETNINGSVOLUM MV.

Endring i prosent fra foregående år og fra samme periode året før i et
tremåneders glidende gjennomsnitt. 1)

	1983	1984	1985	-----1986-----						
				Apr.	Mai	Juni	Juli	Aug.	Sep.	
Omsetning ialt	-0.9	1.1	10.5	11.6	12.8	6.8	3.3	2.2	2.0	
Detaljomsättning etter næring:										
Nærings- og nytelsesmidler	-2.0	-0.5	0.2	2.1	2.9	-0.6	-2.1	-1.6	1.6	
Bekledning og tekstilvarer	-1.8	1.7	5.9	6.3	9.3	2.4	4.0	3.1	2.9	
Møbler og innbo		1.5	2.6	6.9	15.0	21.1	14.3	5.5	1.9	1.2
Jern, farge, glass, stent. og sport	-3.6	1.0	1.8	6.1	8.7	3.1	1.6	0.4	-1.4	
Ur, opt., musikk, gull og sølv	-0.2	-0.4	1.5	9.1	9.4	7.5	6.6	12.3	10.3	
Motorkjøretøyer og bensin	-0.9	2.3	31.3	27.9	27.4	17.4	9.4	5.8	2.4	
Reg. nye personbiler	-4.9	-1.7	49.5	39.0	38.2	15.9	-4.8	-12.7	-18.3	

1) Tallet i kolonnene for månedene viser endring i prosent fra samme periode
året før for summen av omsetningsverdien for den aktuelle måneden,
måneden før og måneden etter.

5*
KONJUNKTURINDIKATORER FOR NORGE

TABELL B13: TIMEFORTJENESTE

Gjennomsnittlig timefortjeneste i industri og i bygge- og anleggsvirksomhet.
Kroner.

	1983	1984	1985	1984		1985		1986			
				3.kv	4.kv	1.kv	2.kv	3.kv	4.kv	1.kv	2.kv
Industri, kvinner	45.3	49.1	52.8	50.1	51.0	51.3	52.2	53.1	54.7	55.3	56.9
Industri, menn	54.0	58.6	63.3	59.8	60.9	61.3	62.9	63.6	65.3	65.9	68.4
Bygge- og anl., menn	61.9	65.9	71.0	67.4	68.3	68.6	70.2	71.1	74.2	74.2	79.1

TABELL B14: KONSUMPRISINDEKSEN.

Endring i prosent fra foregående år og fra samme måned ett år tidligere.

	1983	1984	1985	1986						
				Juni	Juli	Aug.	Sep.	Okt.	Nov.	
Ialt		8.4	6.3	5.7	6.7	7.4	8.1	8.6	8.8	8.7
Varer og tjenester etter konsumgruppe:										
Matvarer ialt		8.1	6.9	6.5	8.5	8.7	10.7	10.4	11.0	11.2
Drikkevarer og tobakk		10.1	5.4	4.4	9.4	11.1	11.3	10.5	10.9	10.9
Klær og skotsøy		5.3	5.7	7.2	7.8	7.5	7.4	11.0	10.1	10.0
Bolig, lys og brensel		9.9	7.7	6.2	4.9	4.6	4.8	5.0	4.9	4.7
Møbler og husholdningsartikler		7.9	4.7	4.8	7.2	8.4	8.6	8.5	8.9	8.5
Helsepleie		6.6	5.0	6.4	6.7	6.9	6.5	6.5	6.5	6.5
Reiser og transport		9.9	6.3	3.7	5.3	7.2	8.6	9.7	9.8	9.6
Fritidsysler og utdanning		6.6	6.3	6.4	6.6	7.1	7.5	7.5	7.8	7.8
Andre varer og tjenester		8.9	4.6	6.0	7.4	9.0	8.6	8.8	9.1	9.4
Varer og tjenester etter leveringssektor:										
Jordbruksvarer		7.3	5.7	6.0	9.4	9.0	11.9	11.1	12.3	11.8
Andre norskproduserte konsumvarer		8.6	7.0	5.7	3.5	4.7	5.3	5.5	5.3	5.2
Importerte konsumvarer		6.9	5.7	5.9	10.2	10.6	11.8	12.6	13.0	13.1
Husleie		9.2	7.4	4.9	4.7	4.7	4.7	5.1	5.1	5.1
Andre tjenester		10.5	5.6	5.5	7.6	8.8	8.9	9.8	9.8	9.8

TABELL B15: ENGRÖSPRISER.

Endring i prosent fra foregående år og fra samme periode ett år tidligere.

	1983	1984	1985	1986						
				Juni	Juli	Aug.	Sep.	Okt.	Nov.	
Ialt		5.8	6.3	5.0	2.7	2.5	2.9	3.8	3.8	4.2
Matvarer og levende dyr		5.6	7.3	7.6	9.3	9.5	10.0	10.6	10.2	10.2
Drikkevarer og tobakk		9.5	6.3	5.3	8.2	8.6	8.4	8.5	9.9	10.7
Råvarer, ikke spis., u. brenselst.		2.6	10.1	2.3	-2.0	-0.8	1.8	2.0	2.8	4.9
Brenselstoffer, -olje og el.kraft		8.6	7.7	5.0	-11.9	-14.1	-14.5	-11.4	-12.4	-12.5
Dyre- og plantefett, voks		13.1	24.0	-1.0	-17.5	-14.1	-12.5	-14.4	-13.9	-9.8
Kjemikalier		5.0	5.7	2.6	2.7	1.7	2.6	2.9	3.8	4.1
Bearbejdede varer etter materiale		4.7	5.3	4.2	4.4	4.8	5.2	5.5	5.8	6.0
Maskiner og transportmidler		5.2	3.7	4.4	9.0	9.1	9.5	9.8	10.3	10.7
Forskjellige ferdigvarer		5.6	4.9	5.1	6.5	6.7	6.5	6.7	6.7	6.9

6*
KONJUNKTURINDIKATORER FOR NORGE

TABELL B16: UTENRIKSHANDELEN - VERDITALL

Verditall for tradisjonell vareeksport og vareimport iflg. handelsstatistikken.1). Milliarder kroner. Sesongjustert. Tallene for årene viser gjennomsnittet av månedstallene for det samme året.

	1981	1982	1983	1984	1985	-----1986-----					
						Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov
Eksport	4.3	4.4	5.0	5.8	6.2	5.5	5.8	5.8	5.8	6.1	6.0
Import	7.1	7.6	7.6	9.0	10.7	11.8	12.6	11.8	12.4	12.3	12.2

1)Eksport er regnet uten skip, oljeplattformer, råolje og naturgass.
Import er regnet uten skip og oljeplattformer.

TABELL B17: UTENRIKSHANDELEN - INDEKSER

Volum- og prisindekser for tradisjonell vareeksport og vareimport iflg. handelsstatistikken.1). 1980=100. Årene viser gjennomsnittet av kvartalstallene for det samme året.

	1983	1984	1985	--1984--			-----1985-----			-----1986-----		
				3.kv	4.kv	1.kv	2.kv	3.kv	4.kv	1.kv	2.kv	3.kv
Sesongjusterte tall:												
Eksportvolum	112	117	121	120	121	122	122	120	119	122	117	118
Importvolum	96	110	123	111	114	122	117	121	133	140	143	140
Ujusterte tall:												
Eksportpriser	114	128	133	127	131	133	135	134	132	126	122	128
Importpriser	116	120	127	121	123	125	128	129	128	125	125	129

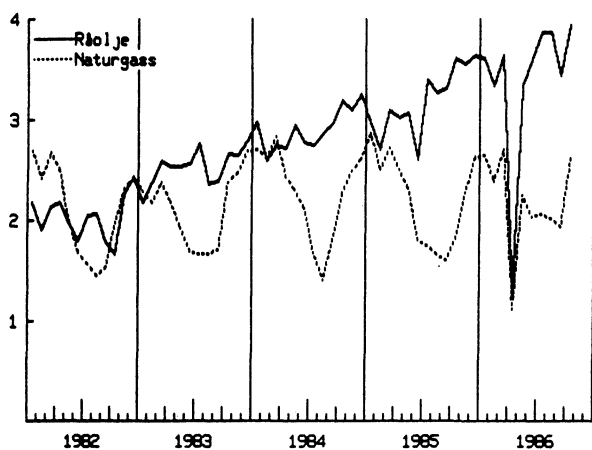
1)Eksport er regnet uten skip, oljeplattformer, råolje og naturgass.
Import er regnet uten skip og oljeplattformer.

MERKNAD TIL TABELL B2.

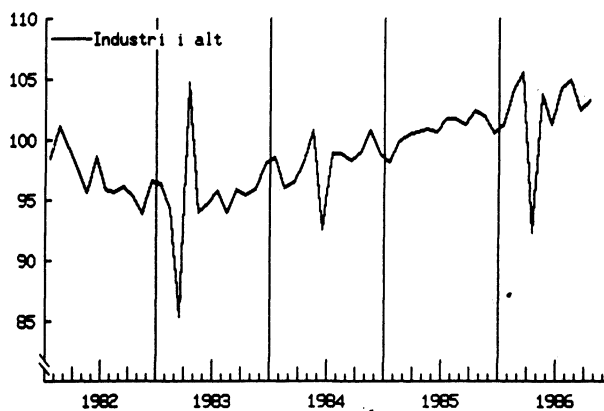
2) For tilbakegående år er produksjonsindeksen etter anvendelse avstemt mot de endelige, årlige nasjonalregnskapene, der verdien av skip og oljeplattformer først regnes som investert når skipet er ferdigbygd eller plattformen er slept ut på feltet. I byggeperioden regnes produksjonen som levert til lager av varer under arbeid og ikke investeringer, noe som vil gi store variasjoner i indeksen mellom de berørte årene.

OLJE- OG GASSPRODUKSJON

Råolje (mill.tonn) og naturgass (milliarder S m³ (kubikkmeter)).
Ujusterte tall

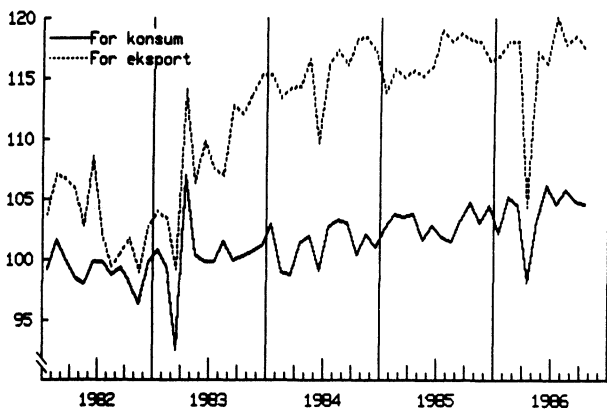

PRODUKSJONSINDEKS.
Sesongjustert. 1980=100

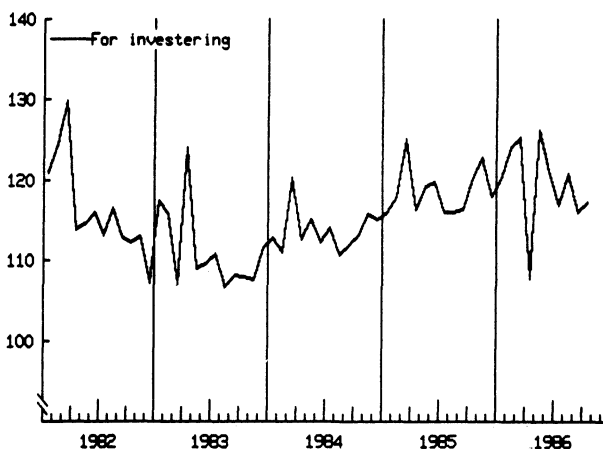
PRODUKSJONSINDEKS ETTER ANVENDELSE.

Bergverksdrift industri og kraftforsyning uten
oljeutvinning. Sesongjustert. 1980=100

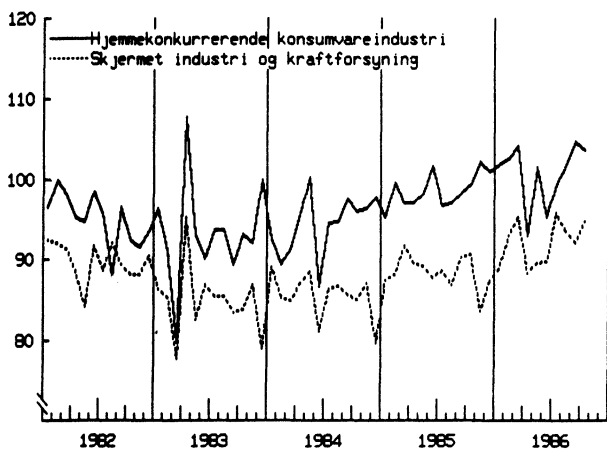
PRODUKSJONSINDEKS ETTER ANVENDELSE.

Bergverksdrift industri og kraftforsyning uten
oljeutvinning. Sesongjustert. 1980=100

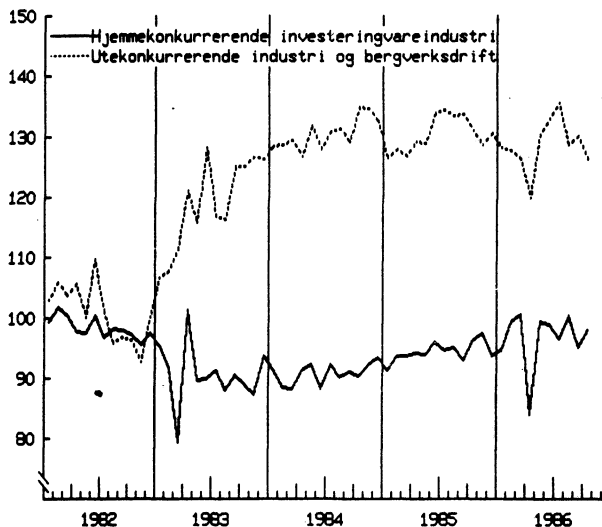
PRODUKSJONSINDEKS ETTER KONKURRANSETYPE.

Bergverksdrift industri og kraftforsyning uten
oljeutvinning. Sesongjustert. 1980=100

PRODUKSJONSINDEKS ETTER KONKURRANSETYPE.

Bergverksdrift industri og kraftforsyning uten
oljeutvinning. Sesongjustert. 1980=100

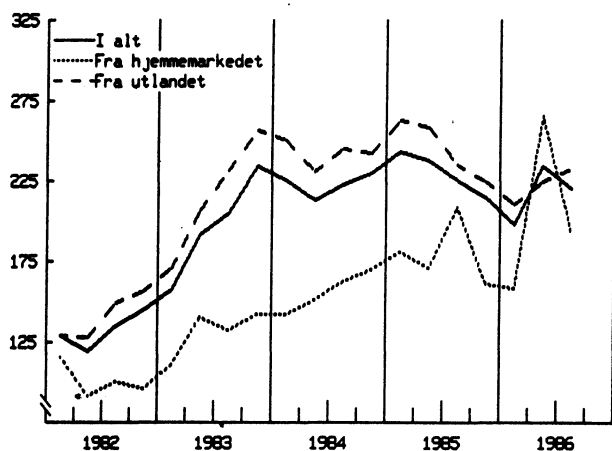

KONJUNKTURINDIKATORER FOR NORGE

ORDRETILGANG

Metaller.

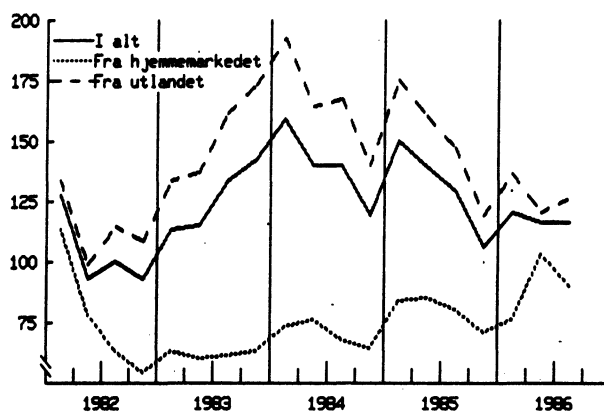
Sesongjustert verdiindeks. 1976=100

ORDRESERVER

Metaller

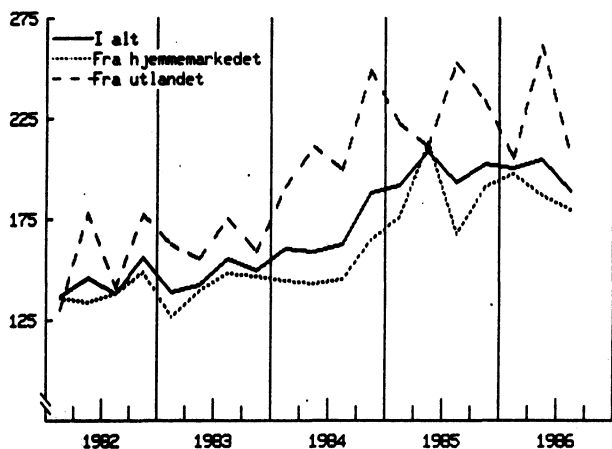
Ujustert verdiindeks. 1976=100

ORDRETILGANG.

Verktedprodukter uten transportmidler og oljeplattformer m.v.

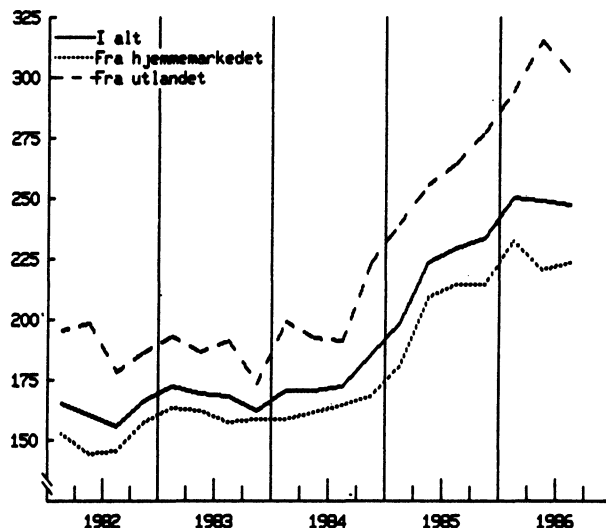
Sesongjustert verdiindeks. 1976=100

ORDRESERVER

Verktedprodukter uten transportmidler og oljeplattformer m.v.

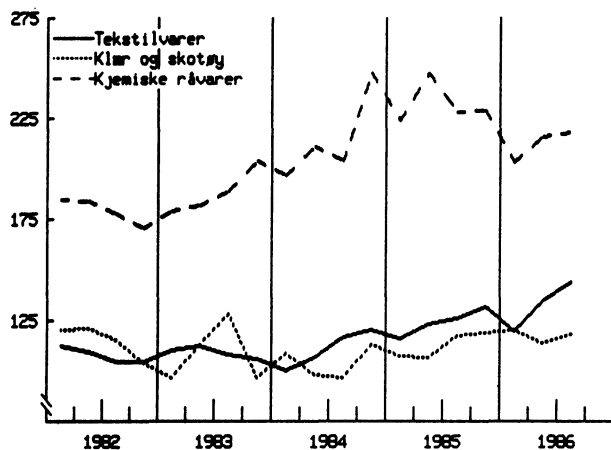
Ujustert verdiindeks. 1976=100

ORDRETILGANG.

Tekstilvarer klær og skotøy og kjemiske råvarer.

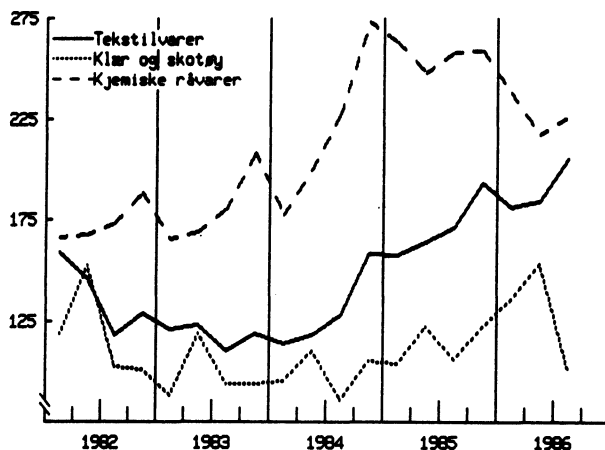
Sesongjustert verdiindeks. 1976=100

ORDRESERVER

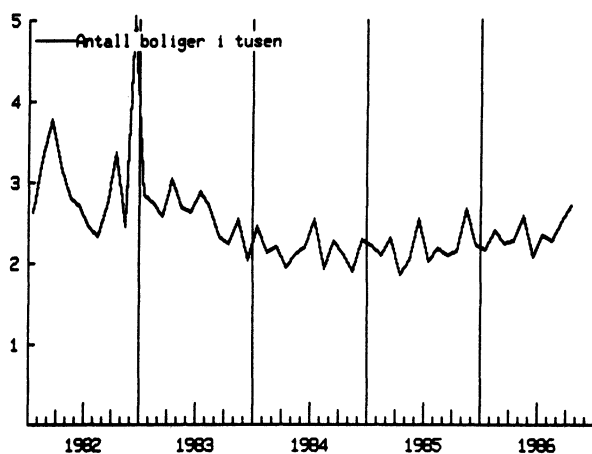
Tekstilvarer klær og skotøy og kjemiske råvarer

Ujustert verdiindeks. 1976=100

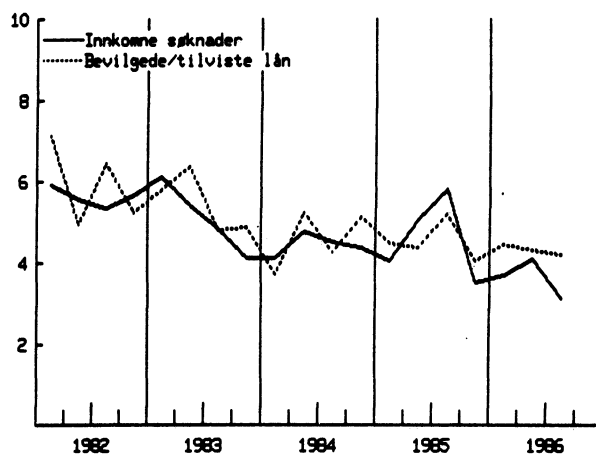

KONJUNKTURINDIKATORER FOR NORGE

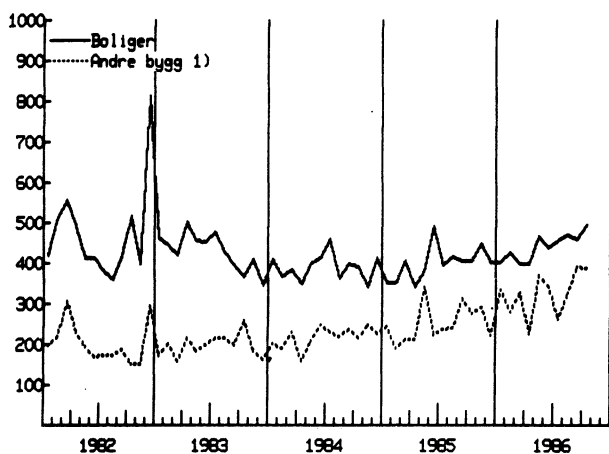
BYGG.
Boliger satt i gang. Sesongjustert.

BOLIGLÅN NYE BOLIGER
Antall Husbanklån og PSV-tilvisninger i 1000.
Sesongjustert.

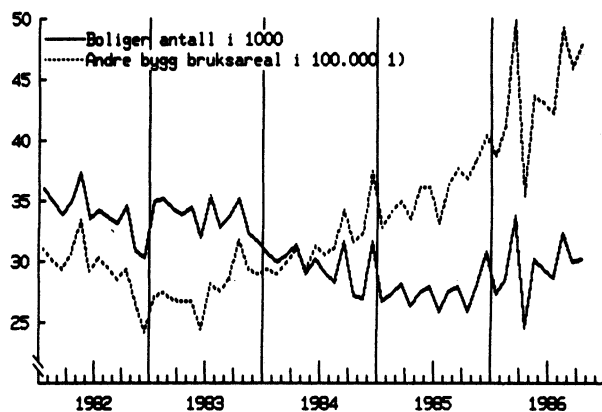

BYGG SATT I GANG
Bruksareal i 1000 kvm. Sesongjustert.

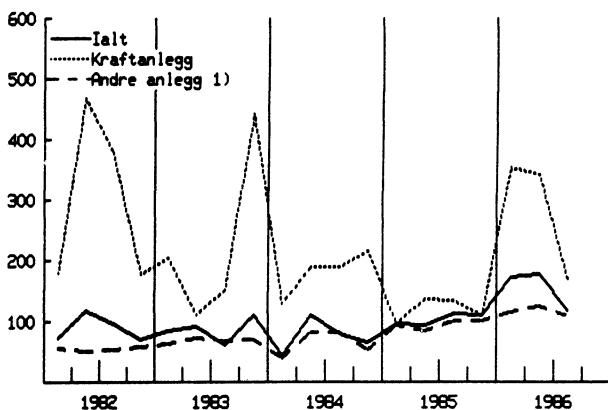
1) Utenom jordbruk, skogbruk og fiske. Over 60 kvm. bruksareal.

BYGG UNDER ARBEID
Sesongjustert

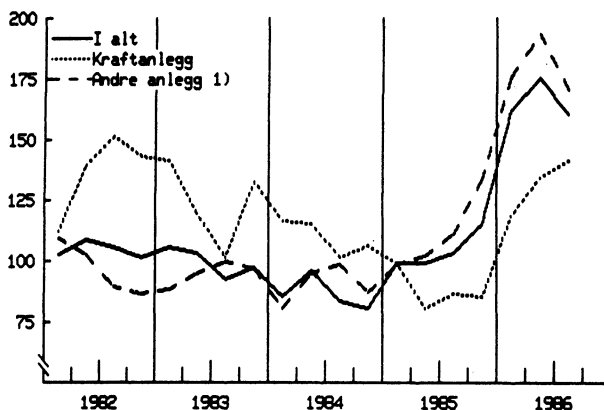
1) Utenom jordbruk, skogbruk og fiske. Over 60 kvm. bruksareal.

ANLEGGSVIRKSOMHET
Ordretilgang. Verdiindeks 1. kv. 1985 = 100.

1) Sesongjustert.

ANLEGGSVIRKSOMHET
Ordrereserve. Verdiindeks 1. kv. 1985 = 100.

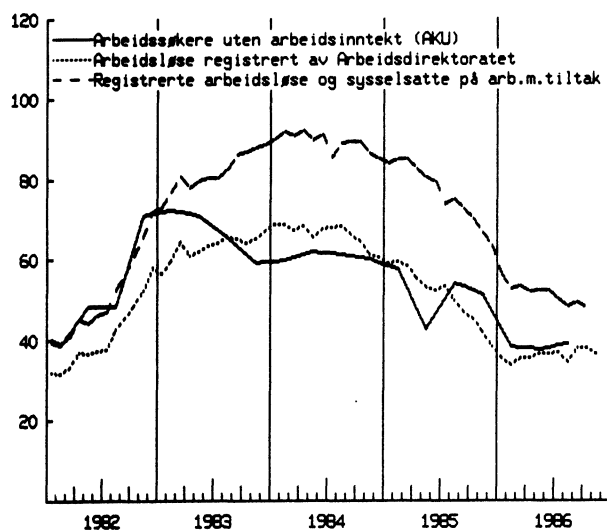

1) Sesongjustert.

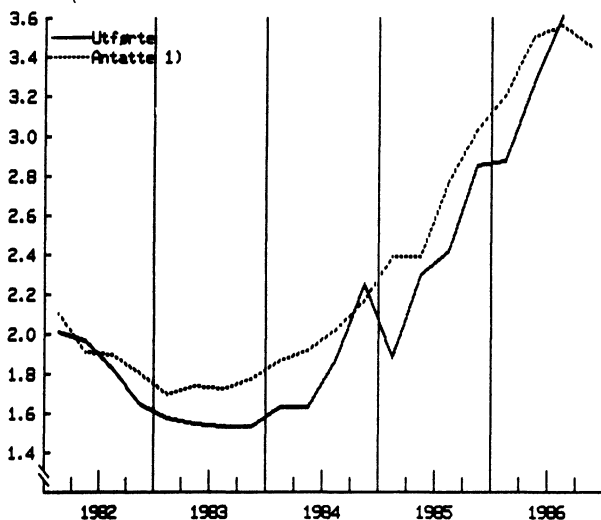
KONJUNKTURINDIKATORER FOR NORGE

ARBEIDSLLEDIGE.

Arbeidssøkere uten arbeidsinnt., reg. arbeidsløse ved arbeidskontorene og syssels. på arb.m.tiltak. Sesongjusterte tall i tusen.

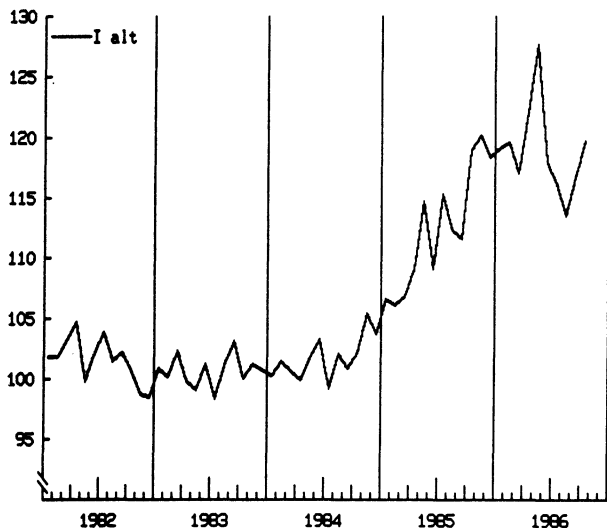
ANTATTE OG UTFØRTE INVESTINGER I INDUSTRIEN.
Sesongjusterte verditall. Milliarder kroner pr. kvartal.

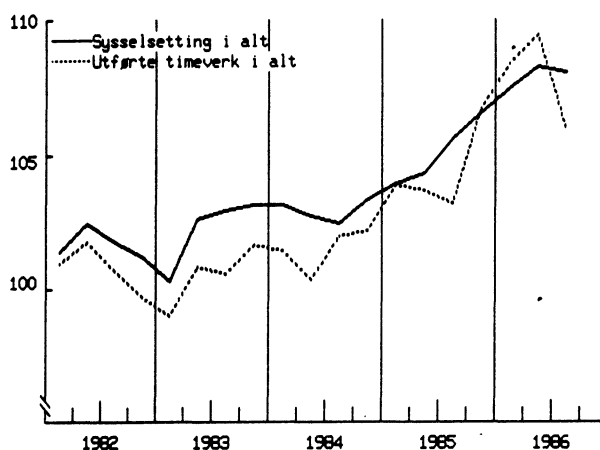
1) Anslå gitt i samme kvartal.

DETALJOMSETNING.

Sesongjustert volumindeks. 1979=100

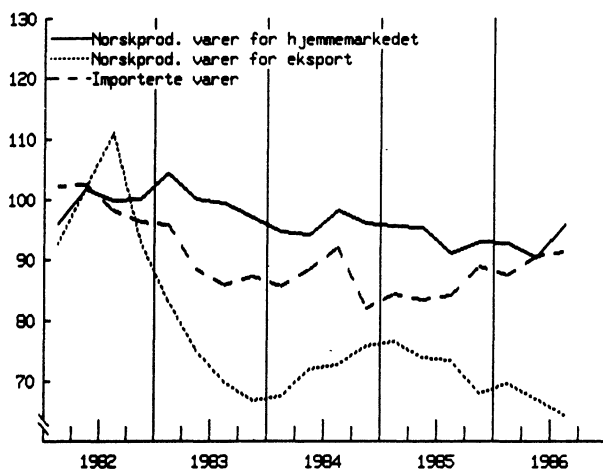

SYSSELSETTING OG UTFØRTE TIMEVERK I ALT IFØLGE
ARBEIDSKRAFTUNDERSØKELSEN. 1980=100. Sesongjustert.

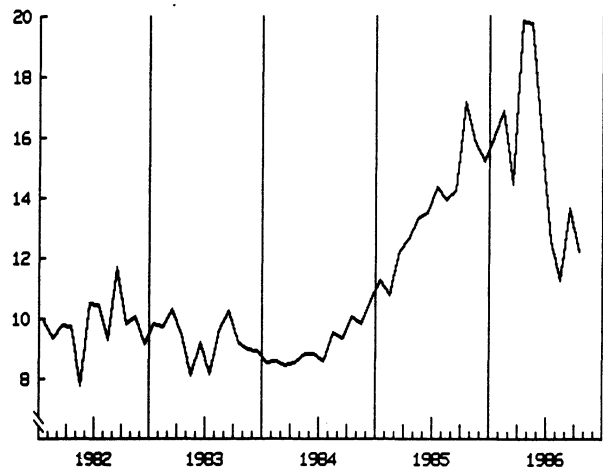
LAGER.

Industri og engrosshandel.
Sesongjustert volumindeks. 1982=100

REGISTRERTE NYE PERSONBILER.

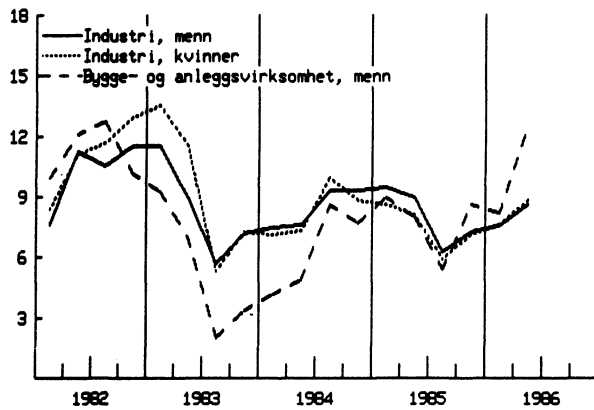
1000 stk. Sesongjustert.

KONJUNKTURINDIKATORER FOR NORGE

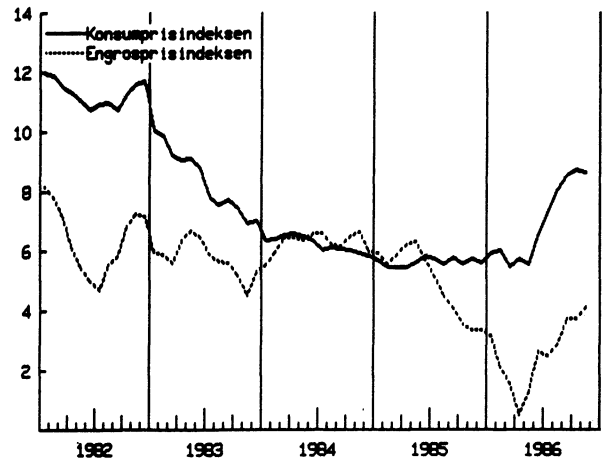
LØNNINGER.

Gjennomsnittlig timefortjeneste i industri og bygge- og anleggsvirksomhet, prosentvis endring fra ett år tidligere.

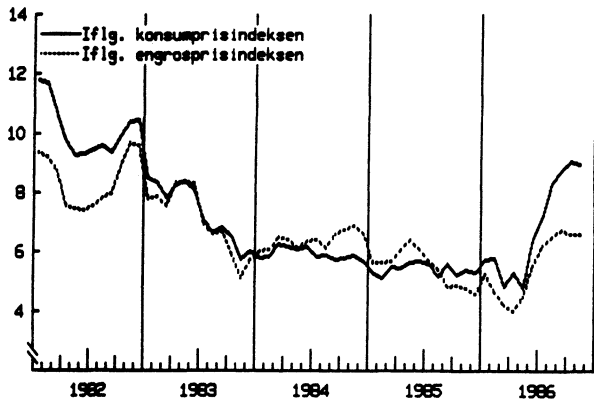
INNLANDSKE PRISER.

Prosent endring fra ett år tidligere.

PRISSTIGNING FOR KONSUMVARER 1).

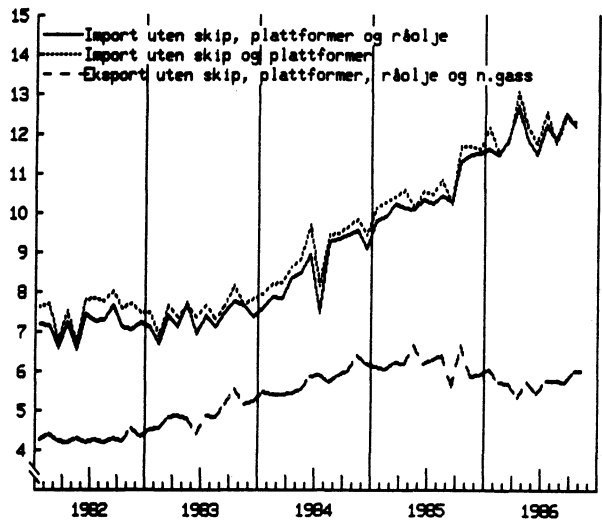
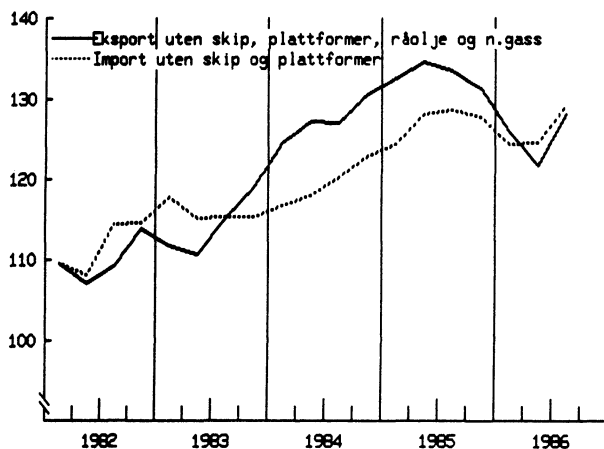
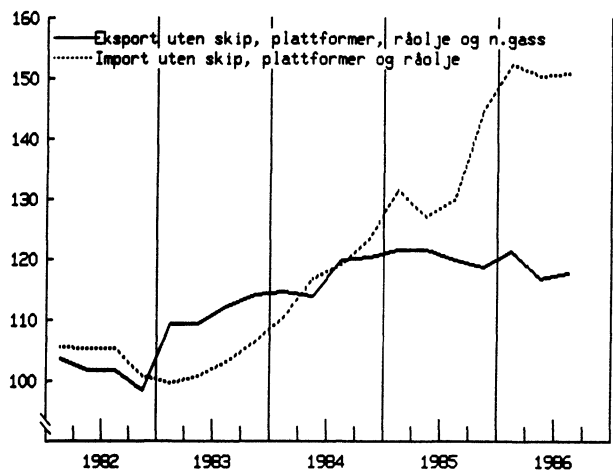
Prosent endring fra ett år tidligere.

1) Konsumprisindeksen for varer omsatt gjennom detaljhandelen og engrosprisindeksen for varer levert til konsum.

UTENRIKSHANDEL MED TRADISJONELLE VARER.

Sesongjusterte verditall. Milliarder kroner.

UTENRIKSHANDEL MED TRADISJONELLE VARER.
Prisindekser (enhetspriser). 1980=100.UTENRIKSHANDEL MED TRADISJONELLE VARER.
Sesongjustert volumindeks. 1980=100

12*
INDIKATOREN FOR OLJEVIRKSOMHET

1)

2)

TABELL C1: PRODUKSJON OG EKSPORT AV RÅOLJE FRA NORSK SOKKEL. 1000 TONN.

	Produksjon									Ekseport Total
	Total	Ekofisk	Frigg	Statfjord	Murchison	Valhall	Heimdal	Ula	Oseberg	
1980	24.451	21.531		2.839	81					23.197
1981	23.450	16.273		6.575	602					20.453
1982	24.515	14.150		9.441	857	67				20.666
1983	30.482	13.031		15.803	880	769				25.623
1984	34.682	11.172	34	18.610	2.447	2.419				30.064
1985*	38.410	10.417	60	24.036	1.445	2.452				32.602
Januar-oktober 3)										
1985	31.183	8.773	51	18.986	1.253	2.120				29.582
1986	33.980	7.232	44	23.747	721	1.827	227	116	66	31.990
1985*										
Januar	2.997	958	7	1.596	199	237				2.734
Februar	2.725	846	7	1.480	181	211				2.111
Mars	3.111	920	7	1.782	154	248				2.672
April	3.033	886	7	1.764	137	240				2.667
Mai	3.079	901	6	1.816	102	254				2.596
Juni	2.617	818	4	1.462	89	243				2.196
Juli	3.403	894	3	2.179	98	230				2.777
August	3.278	854	2	2.160	101	161				2.910
September	3.318	835	3	2.243	92	144				3.060
Oktober	3.622	861	5	2.504	100	152				3.045
November	3.571	813	4	2.496	93	165				2.814
Desember	3.656	831	5	2.554	99	167				3.020
1986*										
Januar	3.621	816	5	2.513	101	186				2.924
Februar	3.343	733	6	2.333	89	182				2.717
Mars	3.650	777	5	2.586	89	193				3.089
April	1.272	254	2	862	94	55	5			1.285
Mai	3.344	869	4	2.160	83	195	33			2.670
Juni	3.604	808	3	2.468	81	196	48			2.825
Juli	3.883	803	6	2.761	79	196	38			3.378
August	3.872	753	2	2.830	54	200	33			3.210
September	3.446	706	5	2.473	26	206	30			2.644
Oktober	3.945	713	6	2.761	25	218	40	116	66	3.502
November										3.746

1) Inkluderer NGL og kondensat.

2) Uoverensstemmelser i tabellen skyldes maskinell avrundning.

3) Januar-november for eksport av olje.

13*
INDIKATORER FOR OLJEVIRKSOMHET

3

TABELL C2: PRODUKSJON OG EKSPORT AV NATURGASS FRA NORSK SOKKEL. MILLIONER SM . 1)

	Produksjon									Ekспорт
	Total	Ekofisk	Frigg	Statfjord	Murchison	Valhall	Heimdal	Ula	Oseberg	Total
1980	25.973	15.938	9.991	44						25.119
1981	26.162	14.760	11.312	86		4				25.197
1982	25.534	14.583	10.810	109		31				24.457
1983	25.831	13.690	11.797	234	22	88				24.528
1984	27.375	12.800	13.670	291	103	511				26.240
1985*	26.668	11.653	13.691	827	61	435				25.429
Januar-oktober 2)										
1985	21.721	10.041	10.086	377	53	381				22.900
1986	21.866	6.712	10.527	2.804	32	304	1.485	2	-	23.069
1985*										
Januar	2.874	1.256	1.542	23	6	47				2.751
Februar	2.515	1.082	1.365	23	6	39				2.423
Mars	2.732	1.174	1.480	26	4	48				2.623
April	2.525	1.061	1.386	27	6	46				2.425
Mai	2.334	1.068	1.188	26	5	46				2.245
Juni	1.823	965	789	20	5	44				1.739
Juli	1.765	977	712	30	5	41				1.670
August	1.685	908	712	35	6	24				1.589
September	1.615	778	778	31	5	22				1.517
Oktober	1.854	772	917	136	5	24				1.738
November	2.295	774	1.358	131	5	27				2.182
Desember	2.651	838	1.464	319	3	27				2.529
1986*										
Januar	2.660	800	1.487	340	3	30				2.547
Februar	2.405	728	1.347	298	2	30				2.315
Mars	2.721	851	1.530	300	2	30				2.575
April	1.132	233	756	93	2	9	39			1.081
Mai	2.262	707	1.009	274	6	33	233			2.142
Juni	2.054	662	810	328	2	34	218			1.885
Juli	2.077	677	802	322	6	33	237			1.963
August	2.042	698	801	282	3	33	225			1.924
September	1.961	620	855	223	3	35	225			1.864
Oktober	2.560	736	1.130	344	3	37	308	2		2.404
November										2.371

1) Uoverensstemmelser i tabellen skyldes maskinell avrunding.

2) Januar-november for eksport av gass.

14*
INDIKATORER FOR OLJEVIRKSOMHET

TABELL C3: LETEAKTIVITET PÅ NORSK SOKKEL. 1)

	Antall hull påbegynt			Boremeter	Borefartsydøgn			Gjennomsnitt vanndyp (m)	Gjennomsnitt totaldyp (m)
	Totalt	Undersøkelshull	Avgrensningshull		Totalt	Norske	Utenlandske		
1980	36	26	10	136683	3877			176	3115
1981	39	26	13	135054	4131			181	3235
1982	49	35	14	155299	4376			162	3314
1983	40	33	7	135801	3900			201	3155
1984	47	35	12	149034	4235	3803	432	213	3116
1985	50	29	21	140778 2)	4037	3544	493	235	3208
Januar-november									
1985	45	27	18	125936	3688	3225	463		
1986	35	25	10	118745	3194	2848	346		
1985									
Januar	2	2	-	9977	310	248	62		
Februar	5	4	1	9550	272	213	59		
Mars	5	3	2	14966	324	287	37		
April	3	1	2	11449	358	328	30		
Mai	5	3	2	14284	396	365	31		
Juni	4	2	2	9532	265	235	30		
Juli	4	1	3	10911	387	352	35		
August	6	5	1	18493	407	351	56		
September ...	2	-	2	10359	334	304	30		
Oktober	5	3	2	7861	321	268	53		
November	4	3	1	8554	314	274	40		
Desember	5	2	3	14842	349	319	30		
1986									
Januar	4	-	4	10014	400	369	31		
Februar	3	2	1	9944	364	336	28		
Mars	5	2	3	11381	366	335	31		
April	4	3	1	16274	298	268	30		
Mai	3	3	-	7502	298	267	31		
Juni	3	3	-	12782	312	282	30		
Juli	5	4	1	15094	344	301	43		
August	2	2	-	13097	324	262	62		
September ...	1	1	-	8203	206	147	59		
Oktober	3	3	-	6141	148	147	1		
November	2	2	-	8313	134	134	-		

1) Kilde: Oljedirektoratet.

2) I Oljedirektoratets årsberetning for 1985 er antall boremeter oppgitt til 143473 meter. Tallet i denne tabellen er summen av månedtallene.

INDIKATORER FOR OLJEVIRKSOMHET

TABELL C4: PALØPTE KOSTNADER TIL LETING ETTER OLJE OG GASS PÅ NORSK SOKKEL. 1)
MILLIONER KRONER.

	1984	1985				1986		
	4.kv.	1.kv.	2.kv.	3.kv.	4.kv.	1.kv.	2.kv.	3.kv.
Letekostnader i alt	2352	1478	1872	2019	2465	1808	1813	1719
Undersøkellesboringer .	1729	1176	1376	1435	1699	1393	1315	1176
Borefartøyer	733	541	465	631	631	553	455	497
Transportkostnader ..	221	127	169	158	211	190	197	146
Varer	308	189	216	211	296	221	204	163
Tekniske tjenester ..	467	319	526	433	508	429	459	369
Generelle undersøkelser	168	60	120	178	193	78	110	149
Feltevaluering og feltutvikling	284	89	181	185	340	220	190	235
Administrasjon og andre kostnader	171	153	195	221	233	117	198	159

1) Tabellen dekker letefasen, dvs. kostnader som påløper etter at letetillatelse er gitt og fram til en eventuell utbygging er godkjent av myndighetene.

TABELL C5: PALØPTE INVESTERINGSKOSTNADER TIL FELTUTBYGGING PÅ NORSK SOKKEL. 1)
MILLIONER KRONER.

	1984	1985				1986		
	4.kv.	1.kv.	2.kv.	3.kv.	4.kv.	1.kv.	2.kv.	3.kv.
Feltutbygging i alt	4249	3531	5176	4473	5978	4538	5439	5595
Varer	2241	1826	2859	2171	3473	2423	3346	2926
Bærestruktur inkl. utrustning av skaft ...	690	524	794	540	646	706	904	537
Dekk/dekkramme	575	486	714	586	898	466	616	1088
Moduler	834	715	1006	773	1226	955	1294	712
Andre varer	92	99	345	272	703	296	530	589
Tjenester	1838	1515	2136	2159	2301	1861	1904	2208
Prosjektering og prosjekttjenester	765	555	725	841	988	703	540	591
Maritime tjenester	247	215	541	398	370	211	172	489
Andre tjenester 2)	307	206	289	205	180	192	312	372
Egne arbeidere 2)	519	540	580	715	763	755	901	756
Produksjonsboring	170	190	181	143	204	254	189	461

1) Omfatter Ekofisk vanninjeksjon, Ula , Gullfaks A, B og C, Oseberg A og B, Øst-Frigg, Tommeliten og Oseberg gassinjeksjon.

2) Driftsforberedelseskostnader er inkludert.

16*
INDIKATORER FOR OLJEVIRKSOMHET

TABELL CG: RAOLJEPRISER PR. FAT. 1)

	Normpriser i US\$			Offisielle salgpriser i US\$			Spotpriser i US\$			Eksportpris for verden 2)		Spotpris i Nkr	
	Ekofisk	Stat- fjord	Brent- blend	Arabian light	Arabian heavy	Bonny light	Arabian light	Arabian heavy	Bonny light	Ekofisk	US\$	Nkr	Ekofisk
1984													
Januar				29.00	26.00	30.00	28.64	26.35	29.73	29.64	28.61	225.16	233.27
Februar	30.10	29.66	30.10	29.00	26.00	30.00	28.61	26.66	30.25	30.05	28.61	220.30	231.39
Mars				29.00	26.00	30.00	28.57	26.87	30.23	30.18	28.62	214.65	226.35
April				29.00	26.00	30.00	28.45	26.99	30.20	30.25	28.62	217.23	229.60
Mai	30.05	29.60	30.05	29.00	26.00	30.00	28.43	27.08	30.06	29.91	28.65	223.76	233.60
Juni				29.00	26.00	30.00	28.12	27.12	29.57	29.43	28.65	224.04	230.14
Juli				29.00	26.00	30.00	27.72	26.70	28.67	28.78	28.65	235.22	236.28
August	29.10	28.75	29.15	29.00	26.00	30.00	27.79	26.75	28.47	28.57	28.58	237.21	237.13
September				29.00	26.00	30.00	27.94	27.06	28.63	28.56	28.73	247.37	245.90
Oktober				29.00	26.00	30.00	27.85	26.80	28.63	27.88	28.59	253.59	247.30
November	28.00	27.70	28.10	29.00	26.00	30.00	27.96	26.59	28.04	27.80	28.43	247.34	241.86
Desember				29.00	26.00	30.00	27.78	26.29	27.84	27.05	28.43	255.30	242.91
1985													
Januar	26.80	26.60	26.90	29.00	26.00	30.00	28.08	26.70	27.53	27.05	28.38	260.24	248.05
Februar	27.35	27.15	27.45	28.00	26.50	28.65	27.91	26.65	28.55	28.73	28.13	265.83	271.50
Mars	28.05	27.85	28.15	28.00	26.50	28.65	27.81	26.63	28.44	28.28	27.96	265.06	268.09
April				28.00	26.50	28.65	27.66	26.53	28.29	28.23	27.77	247.15	243.86
Mai	27.40	27.10	27.40	28.00	26.50	28.65	27.01	25.59	27.02	26.89	27.67	247.92	241.92
Juni				28.00	26.50	28.65	26.79	25.05	26.53	26.58	27.37	241.40	236.82
Juli				28.00	26.00	28.65	27.05	25.19	27.21	27.01	27.21	229.92	230.69
August	27.05	26.80	27.00	28.00	26.00	28.65	27.50	25.39	27.88	27.44	27.11	223.12	227.97
September				28.00	26.00	28.65	27.79	25.66	28.55	28.15	27.29	227.60	233.52
Oktober				28.00	26.00	28.65	27.80	25.78	29.07	28.88	27.41	216.81	230.58
November	28.55	28.30	28.55	28.00	26.00	28.65	27.86	25.81	30.38	30.08	27.61	215.36	234.00
Desember				28.00	26.00	28.65	26.92	25.17	27.78	26.78	27.29	208.77	201.96
1986													
Januar	25.60	25.35	25.70	28.00	26.00	28.65	23.50	22.60	26.36	199.02	170.63
Februar	19.05	18.80	19.15	28.00	26.00	28.65	17.80	17.50	24.44	178.17	127.58
Mars	15.90	15.65	16.00	28.00	26.00	28.65	14.20	14.00	14.85	105.88	99.82
April	12.95	12.60	12.90	12.80	12.40	12.65	90.45	88.66
Mai	13.35	12.95	13.25	14.20	13.95	13.15	97.84	103.79
Juni	13.25	12.85	13.15	12.25	12.00	11.76	89.49	91.32
Juli	10.90	10.55	10.85	9.80	9.60	9.63	71.94	71.71
August	11.25	10.90	11.20	14.05	13.85	11.80	86.73	101.80
September	14.45	14.10	14.40	14.35	14.00	13.58	99.68	102.76
Oktober				13.95	13.65	13.25	97.39	100.33
November				14.80	14.50	13.38	100.75	109.19

1) Kilder: Normpriser: Olje- og energidepartementet. (Faktaheftet).

Offisielle salgpriser: Petroleum Economist til 1984. IEA Oil Market Report fra 1985

Spotpriser: OPEC Bulletin til og med 1985. Petroleum Intelligence Weekly fra og med 1986.

Eksportpris for verden: Oil and Gas Journal.

Valutakurser: Statistisk Månedshefte.

2) Offisielle salgpriser veid sammen med eksportvolum.

17*
NASJONALREGNSKAPSTALL FOR UTLANDET

TABELL D1: BRUTTONASJONALPRODUKT

Prosentvis volumendring fra foregående år

	1981	1982	1983	1984	1985 anslag	1986 prognose	1987 prognose
Danmark	-0,9	3,0	2,1	3,5	3,1	2 1/2	2 1/2
Frankrike	0,2	1,8	0,8	1,5	1,2	2 1/2	2 1/2
Italia	0,1	-0,5	-0,2	2,8	2,3	2 3/4	2 3/4
Japan	4,0	3,3	3,2	5,1	4,6	3 1/4	3
USA	2,5	-2,1	3,4	6,6	2,2	3	3 3/4
Storbritannia	-1,5	1,9	3,3	2,8	3,2	3	2 1/4
Sverige	-0,3	0,8	2,4	3,4	2,3	2	1 3/4
Forbundsrepublikken Tyskland	-0,2	-1,0	1,5	3,0	2,4	3 1/2	3
Norge	0,9	0,3	4,5	5,6	4,2	4 1/4	2 1/4

Kilde: OECD.

TABELL D2: PRIVAT KONSUM

Prosentvis volumendring fra foregående år

	1981	1982	1983	1984	1985 anslag	1986 prognose	1987 prognose
Danmark	-2,3	1,5	1,7	2,7	3,6	2 3/4	3
Frankrike	2,0	3,4	1,0	1,1	2,4	3	2 1/4
Italia	0,8	-0,7	-0,3	1,9	1,9	3	2 3/4
Japan	0,8	4,3	3,2	2,8	2,7	3 1/2	4
USA	2,0	1,3	4,6	4,4	3,3	3	3 1/4
Storbritannia	-0,1	0,7	3,9	1,9	2,8	3 3/4	3 1/2
Sverige	-0,5	1,4	-1,8	1,3	2,6	2 1/4	2
Forbundsrepublikken Tyskland	-0,6	-1,3	1,2	0,8	1,7	4 1/2	4
Norge	1,1	1,8	1,5	2,7	8,2	4 3/4	2 1/2

Kilde: OECD.

TABELL D3: OFFENTLIG KONSUM

Prosentvis volumendring fra foregående år

	1981	1982	1983	1984	1985 anslag	1986 prognose	1987 prognose
Danmark	2,6	2,8	-0,6	-0,6	1,3	-1/4	3/4
Frankrike	2,2	2,5	1,4	1,0	1,3	1	1/2
Italia	3,0	2,6	2,4	2,4	2,5	2	1 1/2
Japan	5,2	1,8	2,9	2,5	2,6	2 1/4	2 3/4
USA	0,9	2,0	0,9	4,3	6,0	1	1 3/4
Storbritannia	0	0,9	1,8	1,4	0,5	3/4	1/2
Sverige	2,0	0,8	0,8	2,0	1,5	1 1/4	1 1/2
Forbundsrepublikken Tyskland	1,5	-0,9	0,3	2,5	2,1	2 3/4	2 3/4
Norge	6,1	3,9	4,6	2,0	3,4	2	2 3/4

Kilde: OECD.

18*
NASJONALREGNSKAPSTALL FOR UTLANDET

TABELL D4: BRUTTOINVESTERINGER I FAST REALKAPITAL

Prosentvis volumendring fra foregående år

	1981	1982	1983	1984	1985 anslag	1986 prognose	1987 prognose
Danmark	-19,2	5,4	1,6	12,5	13,6	7	1 3/4
Frankrike	-1,6	0,7	-2,3	-1,2	2,5	4	4 1/4
Italia	0,6	-5,2	-3,8	6,2	4,1	3 3/4	4 1/2
Japan	3,6	1,9	-0,3	4,6	5,8	6 3/4	4 1/4
USA	3,1 1)	-6,8 1)	7,9 1)	17,6 1)	7,4 1)	3 1/2 1)	5 1/2
Storbritannia	-8,5	6,4	5,2	7,9	1,0	4 1/2	2 3/4
Sverige	-5,3	-1,1	1,6	3,9	6,5	3/4	1/4
Forbundsrepublikken Tyskland	-4,2	-5,3	3,2	0,8	-0,3	4 1/2	6 1/2
Norge	17,9	-11,0	5,8	8,7	-21,9	31 1/4	-11

Kilde: OECD. 1) Private bruttoinvesteringer.

TABELL D5: EKSPORT AV VARER OG TJENESTER

Prosentvis volumendring fra foregående år

	1981	1982	1983	1984	1985 anslag	1986 prognose	1987 prognose
Danmark	8,2	2,6	3,8	3,8	3,5	3 1/4	3 1/2
Frankrike	5,3	-2,6	4,4	7,3	2,3	1 3/4	2 3/4
Italia	4,1	1,2	3,4	6,5	8,2	5 1/4	4
Japan	15,9	3,5	4,2	17,5	5,9	-2 1/4	1/2
USA	0,7	-7,8	-3,5	6,2	-3,0	5	8 1/4
Storbritannia	-1,8	1,2	2,6	7,2	6,0	4 1/4	2
Sverige	1,1	4,4	10,7	6,5	2,7	4	3 1/4
Forbundsrepublikken Tyskland	8,4	3,2	-0,2	8,2	7,2	2 3/4	2
Norge	1,4	-0,1	7,3	7,5	10,0	2 1/2	1 1/2

Kilde: OECD.

TABELL D6: IMPORT AV VARER OG TJENESTER

Prosentvis volumendring fra foregående år

	1981	1982	1983	1984	1985 anslag	1986 prognose	1987 prognose
Danmark	-1,7	2,9	0,3	6,2	7,3	5	2 1/2
Frankrike	1,6	6,8	-0,9	3,9	5,2	4 1/2	3 3/4
Italia	-5,1	1,7	-0,4	9,2	9,4	7	6 1/4
Japan	5,5	2,6	-5,1	11,1	0,5	3	7
USA	7,0	1,3	10,6	22,8	2,7	5 3/4	4 1/4
Storbritannia	-3,5	4,8	5,8	9,5	3,0	5	5 1/4
Sverige	-7,1	4,3	0,4	4,7	7,5	3 1/2	2 3/4
Forbundsrepublikken Tyskland	0,7	-0,1	1,1	5,2	4,7	5 1/2	6
Norge	1,5	3,7	0,0	8,2	7,7	8 1/4	1/4

Kilde: OECD.

19*
KONJUNKTURINDIKATORER FOR UTLANDET

TABELL E1: S V E R I G E

		1983	1984	1985	-----1986-----					
					Mai	Juni	Juli	Aug.	Sep.	Okt.

Sesongjusterte tall:										
Industriproduksjon	1980=100	101.3	108.0	110.4	110.6	111.8	114.9	116.3	113.3	..
Arbeidsløshet	1000 personer	151	136	125	115	112	110	108	127	105

Ujusterte tall:										
Ordretilgang 1)	1980=100	144.7	164.8	174.7	179.0	190.0	104.0	176.0	197.0	..
Konsumpriser	1980=100	132.7	143.3	153.7	159.7	159.7	160.1	159.9	161.3	161.9

1)Verdi av tilgang på nye ordrer til industrien.

TABELL E2: S T O R B R I T A N N I A

		1983	1984	1985	-----1986-----					
					Mai	Juni	Juli	Aug.	Sep.	Okt.

Sesongjusterte tall:										
Industriproduksjon	1980=100	96.9	100.7	103.9	103.1	103.4	104.5	104.3	105.6	..
Ordretilgang 1)	1980=100	103.3	112.0	113.0	122.8	125.0	126.1
Detaljomsetningsvolum	1980=100	107.1	110.6	115.3	118.5	121.7	120.9	122.0	123.2	123.1
Arbeidsløshet	1000 personer	2866	2998	3113	3205	3220	3223	3219	3193	3168

Ujusterte tall:										
Konsumpriser	1980=100	127.1	133.4	141.5	146.4	146.3	145.9	146.3	147.1	147.3

1)Volumet av tilgangen på nye ordrer til verkstedindustrien fra innenlandske kunder.

TABELL E3: F O R B U N D S R E P U B L I K K E N T Y S K L A N D

		1983	1984	1985	-----1986-----					
					Juni	Juli	Aug.	Sep.	Okt.	Nov.

Sesongjusterte tall:										
Industriproduksjon	1980=100	96.1	99.5	105.0	108.5	109.4	108.1	105.8
Ordretilgang 1)	1980=100	91.6	96.1	104.0	110.0	109.0	109.0	106.0
Detaljomsetningsvolum	1980=100	95.9	96.3	96.9	103.0	102.0	100.0	101.0
Arbeidsløshet	1000 personer	2266	2266	2306	2228	2212	2200	2187	2172	..
Konsumpriser	1980=100	115.6	118.4	120.9	120.8	120.5	120.5	120.6	120.2	120.1

1)Volumet av tilgangen på nye ordrer til investeringsvareindustrien fra innenlandske kunder.

TABELL E4: F R A N K R I K E

		1983	1984	1985	-----1986-----					
					Mai	Juni	Juli	Aug.	Sep.	Okt.

Sesongjusterte tall:										
Total industriproduksjon	1980=100	97.2	99.8	100.2	97.9	102.2	103.4	103.4	103.1	..
Arbeidsløshet	1000 personer	2040	2318	2459	2517	2523	2541	2557	2550	2544

Ujusterte tall:										
Konsumpriser	1980=100	138.6	149.2	157.9	161.4	161.9	162.1	162.3	162.9	163.3

20*
KONJUNKTURINDIKATORER FOR UTLANDET

TABELL E5: U S A

		1983	1984	1985	-----1986-----					
					Mai	Juni	Juli	Aug.	Sep.	Okt.

Sesongjusterte tall:										
Total industriproduksjon	1980=100	100.4	112.5	114.0	114.4	114.4	115.0	115.2	115.3	115.3
Ordretilgang 1)	1980=100	110.7	126.7	131.4	129.3	129.5	133.9	130.9	137.0	128.8
Detaljomsætningsvolum 2)		95.6	102.3	106.9	111.6	111.7	112.5	113.5	118.1	..
Arbeidsløshet	1000 personer	10690	8533	8310	8554	8443	8190	8027	8329	8242
Konsumpriser	1980=100	120.9	126.1	130.5	132.1	132.7	132.7	133.0	133.4	133.6

1) Verdi av tilgang på nye ordrer på varige varer.
2) Mrd. dollar i 1972-priser

TABELL E6: J A P A N

		1983	1984	1985	-----1986-----					
					Mai	Juni	Juli	Aug.	Sep.	Okt.

Sesongjusterte tall:										
Industriproduksjon 1)	1980=100	104.8	116.5	121.9	122.1	122.5	122.3	119.0	123.1	120.8
Ordretilgang 2)	Mrd. yen	741	875	884	939	952	840	878
Arbeidsløshet	1000 personer	1561	1610	1567	1620	1630	1770	1740	1690	..
Konsumpriser	1980=100	109.7	112.1	114.4	115.2	115.3	115.0	115.0	115.1	..

1) Industriproduksjon og gruvedrift.
2) Verdien av tilgangen på nye ordrer til maskinindustrien fra innenlandske kunder.

UTKOMMET I SERIEN REPRINT

- 1 Bjerkholt, Olav and Øystein Olsen: Uncertainty in Hydro electric Power Supply
- 2 Biørn, Erik: Inflation, Depreciation and the Neutrality of the Corporate Income Tax
- 3 Biørn, Erik: Sammenhengen mellom forbruksutgift og beskattet inntekt - noen prinsipielle betraktninger supplert med norske data
- 4 Biørn, Erik: Kan den senere tids konsumutvikling forklares ved hjelp av økonomisk teori?
- 5 Biørn, Erik: Nyere utviklingslinjer i økonometri
- 6 Aslaksen, Iulie and Olav Bjerkholt: A Framework for Evaluating Planning Strategies for an Oil Exporting Country under Uncertainty of Future Oil Prices and Rates of Return
- 7 Gleditsch, Nils Petter, Olav Bjerkholt and Adne Cappelen: Conversion: Global, National and Local Effects. A Case Study of Norway
- 8 Brunborg, Helge: Myter om befolkningsutviklingen
- 9 Heldal, Johan and Torbjørn Østdahl: Synoptic Monitoring of Water Quality and Water Resources. A Suggestion on Population and Sampling Approaches
- 10 Noack, Turid og Lars Østby: Færre barn - Årsaker og konsekvenser
- 11 Biørn, Erik, Morten Jensen og Vidar Knudsen: Korttidsdynamikk i norsk økonomi belyst ved kvartalsmodellen KVARTS.
- 12 Cappelen, Adne, Nils Petter Gleditsch and Olav Bjerkholt: Military Spending and Economic Growth in the OECD Countries
- 13 Dagsvik, John, Boyan Jovanovic and Andrea Shepard: A Foundation for three popular Assumptions in Job-Matching Models

UTKOMMET I SERIEN DISCUSSION PAPER

- 1 Aslaksen, Iulie and Olav Bjerkholt: Certainty Equivalence Procedure in the Macroeconomic Planning of an Oil Economy
- 3 Biørn, Erik: On the Prediction of Population Totals from Sample Surveys Based on Rotating Panels
- 4 Frenger, Petter: A short Run Dynamic Equilibrium Model of the Norwegian Production Sectors
- 5 Aslaksen, Iulie and Olav Bjerkholt: Certainty Equivalence Procedures in Decision-Making under Uncertainty: an Empirical Application
- 6 Biørn, Erik: Depreciation Profiles and the User Cost of Capital
- 7 Frenger, Petter: A Directional Shadow Elasticity of Substitution
- 8 Longva, Svein, Lorents Lorentsen and Øystein Olsen: The Multi-Sectoral Model MSG-4, Formal Structure and Empirical Characteristics
- 9 Fagerberg, Jan and Gunnar Sollie: The Method of Constant Market Shares Revisited
- 10 Biørn, Erik: Specification of Consumer Demand Models with Stochastic Elements in the Utility Function and the First Order Conditions
- 11 Biørn, Erik, Erling Holmøy and Øystein Olsen: Gross and Net Capital, Productivity, and the Form of the Survival Function - Some Norwegian Evidence
- 12 Dagsvik, John K.: Markov Chains Generated by Maximizing Components of Multidimensional Extremal Processes
- 13 Biørn, Erik, Morten Jensen and Morten Reymert: KVARTS - A Quarterly Model of the Norwegian Economy

Økonomiske analyser

Utkommer med omlag 10 nummer pr. år.
Prisen for et årsabonnement er kr 80,-,
løssalgpris kr 10,-. Forespørsler om
abonnement eller løssalg kan rettes til
opplysningskontoret i Statistisk Sentralbyrå.

Statistisk Sentralbyrå

Postboks 8131 Dep. N-0033 Oslo 1
Tlf. (02) 41 38 20